

Dansk A på hhx, htx og stx

Fagevalueringer 2008

Dansk A på hhx, htx og stx

Fagevalueringer 2008

Dansk A på hhx, htx og stx

© Danmarks Evalueringsinstitut
Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævnets anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Bestilles hos:

Danmarks Evalueringsinstitut

Østbanegade 55, 3.

2100 København Ø

T 35 55 01 01

F 35 55 10 11

E eva@eva.dk

H www.eva.dk

---,- kr. inkl. moms

Indhold

1	Resume	7
2	Indledning	10
2.1	Fagevalueringens formål	10
2.2	Evalueringsdesign	11
2.3	Tilrettelæggelse	12
2.4	Rapportens opbygning	13
3	Faglige mål og indhold	14
3.1	Faglige mål	14
3.1.1	De faglige mål for dansk på hhx	14
3.1.2	Censorerne vurderinger af målopfyldelsen på hhx	16
3.1.3	De faglige mål for dansk på htx	18
3.1.4	Censorerne vurderinger af målopfyldelsen på htx	20
3.1.5	De faglige mål for dansk på stx	22
3.1.6	Censorerne vurderinger af målopfyldelsen på stx	24
3.1.7	Fælles udfordringer i forhold til de faglige mål på hhx, htx og stx	26
3.2	Kernestof og supplerende stof	29
3.2.1	Kernestof og supplerende stof for dansk på hhx	29
3.2.2	Kernestof og supplerende stof for dansk på htx	30
3.2.3	Kernestof og supplerende stof for dansk på stx	31
3.2.4	Fælles udfordringer i forhold til kernestoffet for dansk på hhx, htx og stx	32
3.3	Generelt om læreplanen for dansk på hhx, htx og stx	34
3.4	Vurderinger og anbefalinger	35
4	Undervisningen	37
4.1	Arbejdsformer	37
4.1.1	Elevindflydelse på valg af arbejdsformer og undervisningsstof	38
4.1.2	Målstyring i danskundervisningen	40
4.2	Progression i undervisningen	40
4.3	Inspirationskilder	41
4.3.1	Undervisningsvejledningen	42
4.4	Fagligt samspil	44
4.5	Løbende evaluering	45
4.6	Vurderinger og anbefalinger	46
5	Prøveformer og eksamensresultater	49
5.1	Mundtlige prøveformer	49
5.1.1	Den mundtlige prøveform på hhx	49
5.1.2	Den mundtlige prøveform på htx	50
5.1.3	Den mundtlige prøveform på stx	52
5.2	Skriftlige prøveformer	55
5.2.1	Den skriftlige prøveform på hhx	55
5.2.2	Den skriftlige prøveform på htx	56
5.2.3	Den skriftlige prøveform på stx	56

5.2.4	Generelt om prøveformer for dansk på hhx, htx og stx	57
5.3	Censorerne vurdering af det skriftlige niveau	58
5.4	Karakterer	58
5.4.1	2008-dimittendernes karakterer i dansk på hhx	59
5.4.2	2008-dimittendernes karakterer i dansk på htx	61
5.4.3	2008-dimittendernes karakterer i dansk på stx	63
5.5	Vurderinger og anbefalinger	65
 Appendiks A		 67
Faglige mål i dansk		67
 Appendiks B		 69
Om de anvendte metoder		69

1 Resume

Danskfaget på de gymnasiale uddannelser blev ændret med reformen i 2005. Denne rapport samler op på de første erfaringer med dansk på hhx, htx og stx efter det første hold af studenter dimitterede i sommeren 2008.

Evalueringen vurderer dansk i forhold til de gældende regler i bekendtgørelser og læreplaner og belyser i særdeleshed de forhold i læreplanerne der kan betragtes som nyskabelser. Det drejer sig fx om skiftet i læreplanerne fra indholdsstyring til målstyring, om en øget betoning af flerfaglige samspil og om ændrede arbejds-, evaluerings- og prøveformer.

Evalueringsens dokumentationsmateriale består af en spørgeskemaundersøgelse blandt lærere og censorer i dansk på de tre gymnasiale uddannelser, opfølgende fokusgruppeinterview med lærere og censorer samt analyser af elevernes karakterer.

Overordnede vurderinger

Dansk A er et centralt og obligatorisk fag i alle de gymnasiale uddannelser. Med reformen er der kommet større fokus på sprog og medier end tidligere hvilket er i tråd med reformens intention om at styrke elevernes almene studiekompetencer.

Lærerne arbejder aktivt med at implementere læreplanens nyskabelser, og flere af reformens nyskabelser har allerede sat sig spor i praksis. Fx benyttes der varierende og elevaktiverende arbejdsformer i undervisningen, og der arbejdes aktivt med forskellige former for progression over det treårige uddannelsesforløb.

Reformens intention om en overgang til mere målstyret undervisning er dog ikke fuldt ud realiseret endnu. Det opleves som vanskeligt at sætte eleverne i stand til at indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af de gældende læreplaner. Især er de øgede krav til skriftlige kompetencer svære at imødekomme efter reformen. Læreplanernes faglige mål er ambitiøse og kommer derfor til at stå i et modsætningsforhold til den tildelte uddannelsestid og elevtid og elevernes indgangsforudsætninger. Hertil kommer at kernestoffet, er både omfattende og detaljeret.

De omtalte problemer afspejles imidlertid ikke umiddelbart i de karakterresultater som studenterne ved sommereksamen 2008 dimitterede med, hvor flere end tidligere bestod med en topkarakter og færre end tidligere fik en karakter til ikke-bestået i såvel mundtlig som skriftlig dansk. De skriftlige karakterer er imidlertid væsentlig lavere end de mundtlige hvilket understreger et behov for en særlig indsats på dette område.

Dansklærerne har generelt taget positivt imod de nye prøveformer i mundtlig og skriftlig dansk. Men evalueringen viser også usikkerhed omkring håndteringen af flere af de nye elementer ved prøveformerne. Nogle af de anbefalinger som denne evaluering har givet anledning til retter sig derfor mod disse nyskabelser i prøveformerne hvor de har vist sig ikke at fungere tilfredsstillende.

Centrale anbefalinger

Obligatoriske basisforløb om skriftlighed

For at udvikle elevernes skrivekompetencer og styrke det faglige niveau i skriftlig dansk anbefales det at Undervisningsministeriet tager initiativ til at oprette obligatoriske basisforløb om skriftlig-

hed på de tre uddannelser. Anbefalingen har også til formål at give elever med svage skriftlige indgangsforudsætninger fra grundskolen en mulighed for et "brush up" på gymnasieskolen. Forløbet bør derfor placeres tidligt i det treårige uddannelsesforløb.

Samtidig må skolerne og faggrupperne også tage et ansvar for at sikre videndeling og erfaringsudveksling. Det anbefales derfor at faggruppen på skolerne tager initiativ til en eller flere faglige dage hvor læreplanernes nye elementer og opprioriterede stofområder drøftes, herunder skriftlige arbejds- og evalueringsformer, fx processkrivning og portfolio. Skolerne bør støtte faggruppen i dette arbejde og bidrage med fx fælles retningslinjer for fagenes ansvar i forhold til skriftlighed og elevernes skrivekompetencer.

Lærernes kompetencer i sprog og medier skal styrkes

For at tilgodese lærernes kompetenceudvikling inden for det sproglige og det mediemæssige kernestofområde, som er opprioriterede stofområder i de gældende læreplaner, anbefales det at Undervisningsministeriet tager initiativ til at udvikle efteruddannelsstilbud der målrettet har sigte på at opfylde behovet for kompetenceudvikling inden for stofområderne sprog og medier. Efteruddannelsen kan evt. være organiseret som rejsehold der gennemfører skolebaseret efteruddannelse.

Klart formulerede læreplaner og præcise undervisningsvejledninger

For at minimere usikkerheden og tydeliggøre de praktiske og formelle retningslinjer omkring faget anbefales det at Undervisningsministeriet tager initiativ til at læreplanerne og de tilhørende undervisningsvejledninger får et kvalitetstjek. Særlig opmærksomhed bør rettes mod

- klarheden – og den sproglige præcision – i formuleringen af de faglige mål
- omfang, vægtning og detaljeringsgrad af kernestof set i lyset af den afsatte uddannelsestid og intentionen om målstyring
- status og funktion af det supplerende stof
- uddybende og præciserende vejledning til skriftlige arbejdsformer
- eksemplariske eksempler på flerfaglige forløb og projekter
- uddybende og præciserende vejledning til rammer og regelsæt omkring den mundtlige og skriftlige eksamensafvikling, fx tilladte hjælpemidler
- en kortere udformning af undervisningsvejledningerne med umiddelbart anvendelige og instruktive eksempler.

Justeringer af prøveformer

For at sikre at prøveformerne afspejler læreplanernes intentioner og faglige mål og sikre sammenhæng mellem de forskellige prøveformer og -elementer anbefales det at Undervisningsministeriet

- lader prøvemappen bortfalde som den ene del af den mundtlige prøve i dansk på htx
- genovervejer de anvendte skriftlige eksamensgenrer på stx
- lemper fokuskravet til mundtlige eksamensspørgsmål på stx.

Det anbefales endvidere at Undervisningsministeriet om et par år tager initiativ til en analyse af prøveformerne som er introduceret med de gældende læreplaner med henblik på en afdækning af prøveformernes effekt på karakterspredning og social skævvridning.

Rapporten indeholder flere anbefalinger end de nævnte. Anbefalingerne findes til sidst i de enkelte kapitler, dvs. i kapitlerne 3,4 og 5 i tilknytning til de de analyser og vurderinger de udspringer af. Anbefalingerne er givet af en ekspertgruppe med særlig danskfaglig ekspertise.

2 Indledning

Dansk er et centralt fag i de gymnasiale uddannelser. Det optræder i den obligatoriske fagrække som et fag på A-niveau, hvilket vil sige at fagets uddannelsestid på 260 timer er fordelt over samtlige år på de treårige uddannelsesforløb på hhx, htx og stx. Dansk er et gennemgående og synligt fag som har fulgt eleverne gennem hele forløbet i grundskolen, og som tilsvarende følger eleverne fra 1. g til studentereksamen på de gymnasiale uddannelser.

De gældende læreplaner for dansk på hhx, htx og stx der fulgte i kølvandet på gymnasireformen fra 2005, lægger sammenlignet med tidligere fagbilag større vægt på det sproglige og mediemæssige stofområde, og de skriftlige arbejdsformer er blevet opdateret og har tilsvarende fået større vægt. Disse ændringer i fagets indhold og reformens ændrede rammer omkring faget har stillet skoler og lærere over for forskellige udfordringer.

Denne rapport fremlægger resultaterne af evalueringen af dansk på hhx, htx og stx som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført for Undervisningsministeriet umiddelbart efter det første hold studenter efter gymnasireformens ikrafttræden dimitterede i sommeren 2008. Evalueringen baserer sig således på de første samlede erfaringer med de gældende læreplaner for dansk på hhx, htx og stx efter det første fulde gennemløb.

2.1 Fagevalueringens formål

Fagevalueringen af dansk A på hhx, htx og stx indgår i en række evalueringer af fagene på de gymnasiale uddannelser efter reformen. Evalueringerne blev gennemført i 2007 og 2008. Toårige fag blev evalueret i 2007, og i 2008 rettede EVA fokus mod treårige fag som blev afsluttet for første gang efter reformen i sommeren 2008.

Ud over dansk A på hhx, htx og stx evaluerede EVA følgende fag i 2008:

- Historie A på stx
- Engelsk A på hhx, htx og stx og engelsk B på stx
- Fysik A og B på htx og stx
- Matematik A på hhx, htx og stx.

Som supplement til evalueringerne af matematik og fysik gennemfører EVA evalueringer med et internationalt perspektiv på de to fag. Disse udgives som selvstændige rapporter samtidig med de øvrige fagevalueringer.

Fagevalueringerne skal belyse og vurdere de enkelte fag på de forskellige niveauer og uddannelser. Udgangspunktet er de gældende regler i bekendtgørelser og læreplaner med tilhørende undervisningsvejledninger. Der fokuseres dels på skolernes erfaringer med de nye læreplaner, dels på resultaterne af undervisningen. Fagevalueringerne belyser således hvordan undervisningen tilrettelægges, og i hvilket omfang formål og mål i læreplanerne nås.

Fagevalueringerne belyser i særdeleshed de forhold i læreplanerne der kan betragtes som nyskabelser. Generelt for alle fagene drejer det sig fx om skiftet i læreplanerne fra indholdsstyring til målstyring og om ændrede arbejds-, evaluerings- og prøveformer.

Formålet med fagevalueringerne har været at evaluere de forskellige fag på de forskellige niveauer umiddelbart efter afslutningen af første gennemløb da det er vigtigt med et repræsentativt landsdækkende billede hvis fagevalueringerne skal kunne bidrage til justeringer i forbindelse med

reformimplementeringen og give inspiration til arbejdet på de enkelte skoler. Hovedparten af dokumentationen er derfor indsamlet i perioden juni til september 2008. Af praktiske grunde offentliggør EVA først rapporterne i marts 2009. Derfor er det naturligvis væsentligt at huske på at der siden dokumentationsindsamlingen kan være sket ændringer, og at der på skolerne kan have fundet en udvikling sted i takt med at erfaringerne med reformen vokser.

Evalueringsdesignet som beskrives i afsnit 2.2, afspejler formålet. Designet indebærer at evalueringprocessen ikke går i dybden med udviklingen på enkelte skoler. Således adskiller fagevalueringerne sig fra EVA's traditionelle evalueringer ved ikke at indeholde et selvevalueringselement eller skolebesøg. Fagevalueringerne adskiller sig desuden ved udelukkende at inkludere et praktikerperspektiv, forstået som et lærer- og censorperspektiv, og ikke samtidig fx et lederperspektiv eller et elevperspektiv. Evalueringen tager dermed udgangspunkt i læreres og censorers aktuelle erfaringer med den nye læreplan.

2.2 Evalueringsdesign

Fagevalueringen af dansk er blevet gennemført på baggrund af en projektbeskrivelse der er parallel med projektbeskrivelserne for de øvrige fagevalueringer fra 2007 og 2008. Projektbeskrivelsen, der kan ses på EVA's hjemmeside, www.eva.dk, gør rede for evalueringens formål og metode.

Det valgte evalueringsdesign omfatter både kvantitative data i form af en spørgeskemaundersøgelse og en karakterundersøgelse og kvalitative data i form af fokusgruppeinterview og åbne svar. Designet sikrer at fagevalueringens fokusområder er blevet belyst såvel i dybden som i bredden, hvilket er afgørende for fagevalueringens validitet. De følgende afsnit gennemgår kort de enkelte dokumentationskilder. En uddybende metodisk beskrivelse findes i rapportens appendiks.

Spørgeskemaundersøgelse

I juni 2008 blev der gennemført en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt alle lærere der havde afsluttet undervisning i dansk A på hhx, htx og stx med henblik på at føre elever til eksamen i juni 2008. De lærere der fungerede som censorer i faget ved sommereksamen 2008, fik i spørgeskemaet tilsvarende mulighed for at vurdere prøveform og eksaminandernes målopfyldelse.

Kun en mindre andel af lærerne på de tre uddannelser havde imidlertid fungeret som censorer i faget ved spørgeskemaets udsendelse. Derfor indsamlede EVA kontaktoplysninger om censorer ved sommereksamen 2008 og udsendte supplerende spørgeskemaer til disse i november 2008 for at få et dækkende billede af censorernes vurderinger af prøveform og eksaminandernes målopfyldelse.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at få et landsdækkende billede af hvordan lærere og censorer i dansk A på hhx, htx og stx vurderer centrale forhold ved faget. Spørgeskemaet indeholdt følgende dele:

- Spørgsmål til lærerne om den praktiske tilrettelæggelse af undervisningen i faget efter reformen og om deres vurdering af sammenhængen mellem undervisningsmetoder og opfyldelse af læreplanernes mål.
- Spørgsmål til de lærere der desuden havde været mundtlige eller skriftlige censorer, om deres vurdering af elevernes målopfyldelse og grundlaget for at foretage en sådan vurdering, dvs. den mundtlige eller den skriftlige prøveform.
- En kommentarboks til sidst i skemaet som lærerne og censorerne blev opfordret til at benytte hvis de havde øvrige kommentarer. Når rapporten henviser til kommentarerne i denne boks, bruges af og til betegnelsen "åbne svar".

Spørgeskemaet blev sendt ud til i alt 785 dansklærere, heraf 179 hhx-lærere, 88 htx-lærere og 518 stx-lærere. I alt har hhv. 128hhx-, 70 htx- og 403 stx-lærere besvaret lærerspørgsmålene, og hhv. 94 hhx-, 44 htx- og 299 stx-lærere har besvaret censorspørgsmålene. Svarprocenten er 72 blandt lærerne og 88 blandt censorerne på hhx. På htx er svarprocenten 80 blandt lærerne og 77 blandt censorerne. Svarprocenten på stx er 78 blandt lærerne og 58 blandt censorerne.

Fokusgruppeinterview

I september 2008 blev der gennemført fokusgruppeinterview med lærere og mundtlige og skriftlige censorer i dansk A på hhx, htx og stx. Fokusgruppeinterviewene skulle primært bidrage til en dybere forståelse af en række af spørgeskemaundersøgelsens resultater.

Der blev gennemført i alt seks fokusgruppeinterview:

- Et interview i Århus og et i København med dansklærere og censorer fra hhx hvor i alt 11 hhx-lærere blev interviewet
- Et interview i Århus og et i København med dansklærere og censorer fra htx hvor i alt 9 htx-lærere blev interviewet
- Et interview i Århus og et i København med dansklærere og censorer fra stx hvor i alt 13 stx-lærere blev interviewet.

Fokusgrupperne var sammensat sådan at de omfattede deltagere med både lærer-, censor- og eksaminatorerfaring. Blandt de skriftlige censorer på hhx var der endvidere gjort erfaringer med den it-baserede prøve.

Når rapportens beskrivelser og analyser baserer sig på udsagn og diskussioner fra fokusgruppeinterviewene og de åbne svar fra spørgeskemaundersøgelsen, bruges af og til betegnelsen "det kvalitative materiale".

Karakterdata

Evalueringerne inddrager desuden karaktererne fra sommereksamen 2008. I rapporten indgår gennemsnitsberegninger og karakterfordelinger. I forhold til dansk A på hhx, htx og stx drejer det sig om mundtlige og skriftlige årskarakterer og mundtlige og skriftlige eksamenskarakterer. Som led i analysen af karaktererne fra sommereksamen 2008 inddrager evalueringen desuden karakterer fra tidligere år.

2.3 Tilrettelæggelse

Gennemførelsen af fagevalueringerne har involveret mange mennesker. Ud over de mange lærere der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen eller i fokusgruppeinterview, jf. afsnit 2.2, har der i forbindelse med hver enkelt fagevaluering været nedsat en ekstern ekspertgruppe og en projektgruppe fra EVA.

Ekspertgrupper

For hver fagevaluering har EVA nedsat en gruppe på tre til fire personer med særlig indsigt i det evaluerede fag. Ekspertgrupperne har haft til opgave dels at give sparring til projektgruppen i forbindelse med dokumentationsindsamlingen, herunder at kommentere udkast til spørgeskemaer og spørgeguiden i forbindelse med fokusgruppeinterview, jf. afsnit 2.2, dels at give vurderinger og anbefalinger på baggrund af den indsamlede dokumentation.

Hver ekspertgruppe har tilsammen haft følgende kompetencer:

- Aftagererfaring
- Erfaring med implementering af reformen
- Faglig kompetence i forhold til de respektive uddannelser.

I evalueringen af dansk A på hhx, htx og stx har ekspertgruppen bestået af:

- Karen Birkebæk Jensen, lektor på Roskilde Handelsskole
- Ulla Bendix, rektor på Teknisk Gymnasium Randers
- Claus Jensen, rektor på Faaborg Gymnasium
- Erik Svendsen, lektor på Roskilde Universitet.

EVA's projektgruppe

EVA har nedsat en projektgruppe som sikrer at der i evalueringsprocessen anvendes hensigtsmæssige og pålidelige metoder inden for rammerne af den projektbeskrivelse der ligger til grund for fagevalueringerne. Projektgruppen har haft det praktiske ansvar for fagevalueringerne, forestået indsamling og analyse af dokumentationsmaterialet og udarbejdet rapporterne.

Evalueringekonsulent Rikke Sørup har været projektleder på fagevalueringerne. Fagevalueringen af dansk A på hhx, htx og stx er gennemført af evalueringekonsulent Peter Toft i samarbejde med metodekonsulent Niels Matti Søndergaard. Desuden har evalueringemedarbejderne Lotte Højensgaard Kanstrup, Kristin Storck Rasmussen og Signe Emilie Bech Christensen bidraget til evalueringen.

2.4 Rapportens opbygning

Rapporten indeholder ud over resuméet og dette indledende kapitel tre kapitler der i store træk følger læreplanens opbygning. Kapitel 3 belyser læreplanens mål og indhold. Kapitel 4 omhandler tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen, herunder lærersamarbejde og evaluering, mens kapitel 5 fokuserer på eksamen og belyser såvel prøveformerne som resultaterne.

Rapporten indeholder anbefalinger rettet til både skolerne og Undervisningsministeriet. Anbefalingerne er formuleret af den eksterne ekspertgruppe på baggrund af evalueringens dokumentationsgrundlag og optræder i slutningen af kapitlerne 3, 4 og 5. Anbefalingerne er udtryk for ekspertgruppens vurderinger og prioriteringer af de mange anbefalinger som dokumentationsgrundlaget kunne give anledning til.

Endelig indeholder rapporten en appendiksdel med en oversigt over læreplanernes faglige mål og en udførlig beskrivelse af den anvendte metode. En oversigt over svarfordelingerne ved samtlige spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen findes som bilag til rapporten og kan læses på EVA's hjemmeside.

3 Faglige mål og indhold

Gymnasireformen har ført til ændringer af danskfaget. Overordnet er der som følge af reformen sket en forskydning væk fra indholds- og pensumstyring hen mod kompetencebaseret målstyring. Læreplanerne for dansk på de tre uddannelser afspejler denne udvikling ved eksplicit at formulere faglige kompetencer og mål som undervisningen skal sætte eleverne i stand til at nå. Den højere grad af målstyring kombineres dog i varierende grad med indholdsstyring som kernestofkravet i læreplanerne også afspejler. Kernestoffet er inddelt i et sprogligt, et tekstuel/litterært og et mediemæssigt område. Sammenlignet med før reformen er der kommet større fokus på det ikke-litterære, fx medier, kommunikation og sprog.

Dette kapitel handler om lærernes erfaringer med de faglige mål og kernestoffet for dansk som det fremgår af læreplanerne for de tre uddannelser. Herunder behandles lærernes opfattelser af muligheder og barrierer i arbejdet med de faglige mål og kernestoffet og censorernes vurderinger af om eleverne indfrier de faglige mål til eksamen.

Der er forskel på de faglige mål og kernestoffet på de tre uddannelser, og der er gjort forskellige erfaringer afhængigt af uddannelse. Derfor behandles de tre uddannelser i det følgende hver for sig.

3.1 Faglige mål

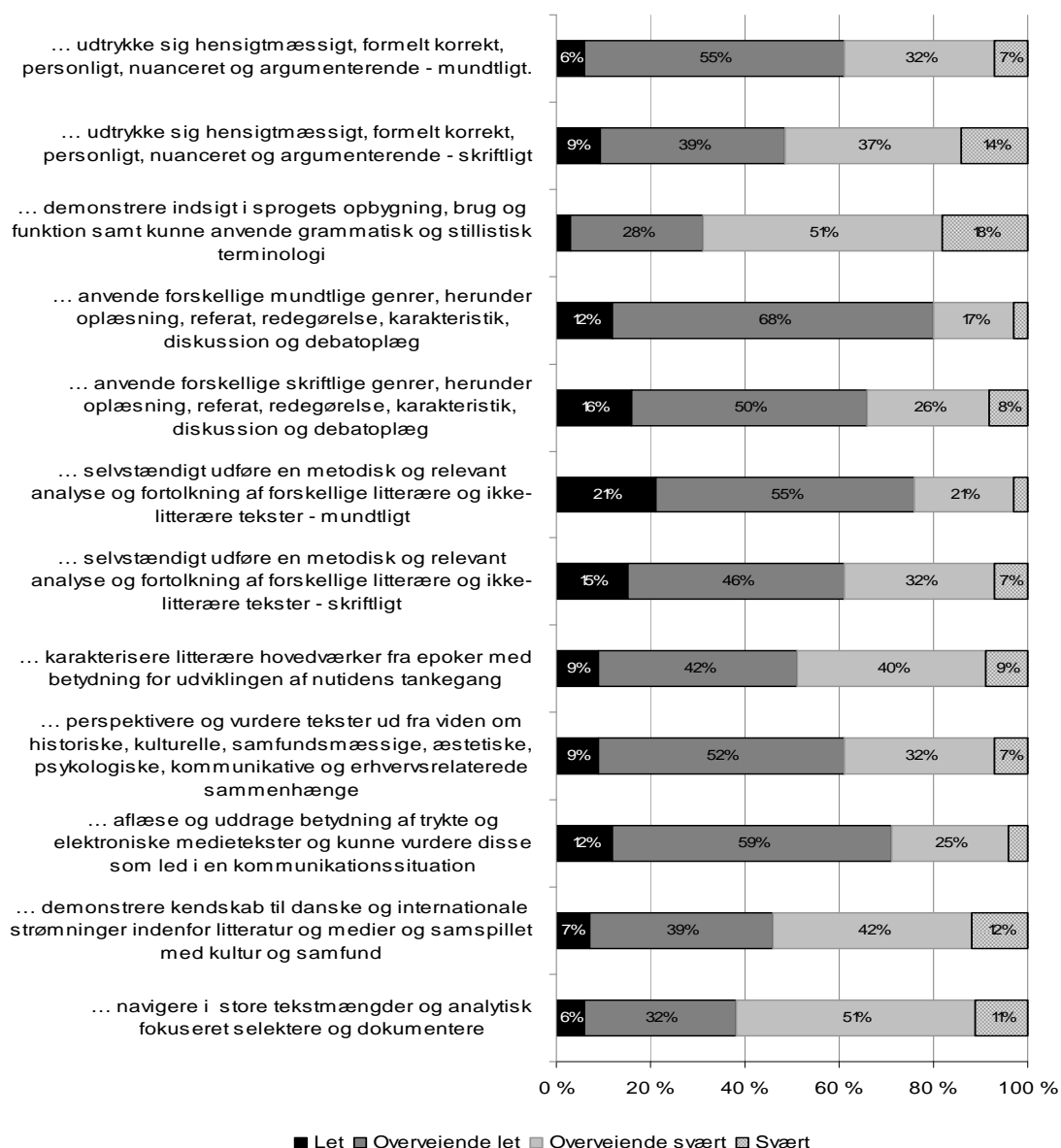
Den højere grad af målstyring betyder at læreplanerne for dansk indeholder en række faglige slutmål som eleverne gennem undervisningen skal sættes i stand til at indfri ved afslutningen af faget. Karakterskalaen er således bygget op omkring graden af elevernes målopfyldelse.

3.1.1 De faglige mål for dansk på hhx

Hhx-læreplanen for dansk indbefatter 9 faglige mål. Målene fordeler sig inden for fagets kerne- stof- og fokusområder. Spørgeskemaundersøgelsen inddeler imidlertid flere af de faglige mål i en skriftlig og en mundtlig dimension for at afdække forskellige erfaringer, afhængigt af om det er den skriftlige eller den mundtlige dimension af målet der er tale om. Figur 1 indeholder derfor 12 faglige mål. I spørgeskemaundersøgelsen blev hhx-lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri de enkelte mål. Af figur 1 fremgår resultatet.

Figur 1
Lærernes vurderinger af de faglige mål for dansk på hhx (N = 105-110)

Angiv for hvert mål hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet.
 Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af figuren at mens en række af de faglige mål af de fleste hhx-lærere anses for lette eller overvejende lette at sætte eleverne i stand til at indfri, er der også enkelte faglige mål som et flertal af lærerne på hhx anser for svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri.

Særligt fire faglige mål vurderer hovedparten af lærerne som svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri. Det drejer sig om målene om at sætte eleverne i stand til at:

- Demonstrere indsigt i sprogets opbygning, brug og funktion samt kunne anvende grammatisk og stilistisk terminologi (69 %)
- Navigere i store tekstmængder og analytisk fokuseret selekttere og analysere (62 %)
- Demonstrere kendskab til danske og internationale strømninger inden for litteratur og medier og samspillet med kultur og samfund (54 %)
- Udtrykke sig hensigtsmæssigt, formelt korrekt, personligt, nuanceret og argumenterende – skriftligt (51 %).

I parentes står angivet procentandelen af hhx-lærere der vurderer at det har været svært eller overvejende svært at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet. Det overordnede kendetegn ved disse faglige mål er at de primært knytter sig til fokusområderne sprog og kommunikation, litteratur- og mediehistorie samt skriftlig formidling. Flere fokusgruppedeltagere uddybede og nuancerede dog resultatet af spørgeskemaundersøgelsen ved at fremføre at det især er de internationale strømninger inden for litteratur og medier der er svært ved det tredje mål nævnt ovenfor. Det er i øvrigt værd at bemærke at det faglige mål om at eleverne skal kunne "navigere i store tekstmængder og analytisk fokuseret selektere og dokumentere", er en central kompetence i forhold til den it-baserede prøve i skriftlig dansk på hhx som 62 % af lærerne har vurderet som svær eller overvejende svær at tilrette undervisningen efter så eleverne kan indfri målet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid at nogle af hhx-lærerne anser de faglige mål for uklart formulerede, hvilket vurderingen af de faglige mål og deres sværhedsgrad også må ses i lyset af. I alt 28 % af hhx-lærerne opfatter fx det første mål der er nævnt ovenfor, som uklart eller overvejende uklart formuleret. I alt 29 % af hhx-lærerne har samme vurdering af det andet mål der er nævnt ovenfor. De to sidstnævnte faglige mål som er nævnt ovenfor, er der hhv. 21 % og 9 % af hhx-lærerne der finder uklart eller overvejende uklart formulerede.

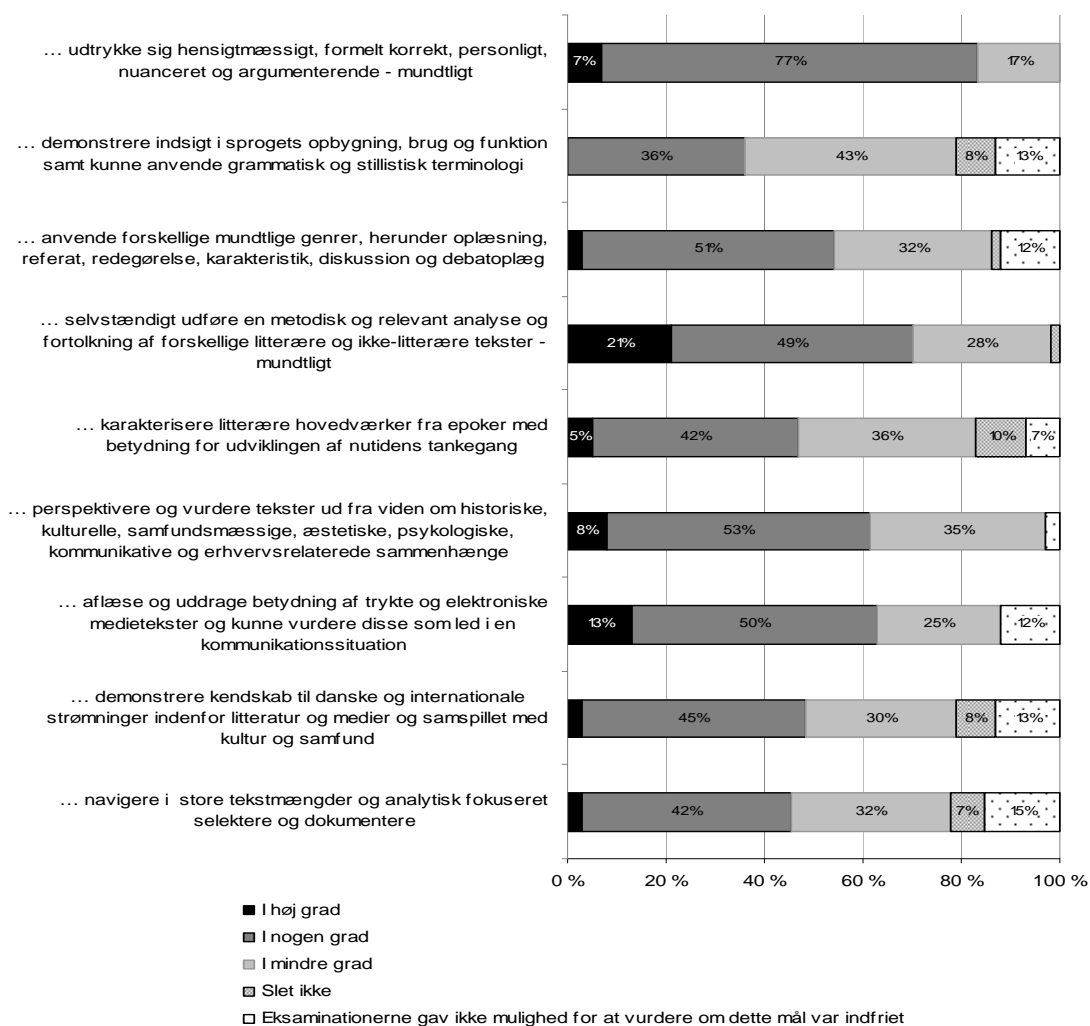
Yderligere analyse af talmaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen viser at anciennitet ikke har entydig betydning for hhx-lærernes opfattelser af målenes sværhedsgrad. Lærere med mindre end 15 års anciennitet og lærere med mere end 15 års anciennitet anlægger forskellige vurderinger af de enkelte måls sværhedsgrad, men der er ikke et entydigt mønster at spore. Det er fx ikke sådan at lærerne med mere end 15 års anciennitet generelt finder målene lettere at tilrettelægge undervisningen efter end deres kolleger med mindre end 15 års anciennitet gør.

3.1.2 Censorerne vurderinger af målopfyldelsen på hhx

Også mundtlige og skriftlige censorer blev i spørgeskemaundersøgelsen bedt om at forholde sig til de faglige mål på baggrund af deres erfaringer ved sommereksamen 2008. Spørgsmålet drejede sig om i hvilken grad eksaminanderne kunne indfri de enkelte faglige mål for dansk. Figur 2 viser de mundtlige censorers vurderinger af dette spørgsmål.

Figur 2
De mundtlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på hhx (N = 59-61)

I hvilken grad viste eksaminanderne generelt at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplanen? Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser en forholdsvis stor overensstemmelse mellem censorernes vurderinger af elevernes målopfyldelse og lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målene, jf. figur 1. To faglige mål vurderer en stor andel af censorerne at eksaminanderne i mindre grad eller slet ikke kunne indfri, og det er de samme mål som også en stor andel af lærerne vurderer som svære at tilrettelægge undervisningen efter så eleverne kan indfri målene. Det drejer sig om målene om at:

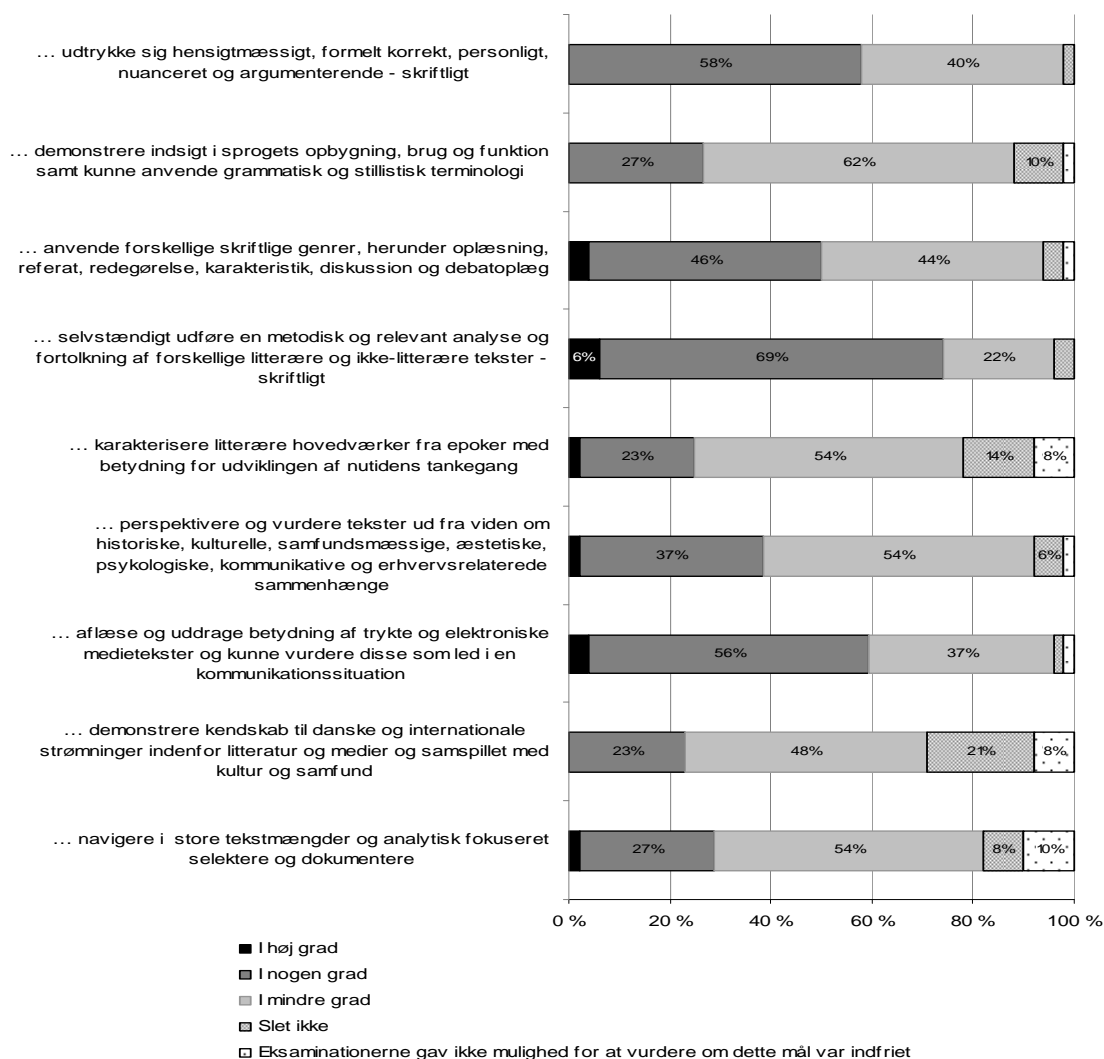
- Demonstrere indsigt i sprogets opbygning, brug og funktion samt kunne anvende grammatisk og stilistisk terminologi (51 %)
- Karakterisere litterære hovedværker fra epoker med betydning for udviklingen af nutidens tankegang (46 %).

I parentes står angivet procentandelen af censorer der vurderer at eksaminanderne i mindre grad eller slet ikke kunne indfri målet. Det omhandler især faglige mål med et sprogligt eller litteraturhistorisk indhold.

Figur 3 viser tilsvarende de skriftlige censorers vurderinger af elevernes faglige målopfyldelse ved sommereksamen 2008.

Figur 3
De skriftlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på hhx (N = 51-52)

I hvilken grad viste eksaminanderne i de opgaver du har censureret, at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplanen? Eleverne skal kunne

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser flere steder en overensstemmelse mellem censorernes og lærernes vurderinger i forhold til at udpege faglige mål som eleverne har vanskeligheder med at indfri. Sammenlignet med lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri de faglige mål, vurderer en forholdsvis større andel af de skriftlige censorer dog vanskeligheder med opfyldelsen af de faglige mål der vedrører sprog, (international) litteratur- og mediehistorie samt skriftlige genrer.

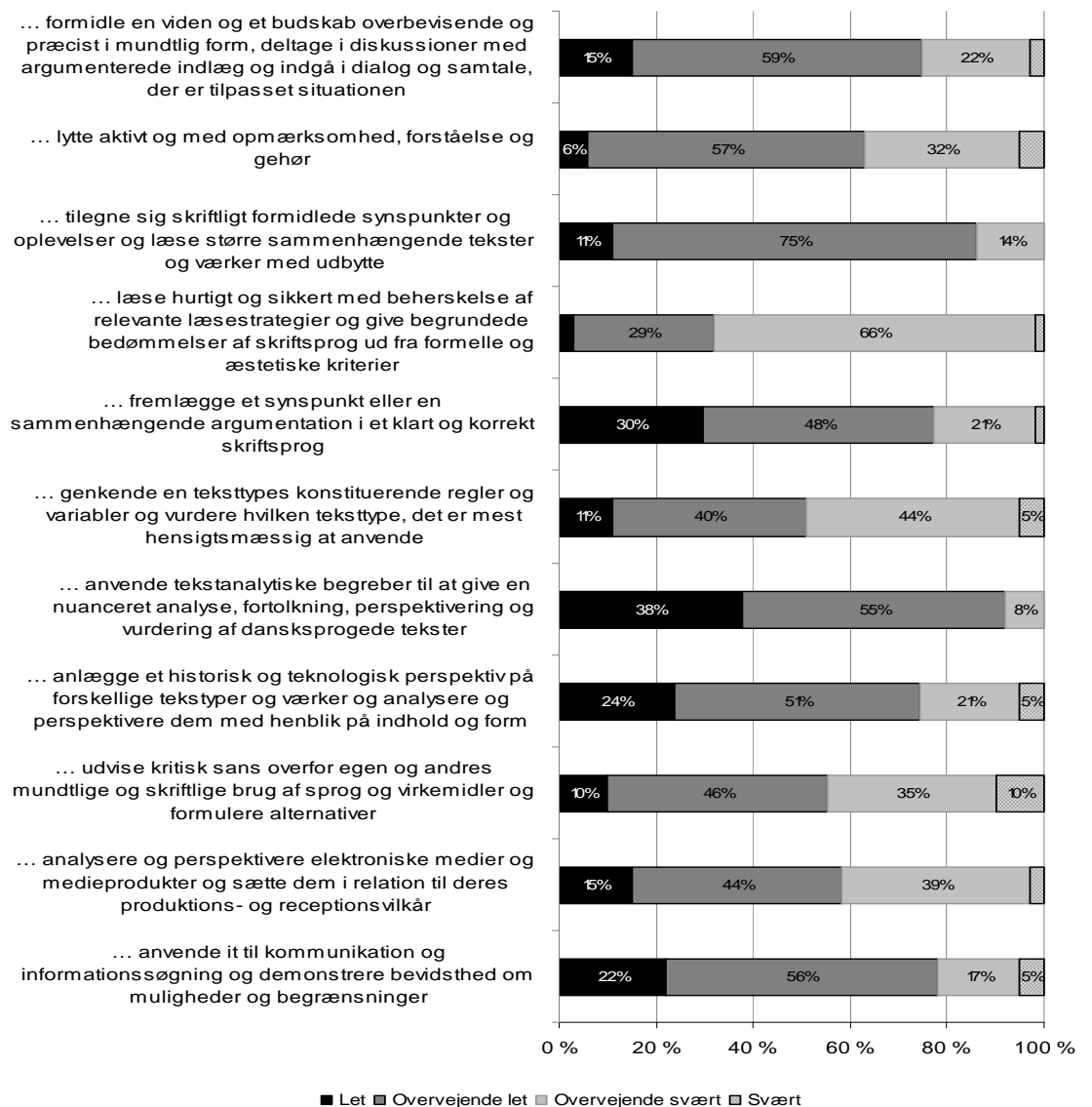
Samlet set viser dokumentationsmaterialet at udfordringerne primært knytter sig til faglige mål med et sprogligt, internationalt eller skriftligt indhold.

3.1.3 De faglige mål for dansk på htx

Htx-læreplanen for dansk indbefatter 11 faglige mål. Målene fordeler sig inden for fagets tre kerne- og stofområder som består af det sproglige stofområde, det tekstuelle stofområde og mediedimensionen. I spørgeskemaundersøgelsen blev htx-lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri de enkelte mål. Af figur 4 fremgår resultatet.

Figur 4
Lærernes vurderinger af de faglige mål for dansk på htx (N = 59-64)

Angiv for hvert mål hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet.
Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af figuren at mens en række af de faglige mål af de fleste htx-lærere anses for lette eller overvejende lette at sætte eleverne i stand til at indfri, er der også enkelte faglige mål som en betragtelig andel af lærerne på htx anser for svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri.

Særligt fire faglige mål vurderer en betragtelig andel af htx-lærerne som svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri. Det drejer sig om målene om at sætte eleverne i stand til at:

- Læse hurtigt og sikkert med beherskelse af relevante læsestrategier og give begrundede bedømmelser af skriftsprog ud fra formelle og æstetiske kriterier (68 %)
- Genkende en teksttypes konstituerende regler og variabler og vurdere hvilken teksttype det er mest hensigtsmæssigt at anvende (48 %)
- Udvise kritisk sans over for egen og andres mundtlige og skriftlige brug af sprog og virkemidler og formulere alternativer (44 %)
- Analysere og perspektivere elektroniske medier og medieprodukter og sætte dem i relation til deres produktions- og receptions vilkår (42 %).

I parentes står angivet procentandelen af htx-lærere der vurderer at det har været svært eller overvejende svært at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet. Det overordnede kendetegn ved disse faglige mål er at de primært knytter sig til det sproglige kernestofområde og mediedimensionen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid også at flere af htx-lærerne anser de faglige mål for uklart formulerede, hvilket vurderingen af de faglige mål og deres sværhedsgrad også må ses i lyset af. I alt 34 % af htx-lærerne opfatter fx det første mål der er nævnt ovenfor, som uklart eller overvejende uklart formuleret. I alt 31 % af htx-lærerne har samme vurdering af det andet mål der er nævnt ovenfor. De to sidstnævnte faglige mål som er nævnt ovenfor, er der hhv. 17 % og 23 % af htx-lærerne der finder uklart eller overvejende uklart formulerede.

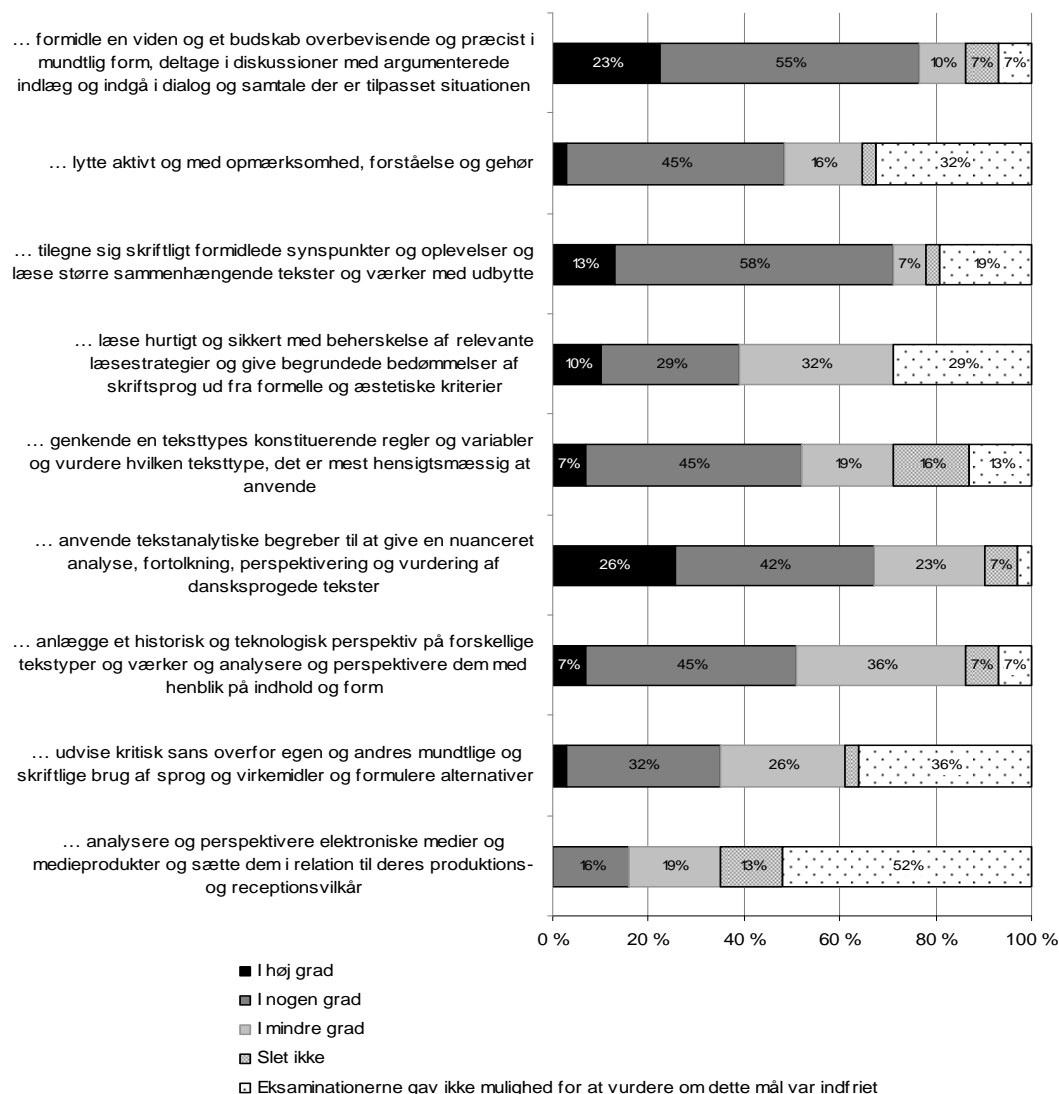
Yderligere analyse af talmaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen viser at anciennitet ikke har entydig betydning for htx-lærernes opfattelser af målenes sværhedsgrad. Lærere med mindre end 15 års anciennitet og lærere med mere end 15 års anciennitet anlægger forskellige vurderinger af de enkelte måls sværhedsgrad, men der er ikke et entydigt mønster at spore. Det er fx ikke sådan at lærere med mere end 15 års anciennitet generelt finder målene lettere at tilrettelægge undervisningen efter end deres kolleger med mindre end 15 års anciennitet gør.

3.1.4 Censorernes vurderinger af målopfyldelsen på htx

Også mundtlige og skriftlige censorer blev i spørgeskemaundersøgelsen bedt om at forholde sig til de faglige mål på baggrund af deres erfaringer ved sommereksamen 2008. Spørgsmålet drejede sig om i hvilken grad eksaminanderne kunne indfri de enkelte faglige mål for dansk. Figur 5 viser de mundtlige censorers vurderinger af dette spørgsmål.

Figur 5
De mundtlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på htx (N = 31)

I hvilken grad viste eksaminanderne generelt at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplanen? Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser en forholdsvis stor overensstemmelse mellem censorernes vurderinger af elevernes målopfyldelse og lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målene, jf. figur 4. Dog er det bemærkelsesværdigt at i alt 43 % af censorerne vurderer at eksaminanderne i mindre grad eller slet ikke kunne indfri målet om at anlægge et historisk og teknologisk perspektiv på forskellige teksttyper og værker, mens i alt 75 % af lærerne tilkendegiver at det har været let eller overvejende let at sætte eleverne i stand til at indfri dette mål.

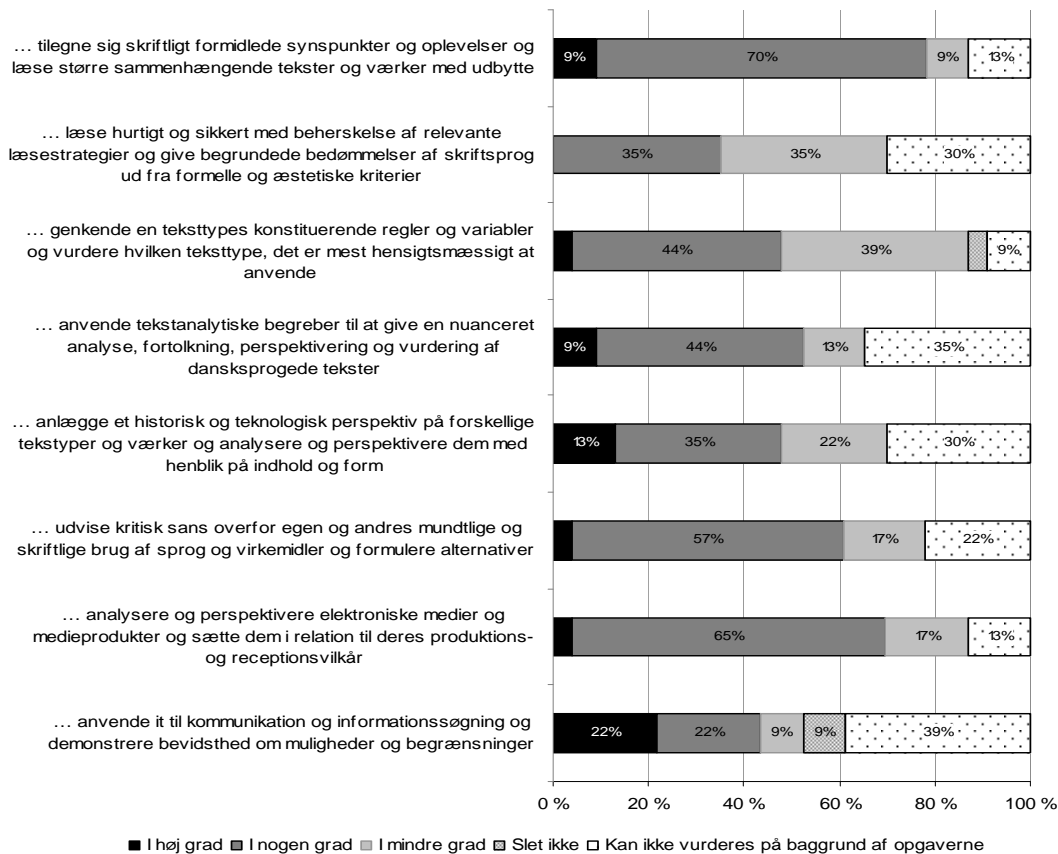
I øvrigt er det bemærkelsesværdigt at så stor en andel af de mundtlige censorer ved flere af de faglige mål tilkendegiver at eksaminationen ikke gav mulighed for at vurdere om eleverne kunne indfri målet. Fx angiver over halvdelen af de mundtlige censorer (52 %) at det sidstnævnte faglige mål med mediemæssigt indhold er et mål som eksaminationen ikke gav mulighed for at vurdere elevernes målopfyldelse ud fra.

Figur 6 viser tilsvarende de skriftlige censorers vurderinger af elevernes faglige målopfyldelse ved sommereksamen 2008.

Figur 6

De skriftlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på htx (N = 23)

I hvilken grad viste eksaminanderne i de opgaver du har censureret, at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplane? Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser en forholdsvis stor overensstemmelse mellem censorernes vurderinger af elevernes målopfyldelse og lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målene. Sammenlignet med lærernes vurderinger af sværhedsgraden og de mundtlige censorers vurderinger af målopfyldelse giver en forholdsvis større andel af de skriftlige censorer dog udtryk for en høj grad af opfyldelse af det faglige mål om at analysere og perspektivere elektroniske medier og medieprodukter og målet om at udvise kritisk sans over for egen og andres mundtlige og skriftlige brug af sprog og virkemidler. Som hos de mundtlige censorer er det også blandt de skriftlige censorer sådan at en stor andel ved flere mål tilkendegiver at eksaminationen ikke gav mulighed for at vurdere om eleverne kunne indfri målet.

Samlet set viser dokumentationsmaterialet at udfordringerne primært knytter sig til faglige mål med et sprogligt indhold. En stor andel af censorerne mener imidlertid at det ikke er muligt at vurdere den faglige målopfyldelse af en række faglige mål på baggrund af eksamen eller opgavebesvarelse. Set i lyset af at det primært er elevens grad af målopfyldelse der er evalueringskriteriet bag karakterfastsættelsen til eksamen, må dette betragtes som problematisk.

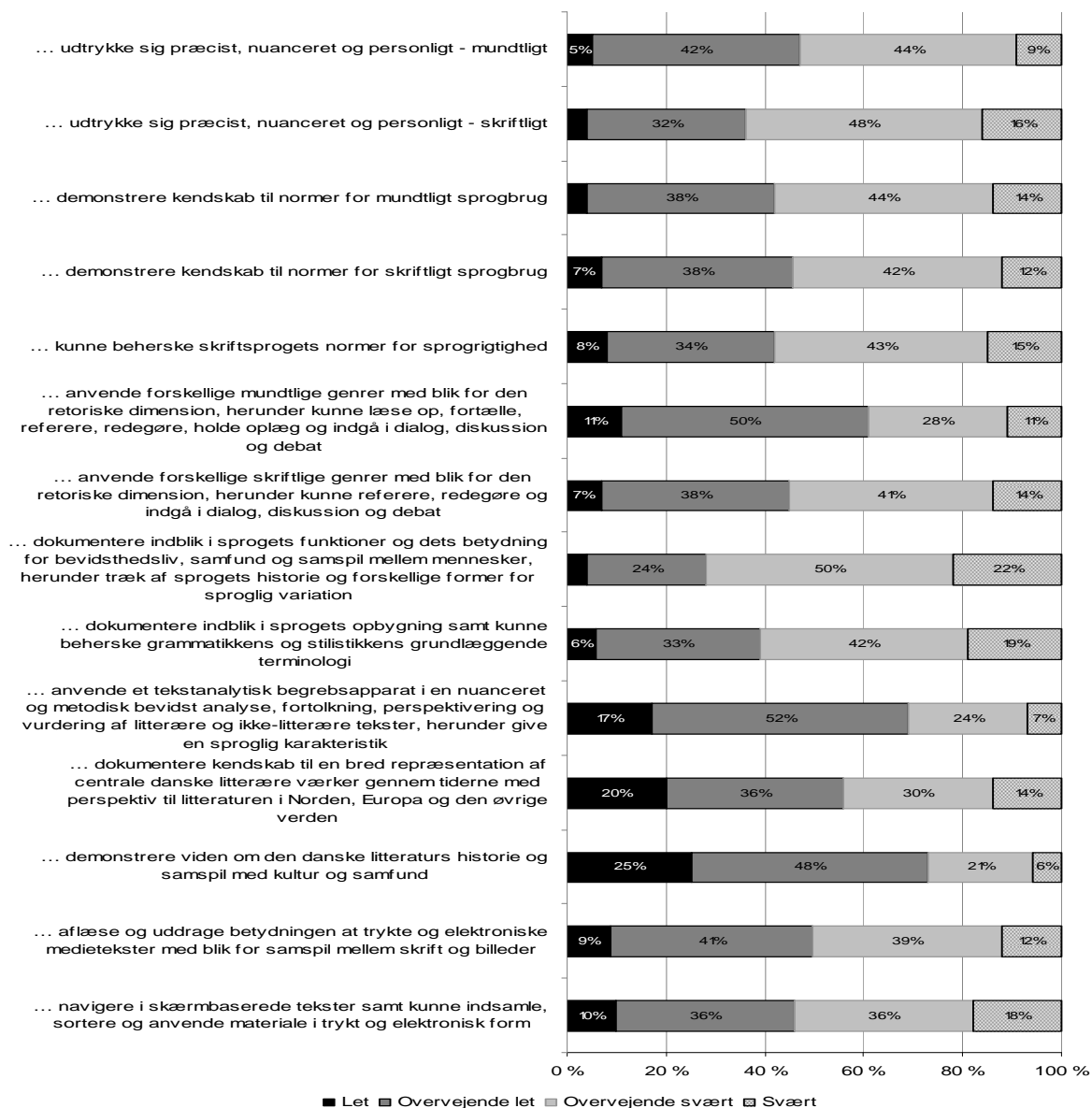
3.1.5 De faglige mål for dansk på stx

Læreplanen for dansk på stx indbefatter 10 faglige mål. Målene fordeler sig inden for fagets tre kernestofområder som består af det sproglige, det litterære og det mediemæssige stofområde. Spørgeskemaundersøgelsen inddeler imidlertid nogle af de faglige mål i en skriftlig og en mundtlig dimension for at afdække forskellige erfaringer, afhængigt af om det er den skriftlige eller den mundtlige dimension af målet der er tale om. Figur 7 indeholder derfor 14 faglige mål. I spørge-

skemaundersøgelsen blev stx-lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri de enkelte mål. Af figur 7 fremgår resultatet.

Figur 7
Lærernes vurderinger af de faglige mål for dansk på stx (N = 354-366)

Angiv for hvert mål hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet.
Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af figuren at mens en række af de faglige mål af de fleste stx-lærere anses for lette eller overvejende lette at sætte eleverne i stand til at indfri, er der også en del faglige mål som et flertal af lærerne på stx anser for svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri.

Særligt fem faglige mål vurderer hovedparten af lærerne som svære eller overvejende svære at sætte eleverne i stand til at indfri. Det drejer sig om målene om at sætte eleverne i stand til at:

- Dokumentere indblik i sprogets funktioner og dets betydning for bevidsthedsliv, samfund og samspil mellem mennesker, herunder træk af sprogets historie og forskellige former for sproglig variation (72 %)
- Udtrykke sig præcist, nuanceret og personligt – skriftligt (64 %)
- Dokumentere indblik i sprogets opbygning samt kunne beherske grammatikkens og stilistikens grundlæggende terminologi (61 %)

- Demonstrere kendskab til normer for mundtligt sprogbrug (58 %)
- Kunne beherske skriftsprogets normer for sprogrigtighed (58 %).

I parentes står angivet procentandelen af stx-lærere der vurderer at det har været svært eller overvejende svært at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målet. Det overordnede kendetegn ved disse faglige mål er at de knytter sig til det sproglige kernestofområde samt skriftlig formidling.

Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid også at flere af stx-lærerne anser de faglige mål for uklart formulerede, hvilket vurderingen af de faglige mål og deres sværhedsgrad også må ses i lyset af. I alt 47 % af stx-lærerne opfatter fx det første mål der er nævnt ovenfor, som uklart eller overvejende uklart formuleret. I alt 18 % af stx-lærerne har samme vurdering af det andet mål der er nævnt ovenfor. De tre sidstnævnte faglige mål som er nævnt ovenfor, er der hhv. 19 %, 32 % og 15 % af stx-lærerne der finder uklart eller overvejende uklart formulerede.

Yderligere analyse af talmaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen viser at anciennitet har en stor betydning for stx-lærernes vurderinger af målenes sværhedsgrad. Lærere med over 15 års anciennitet finder generelt målene sværere end lærere med under 15 års anciennitet. Det gælder især målene med tilknytning til det sproglige stofområde. Fx finder 78 % af lærerne med mere end 15 års anciennitet det svært eller overvejende svært at indfri målet om at sætte eleverne i stand til at dokumentere indblik i sprogets funktioner og dets betydning for bevidsthedsliv, samfund og samspil mellem mennesker, herunder træk af sprogets historie og forskellige former for sproglig variation, mens det samme gælder for 60 % af kollegerne med mindre end 15 års anciennitet. Hovedparten af lærerne med mindre end 15 års anciennitet (58 %) vurderer desuden at det er let eller overvejende let at indfri målet om at sætte eleverne i stand til at demonstrere kendskab til normer for skriftligt sprogbrug, mens det samme gælder et mindretal på 38 % blandt kollegerne med mere end 15 års anciennitet.

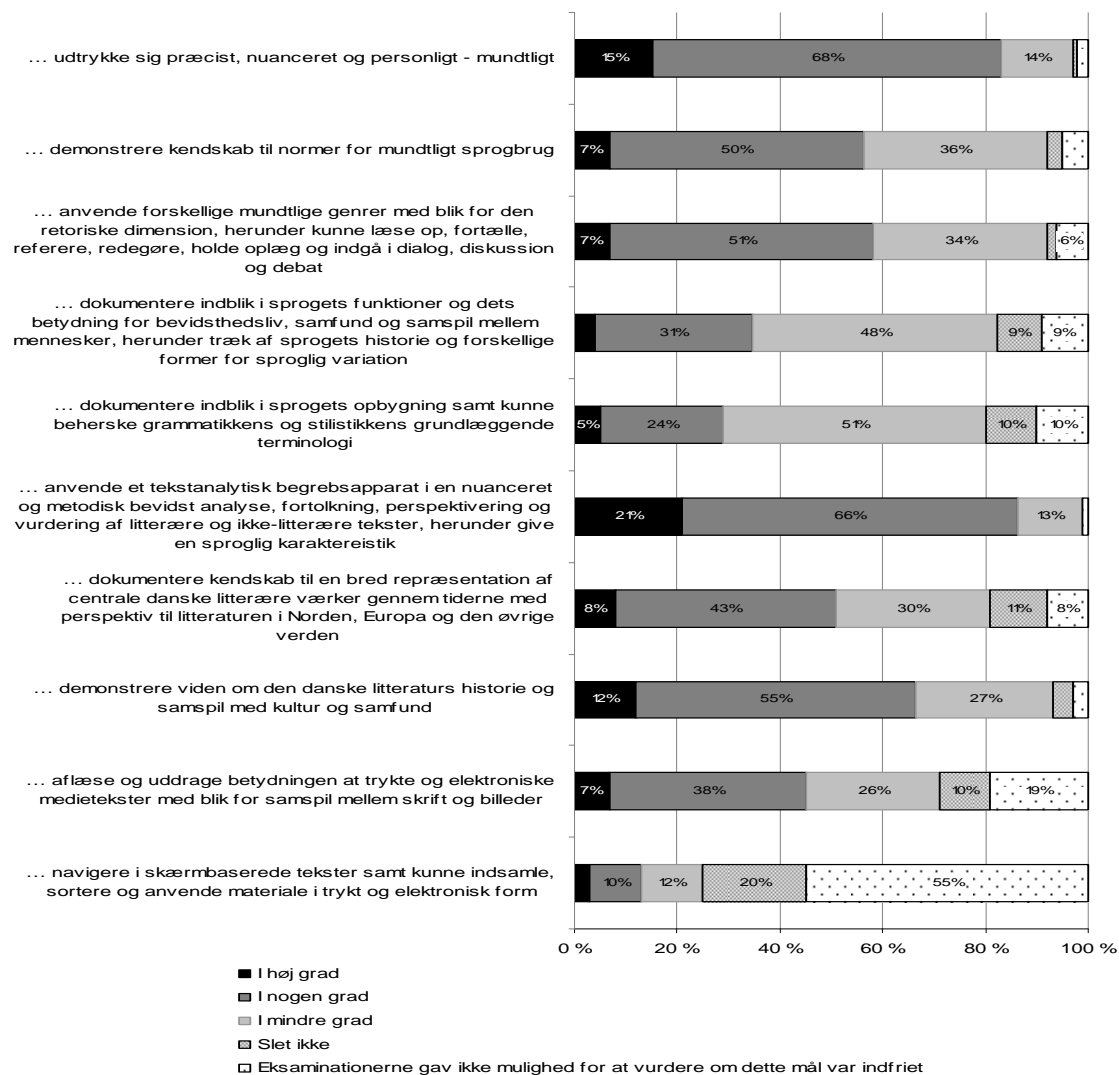
3.1.6 Censorernes vurderinger af målopfyldelsen på stx

Også mundtlige og skriftlige censorer blev i spørgeskemaundersøgelsen bedt om at forholde sig til de faglige mål på baggrund af deres erfaringer ved sommereksamen 2008. Spørgsmålet drejede sig om i hvilken grad eksaminanderne kunne indfri de enkelte faglige mål for dansk. Figur 8 viser de mundtlige censorers vurderinger af dette spørgsmål.

Figur 8

De mundtlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på stx (N = 186-191)

I hvilken grad viste eksaminanderne generelt at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplanen? Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser en forholdsvis stor overensstemmelse mellem censorernes vurderinger af elevernes målopfyldelse og lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri målene, jf. figur 7. To faglige mål vurderer en stor andel af censorerne at eksaminanderne i mindre grad eller slet ikke kunne indfri, og det er de samme mål som også en stor andel af lærerne vurderer som svære at tilrettelægge undervisningen efter så eleverne kan indfri målene. Det drejer sig om målene om at:

- Dokumentere indblik i sprogets opbygning samt kunne beherske grammatikkens og stilistikens grundlæggende terminologi (61 %)
- Dokumentere indblik i sprogets funktioner og dets betydning for bevidsthedsliv, samfund og samspil mellem mennesker, herunder træk af sprogets historie og forskellige former for sproglig variation (57 %).

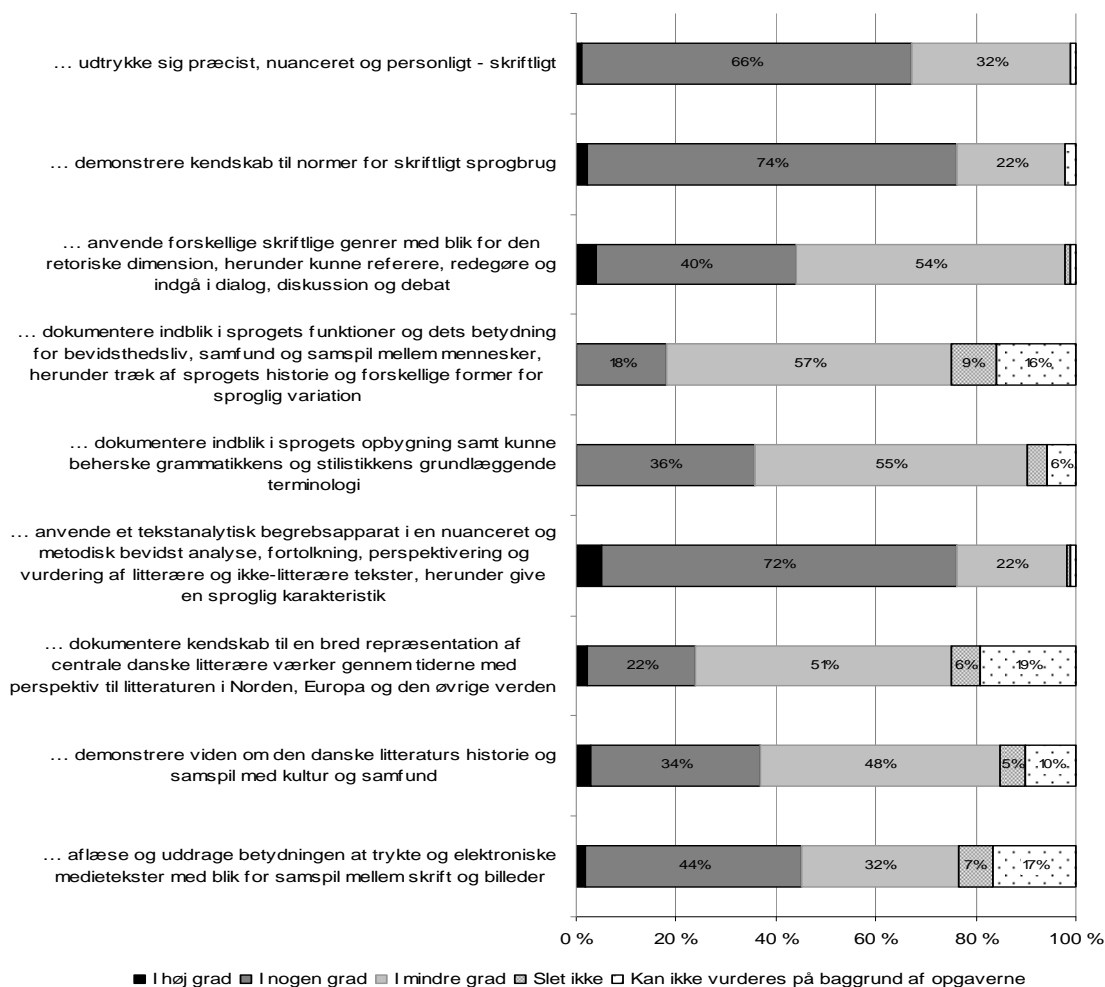
I parentes står angivet procentandelen af censorer der vurderer at eksaminanderne i mindre grad eller slet ikke kunne indfri målet. Det omhandler især faglige mål med et sprogligt indhold. Det fremgår endvidere at en lille andel af de mundtlige censorer ved flere mål tilkendegiver at eksaminationen ikke gav mulighed for at vurdere om eleverne kunne indfri målet. Det gælder fx målet om at aflæse og uddrage betydningen af trykte og elektroniske medietekster med blik for samspil mellem tekst og billeder hvor 19 % af de mundtlige censorer angiver at eksaminationen ikke gav mulighed for at vurdere om dette mål var blevet indfriet.

Figur 9 viser tilsvarende de skriftlige censorers vurderinger af elevernes faglige målopfyldelse ved sommereksamen 2008.

Figur 9

De skriftlige censorers vurderinger af de faglige mål for dansk på stx (N = 108-109)

I hvilken grad viste eksaminanderne i de opgaver du har censureret, at de kunne indfri de faglige mål for dansk som de fremgår af læreplanen? Eleverne skal kunne:

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Figuren viser flere steder en overensstemmelse mellem censorernes og lærernes vurderinger i forhold til at udpege faglige mål som eleverne har vanskeligheder med at indfri. Sammenlignet med lærernes vurderinger af hvor let eller svært det har været at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri de faglige mål, vurderer en forholdsvis større andel af de skriftlige censorer dog vanskeligheder med opfyldelsen af de faglige mål der vedrører litteraturhistorie.

Samlet set viser dokumentationsmaterialet at udfordringerne primært knytter sig til faglige mål med et sprogligt eller skriftligt indhold. En stor andel af censorerne mener imidlertid at det ikke er muligt at vurdere den faglige målopfyldelse af en række faglige mål på baggrund af eksamen eller opgavebesvarelse. Set i lyset af at det primært er elevens grad af målopfyldelse der er evalueringskriteriet bag karakterfastsættelsen til eksamen, må dette betragtes som problematisk.

3.1.7 Fælles udfordringer i forhold til de faglige mål på hhx, htx og stx

Fokusgruppeinterviewene underbygger indtrykket af at det primært er de sproglige og de skriftlige dimensioner af de faglige mål der er de vanskeligste at dække i undervisningssammenhæng. Flere af deltagerne i fokusgruppeinterviewene vurderede i den sammenhæng at der er afsat for lidt elevtid til den skriftlige dimension af dansk i forhold til de skriftlige måls ambitionsniveau. Især pegede mange på de forskellige skriftlige genrer og opgavetyper som faktorer der højner kompleksiteten af det skriftlige arbejde markant. Andre vurderede at elevforudsætningerne gør det vanskeligt at leve op til de skriftlige målkrav.

I forhold til de faglige mål af sproglig karakter vurderede flere af deltagerne i fokusgruppeinterviewene at målene har et akademisk præg der ikke i tilstrækkelig grad er tilpasset målgruppen af

elever. Nogle fokusgruppemedlemmer pegede endvidere på at de mangler uddannelsesmæssigt grundlag for at kunne varetage undervisningen i den sproglige dimension af danskfaget. Flere deltagerne i fokusgruppeinterviewene udtrykte imidlertid også glæde ved det øgede fokus på sprog, herunder skriftsproget, og forudser at det øgede fokus blot kræver tid og velvilje blandt lærerne for at sætte sig igennem.

Også faglige mål med et medieindhold blev drøftet i fokusgrupperne. Mange af lærerne fandt generelt mediefaglige mål relevante for danskfaget set i lyset af mediernes øgede samfundsmæssige rolle og magt. Nogle pegede dog på at de syntes mediefaglige mål har fået en for fremtrædende plads i forhold til især litteraturfaglige mål, og at den faglige fordybelse i mediestof bør ske i mediefag og ikke i dansk. Nogle fokusgruppemedlemmer pegede endvidere på at de føler sig usikre i forhold til mediestof, og at deres uddannelsesmæssige baggrund ikke i tilstrækkelig grad sætter dem i stand til at undervise i medier.

Klarheden eller uklarheden i læreplanens formuleringer af de faglige mål var også et tema i fokusgruppeinterviewene. Flere af deltagerne gav i den sammenhæng udtryk for at de mente at målene er skrevet i et unødigt vidtløftigt sprog der ligger langt fra den hverdag som elever og lærere står over for. Som en htx-lærer udtrykte det:

Det er meget tydeligt at de faglige mål er kommet til verden fra et skrivebord meget langt væk fra den ungdomskultur vi dagligt står over for. Når det kommer til stykket, kunne man fjerne mange af de abstrakte ord og begreber og i realiteten finde frem til at der egentlig bare står tekstanalyse og litteraturhistorie – bare på akademisk skrivebordsdansk.

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne på tværs af de tre uddannelser i øvrigt spurgt om betydningen af forskellige forhold i relation til indfrielsen af de faglige mål. Bl.a. blev lærerne spurgt om hvorvidt elevernes indgangsforudsætninger fra folkeskolen har været tilstrækkelige i forhold til at nå de faglige mål for dansk. Fordelingen af svarene på dette og andre spørgsmål fremgår af tabel 1.

Tabel 1
Forhold med betydning for faglig målopfyldelse – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende de faglige mål for dansk?

		Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Hhx (N = 116-117)					
Htx (N = 69)					
Stx (N = 396-398)					
Ambitionsniveauet for de faglige mål er for højt i forhold til hvad der praktisk lader sig indfri i undervisningen	Hhx	68 %	26 %	6 %	0 %
	Htx	46 %	46 %	9 %	1 %
	Stx	82 %	15 %	2 %	1 %
Der er for lidt uddannelsestid til at nå de faglige mål for dansk	Hhx	76 %	19 %	4 %	1 %
	Htx	51 %	39 %	10 %	0 %
	Stx	78 %	19 %	3 %	1 %
Der er for lidt elevtid til at nå de faglige mål for dansk	Hhx	75 %	19 %	5 %	1 %
	Htx	49 %	30 %	19 %	1 %
	Stx	70 %	22 %	6 %	2 %
Afbrydelser i den særfaglige danskundervisning har forringet muligheden for at nå de faglige mål for dansk	Hhx	51 %	35 %	11 %	2 %
	Htx	43 %	24 %	23 %	9 %
	Stx	60 %	27 %	10 %	4 %
Elevernes indgangsforudsætninger fra folkeskolen har generelt været tilstrækkelige i forhold til at nå de faglige mål	Hhx	3 %	43 %	39 %	15 %
	Htx	6 %	54 %	30 %	10 %
	Stx	8 %	40 %	33 %	18 %
Som dansk lærer føler jeg mig godt rustet i forhold til at nå de faglige mål i læreplanen	Hhx	28 %	59 %	9 %	4 %
	Htx	26 %	58 %	13 %	3 %
	Stx	17 %	46 %	24 %	13 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Hovedparten, dvs. mellem 92 % og 97 % af dansklærerne på de tre uddannelser, tilkendegiver at de er enige eller overvejende enige i at ambitionsniveauet for de faglige mål er for højt i forhold til hvad der praktisk lader sig indfri i undervisningen. I alt 94 % af dansklærerne på hhx tilkendegiver en sådan vurdering, i alt 92 % af lærerne på htx giver udtryk for dette, og i alt 97 % af lærerne på stx har samme vurdering.

Et stort flertal af dansklærerne på de tre uddannelser vurderer desuden at der er afsat for lidt elev- og uddannelsestid til at nå de faglige mål for dansk. 90 % eller derover er enige eller overvejende enige i at der er for lidt uddannelsestid til at nå de faglige mål for dansk. 79 % eller derover er endvidere enige eller overvejende enige i at der er afsat for lidt elevtid til at nå de faglige mål for dansk.

Hovedparten, dvs. mellem 67 % og 87 % af dansklærerne på de tre uddannelser, er endvidere enige eller overvejende enige i at afbrydelser af den særfaglige danskundervisning har forringet muligheden for at nå de faglige mål for dansk. Det er blandt lærerne på hhx og stx man finder den største andel der tilslutter sig dette udsagn (hhv. 86 % og 87 %), mens det er 67 % af lærerne på htx. Fokusgruppeinterviewene viser i den sammenhæng at der med "afbrydelser" generelt henvises til opbrud i den særfaglige undervisning i forbindelse med fx studierejser og studieretningsprojekter, dog i forbindelse med undervisningsforløb i almen studieforberedelse og i studieområder i særdeleshed.

Med hensyn til elevernes indgangsforudsætninger er det kun på htx at et flertal af lærerne (i alt 60 %) mener at de har været tilstrækkelige i forhold til at nå de faglige mål for dansk. På hhx og stx er der til sammenligning et mindretal på hhv. 46 % og 48 % der er enige eller overvejende enige i at elevernes indgangsforudsætninger har været tilstrækkelige i forhold til at nå de faglige mål.

Endelig mener et flertal af dansklærerne på tværs af de tre uddannelser at de er godt rustede i forhold til at nå de faglige mål i læreplanen. I alt 87 % af hhx-lærerne, 84 % af htx-lærerne og 63 % af stx-lærerne erklærer sig således enige eller overvejende enige i udsagnet om at de som dansklærere føler sig godt rustede i forhold til at nå de faglige mål i læreplanen. En betragtelig andel på i alt 37 % af stx-lærerne erklærer sig dog uenige eller overvejende uenige i samme udsagn. De tilsvarende andele blandt lærerne på hhx og htx udgør i alt hhv. 13 % og 16 %.

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne på tværs af de tre uddannelser i øvrigt spurgt om dansk på deres skole tildeles elevtid ud over bekendtgørelsens minimum på 75 timer. Af tabel 2 fremgår svarene.

Tabel 2
Elevtiden for dansk – fordelt på de tre uddannelser

Er dansk på din skole tildelt elevtid ud over bekendtgørelsens minimum på 75 timer?

	Ja	Nej	Ved ikke
Hhx (N = 117)	21 %	63 %	15 %
Htx (N = 69)	15 %	61 %	25 %
Stx (N = 400)	13 %	65 %	22 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

21 % af hhx-lærerne tilkendegiver at der på deres skole tildeles elevtid til dansk ud over bekendtgørelsens minimum på 75 timer. Hhv. 15 % af htx-lærerne og 13 % af stx-lærerne tilkendegiver det samme. Det er dog vigtigt at understrege at en stor andel af lærerne benytter sig af svarkategorien "Ved ikke".

Overordnet set synes der dermed ifølge et flertal af lærerne at være en række barrierer for opfyldelsen af de faglige mål for dansk. Den kvalitative og kvantitative del af dokumentationsmaterialet supplerer hinanden i belysningen af disse barrierer og udfordringer. Barriererne placeres både centralt i læreplanens ambitionsniveau for de faglige mål og den afsatte elev- og uddannelsestid,

lokalt hos den enkelte lærer eller skole, og i ydre forhold i form af elevernes indgangsforudsætninger fra folkeskolen.

3.2 Kerne stof og supplerende stof

Kernestoffet skal betragtes som et nødvendigt, men ikke i sig selv tilstrækkeligt middel til at bringe eleverne i stand til at indfri de faglige mål. Derfor skal undervisningen også omfatte supplerende stof der skal perspektivere og uddybe kernestoffet – ikke mindst i samspillet med andre fag. Mens de faglige mål er slutmål, beskriver kerne stof og supplerende stof det indhold i undervisningen som skal sætte eleverne i stand til at opfylde de faglige mål i et karakterskalabestemt omfang.

3.2.1 Kerne stof og supplerende stof for dansk på hhx

Kernestoffet for dansk på hhx er anderledes grupperet end kernestoffet for dansk på htx og stx. Hvor kernestoffet på htx og stx er organiseret omkring sprog, litteratur og medier, er det anlagt bredere i otte "pinde" og syv fokusområder på hhx, dog alle med tilknytning til enten den sproglige, litterære eller mediemæssige dimension.

I spørgeskemaundersøgelsen blev hhx-lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at dække kernestoffets otte "pinde" i undervisningen. Spørgeskemaundersøgelsen inddeler imidlertid den første "pind" i en mundtlig og en skriftlig dimension for at opfange evt. forskelle i erfaringerne, afhængigt af om der er tale om den mundtlige eller den skriftlige dimension. Tabel 3 viser svarfordelingen.

Tabel 3
Lærernes vurderinger af kernestoffet for dansk på hhx (N = 113-117)

Angiv for hvert kerne stofområde hvor let eller svært området har været at dække i undervisningen.

Kerne stofområde	Let	Overvejende let	Overvejende svært	Svært
Mundtlig sprogfærdighed, herunder retorik og argumentation	11 %	42 %	40 %	7 %
Skriftlig sprogfærdighed, herunder retorik og argumentation	8 %	35 %	48 %	9 %
Mangfoldige litterære genrer, herunder folkeviser, og andre teksttyper, herunder journalistik, billeder og kommerciel kommunikation	21 %	56 %	20 %	3 %
Oversatte og nordiske tekster	10 %	39 %	38 %	14 %
Danske tekster fra centrale perioder i de seneste 400 år, med særligt fokus på tekster efter det moderne genembrud	23 %	50 %	21 %	5 %
Mindst én tekst af hver af følgende 14 forfattere (kanonkravet)	16 %	47 %	29 %	8 %
Litterære værker med betydning for dansk, nordisk eller europæisk kultur og tankegang	12 %	38 %	42 %	8 %
Kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger	4 %	35 %	49 %	12 %
Sprog-, medie- og litteraturvidenskabelige begreber, redskaber og metoder	13 %	40 %	38 %	10 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Det område af kernestoffet som størstedelen af hhx-lærerne finder svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, er kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger (i alt 61 %). Herefter kommer skriftlig sprogfærdighed, herunder retorik og argumentation, som i alt 57 % af hhx-lærerne har samme vurdering af. Desuden er der hhv. 52 % og 50 % af lærerne der vurderer at

oversatte og nordiske tekster samt litterære værker med betydning for dansk, nordisk eller europæisk kultur og tankegang er svært eller overvejende svært at dække i undervisningen.

På den anden side vurderer hhv. 77 % og 73 % af hhx-lærerne at mangfoldige litterære genrer og danske tekster som kernestof betragtet er let eller overvejende let at dække i undervisningen.

Overordnet udtrykker hhx-lærerne altså størst besværligheder omkring kernestof med et sprogligt eller et skriftligt indhold, om end nogle kernestofområder med et litterært indhold også vurderes som svære eller overvejende svære, mens andre med et litterært indhold til gengæld af hovedparten af lærerne vurderes som lette eller overvejende lette.

Yderligere analyse af talmaterialet viser generelt at der er en svag overrepræsentation af lærere med over 15 års anciennitet der vurderer at kernestofområderne er svære at dække i undervisningen, sammenlignet med lærergruppen med under 15 års anciennitet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser i øvrigt at hovedparten af hhx-lærerne (68 %) erklærer sig enige eller overvejende enige i at det har været hensigtsmæssigt at indføre fokusområdet sprog og kommunikation i kernestoffet. Fokusområdet mediehistorie – der efter reformen er blevet indført i kernestoffet – er der i alt 63 % af lærerne på hhx der er enige eller overvejende enige i at det har været hensigtsmæssigt at indføre.

Endelig er dansklærerne på hhx blevet spurgt om deres inddragelse af supplerende stof i undervisningen. 66 % af lærerne svarer her at supplerende stof fortrinsvist er indgået som uddybning af kernestoffet, mens 9 % svarer at supplerende stof fortrinsvist er indgået som selvstændige emner. 20 % af lærerne angiver at det supplerende stof er indgået ligeligt som uddybning af kernestoffet og som selvstændige emner. 6 % svarer at de ikke har inddraget supplerende stof i undervisningen. Fokusgruppeinterviewene efterlader et indtryk af at det er uklart for mange hhx-lærere hvilken status og funktion det supplerende stof bør have i undervisningen, hvilket kan være forklaringen på at 6 % af hhx-lærerne ikke inddrager supplerende stof i deres undervisning.

3.2.2 Kernestof og supplerende stof for dansk på htx

Af læreplanen for dansk på htx fremgår at kernestoffet er det sproglige og det tekstuelle stofområde samt mediedimensionen.

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at dække de enkelte kernestofområder i undervisningen. Tabel 4 viser svarfordelingen med hensyn til dette spørgsmål.

Tabel 4
Lærernes vurderinger af kernestoffet for dansk på htx (N = 68)

Angiv for hvert kernestofområde hvor let eller svært området har været at dække i undervisningen.

Kernestofområde	Let	Overvejende let	Overvejende svært	Svært
Det sproglige kernestof	4 %	49 %	44 %	3 %
Det tekstuelle kernestof	47 %	40 %	12 %	2 %
Mediedimensionen	16 %	54 %	24 %	6 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

I vurderingen af hvor let eller svært det har været at dække kernestofområderne i undervisningen er der som i vurderingen af de faglige mål flest htx-lærere der peger på det tekstuelle område som det letteste at dække og det sproglige område som det sværeste. I forhold til mediedimensionen vurderer et flertal på i alt 70 % af lærerne at det er let eller overvejende let, mens der på den anden side er i alt 30 % der vurderer at det er svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, hvoraf de 6 % har benyttet sig af svarkategorien "Svært".

Yderligere analyse af talmaterialet viser at lærere med over 15 års anciennitet i højere grad end deres kolleger med under 15 års anciennitet finder det sproglige kernestof svært at dække. 55 %

af lærerne med mere end 15 års anciennitet vurderer således at det er svært eller overvejende svært at dække det sproglige kernestof i undervisningen, mens det gælder 43 % af kollegerne med mindre end 15 års erfaring. Det omvendte forhold gør sig gældende i forhold til dækning af mediedimensionen i undervisningen. Her svarer 37 % af lærerne med under 15 års anciennitet at det er svært eller overvejende svært at dække, mens den tilsvarende andel er 14 % blandt kollegerne med over 15 års anciennitet. Der er ingen sammenhæng mellem anciennitet på den ene side og oplevet sværhedsgrad på den anden når det drejer sig om det tekstuelle kernestof.

Endelig er dansklærerne på htx blevet spurgt om deres inddragelse af supplerende stof i undervisningen. 49 % af lærerne svarer her at supplerende stof fortrinsvist er indgået som uddybning af kernestoffet, mens 12 % svarer at supplerende stof fortrinsvist er indgået som selvstændige emner. 35 % af lærerne angiver at det supplerende stof er indgået ligeligt som uddybning af kernestoffet og som selvstændige emner. 4 % svarer at de ikke har inddraget supplerende stof i undervisningen. Fokusgruppeinterviewene efterlader et indtryk af at det ligeledes er uklart for mange htx-lærere hvilken status og funktion det supplerende stof bør have i undervisningen, hvilket kan være forklaringen på at 4 % af htx-lærerne ikke inddrager supplerende stof i deres undervisning.

3.2.3 Kernestof og supplerende stof for dansk på stx

Af læreplanen for dansk på stx fremgår at kernestoffet er det sproglige, det litterære og det mediemæssige stofområde som skønsomt vægtes i forholdet 2:3:1.

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne bedt om at svare på hvor let eller svært det har været at dække de enkelte kernestofområder i undervisningen, og hvordan den indbyrdes vægtning mellem områderne har været i undervisningen sammenlignet med læreplanens anbefaling. Tabel 5 viser svarfordelingen i forhold til disse spørgsmål.

Tabel 5
Lærernes vurderinger af kernestoffet for dansk på stx (N = 374-396)

Angiv for hvert kernestofområde hvor let eller svært området har været at dække i undervisningen, og hvordan den indbyrdes vægtning mellem områderne har været i undervisningen.

Kernestofområde	Sværhedsgrad				Vægtning		
	Let	Over- vejende let	Over- vejende svært	Svært	Mindre vægt end anbefalet	Samme vægt som anbefalet	Større vægt end anbefalet
Det sproglige kernestof	5 %	22 %	52 %	21 %	57 %	42 %	1 %
Det litterære kernestof	38 %	38 %	19 %	5 %	5 %	50 %	46 %
Det mediemæssige kernestof	12 %	37 %	38 %	14 %	38 %	58 %	4 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Flertallet af de deltagende dansklærere (i alt 73 %) vurderer at det er svært eller overvejende svært at dække det sproglige kernestof i undervisningen på stx, mens et mindretal på i alt 27 % på den anden side vurderer at det er let eller overvejende let at dække.

Et mindretal på i alt 24 % af lærerne vurderer at det litterære kernestofområde er svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, mens et flertal på i alt 76 % omvendt vurderer at det er let eller overvejende let at dække.

Lidt over halvdelen af lærerne (i alt 52 %) anser det mediemæssige kernestof for svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, mens de resterende 49 % anser det for let eller overvejende let at dække.

Det sproglige og det mediemæssige kernestof er altså de stofområder som flest dansklærere peger på som svære eller overvejende svære at dække i undervisningssammenhæng.

Yderligere analyse af talmaterialet viser at lærere med over 15 års anciennitet i højere grad end deres kolleger med under 15 års anciennitet finder de tre kernestofområder svære at dække. 76 % af lærerne med mere end 15 års anciennitet vurderer således at det er svært eller overvejende svært at dække det sproglige kernestof i undervisningen, mens det samme gælder for 66 % af kollegerne med mindre end 15 års erfaring. I forhold til det litterære kernestof svarer 28 % af lærerne med over 15 års anciennitet at det er svært eller overvejende svært at dække, mens den tilsvarende andel er 17 % blandt kollegerne med under 15 års anciennitet. 55 % af lærerne med over 15 års anciennitet svarer at det mediemæssige kernestof er svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, mens 44 % af kollegerne med under 15 års anciennitet har samme vurdering.

57 % af lærerne vægter det sproglige kernestof mindre i undervisningen end læreplanens anbefaling, mens 46 % af lærerne modsat vægter det litterære kernestof mere end læreplanens anbefaling. 38 % af lærerne vægter endvidere det mediemæssige kernestof mindre end anbefalet. Der synes dermed at være en sammenhæng mellem lærernes vurderinger af sværhedsgraden af det pågældende kernestofområde og vægtningen af området i undervisningen.

Det sproglige kernestofområde som flertallet af lærerne (i alt 73 %) vurderer som svært eller overvejende svært at dække i undervisningen, tildeler hovedparten af lærerne (57 %) en mindre vægt end anbefalet. Det samme gælder det mediemæssige kernestof som også mange af dansk-lærerne (i alt 52 %) vurderer som svært eller overvejende svært at dække i undervisningen. Her tildeler 38 % af lærerne området mindre vægt end anbefalet. Samtidig tildeler 46 % af lærerne det litterære kernestof som hovedparten (i alt 73 %) vurderer som let eller overvejende let at dække i undervisningen, større vægt end anbefalet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser endvidere at kravet om et sprogfilosofisk, sprogpsykologisk eller sprogsociologisk emne i relation til det sproglige kernestofområde deler stx-lærerne i to. Et mindretal på 33 % af lærerne erklærer sig enige eller overvejende enige i at kravet er hensigtsmæssigt i forhold til at sætte eleverne i stand til at indfri de faglige mål, mens et flertal på 54 % på den anden side erklærer sig uenige eller overvejende uenige i dette. Kravet om et værk i form af et større afrundet medieprodukt i relation til det mediemæssige kernestofområde finder lidt over halvdelen af stx-lærerne hensigtsmæssigt (56 %), mens 39 % finder det uhensigtsmæssigt.

Endelig er dansklærerne på stx blevet spurgt om deres inddragelse af supplerende stof i undervisningen. 51 % af lærerne svarer her at supplerende stof fortrinsvist er indgået som uddybning af kernestoffet, mens 11 % svarer at supplerende stof fortrinsvist er indgået som selvstændige emner. 22 % af lærerne angiver at det supplerende stof er indgået ligeligt som uddybning af kernestoffet og som selvstændige emner. 16 % svarer at de ikke har inddraget supplerende stof i undervisningen. Fokusgruppeinterviewene efterlader et indtryk af at det for mange stx-lærere er uklart hvilken status og funktion det supplerende stof bør have i undervisningen, hvilket kan være forklaringen på at 16 % af stx-lærerne ikke inddrager supplerende stof i deres undervisning.

3.2.4 Fælles udfordringer i forhold til kernestoffet for dansk på hhx, htx og stx

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne på tværs af de tre uddannelser i øvrigt bedt om at tage stilling til en række udsagn om kernestoffet, bl.a. vedrørende indhold og omfang, i forhold til at sætte eleverne i stand til at indfri de faglige mål.

Tabel 6 viser lærernes vurderinger af disse udsagn.

Tabel 6

Lærernes vurderinger af kernestoffet for dansk – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om kernestoffet i forhold til at bringe eleverne i stand til at indfri de faglige mål?

	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig	Ved ikke
Hhx (N = 116-117)					
Htx (N = 68)					
Stx (N = 396-399)					

I forhold til at bringe eleverne i stand til at indfri de faglige mål

...						
... er indholdet af kernestoffet i læreplanen hensigtsmæssigt udvalgt	Hhx	9 %	64 %	21 %	4 %	3 %
	Htx	9 %	63 %	18 %	3 %	7 %
	Stx	5 %	44 %	25 %	15 %	12 %
... er omfanget af kernestoffet i læreplanen hensigtsmæssigt afgrænset	Hhx	6 %	33 %	41 %	17 %	3 %
	Htx	4 %	43 %	35 %	9 %	9 %
	Stx	3 %	19 %	38 %	29 %	12 %
... har det været hensigtsmæssigt at eleverne skal stifte bekendtskab med 14 udvalgte forfattere i relation til det litterære kernestofområde	Hhx	12 %	25 %	37 %	24 %	3 %
	Htx	7 %	21 %	41 %	31 %	0 %
	Stx	8 %	25 %	27 %	36 %	5 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabellen viser at mens lidt under halvdelen af dansklærerne på stx (i alt 49 %) erklærer sig enige eller overvejende enige i at indholdet af kernestoffet er hensigtsmæssigt udvalgt i forhold til at bringe eleverne i stand til at indfri de faglige mål for dansk, gælder det for i alt 73 % af hhx-lærerne og 72 % af htx-lærerne.

I spørgsmålet om kernestoffets omfang er mellem 44 % og 67 % af dansklærerne på de tre uddannelser uenige eller overvejende uenige i at det er hensigtsmæssigt afgrænset. Hovedparten af dansklærerne på hhx og stx (i alt hhv. 67 % og 58 %) giver udtryk for den vurdering, mens det gælder for et mindretal på i alt 44 % af htx-lærerne.

Et flertal af dansklærerne på tværs af uddannelserne er uenige eller overvejende uenige i at kravet om at eleverne stifter bekendtskab med 14 udvalgte forfattere (kanonkravet), er et hensigtsmæssigt krav i forhold til de faglige mål. 61 % af både hhx- og htx-lærerne og 72 % af stx-lærerne har den vurdering. Dog er 37 % af hhx-lærerne, 28 % af htx-lærerne og 33 % af stx-lærerne enige eller overvejende enige i at det er et hensigtsmæssigt krav.

Kanonkravet fremkaldte også stærke følelser og polariserede holdninger i fokusgrupperne. En hhx-lærer formulerede sin modvilje mod kanonkravet sådan:

En kanon med 14 udvalgte forfattere som vi skal statskontrolleres for at vi krydser af, det taler altså ned til os dansklærere. Hele kanontankegangen i læreplanen bygger på mistænkeliggørelse og ikke tillid.

Andre lærere udtrykte dog tilfredshed med kanonkravet som et værn mod et for smalt læsepen-sum. En stx-lærer udtrykte sin glæde ved kanonkravet på følgende måde:

Der er så meget der flagrer i vores kultur – måske især i ungdomskulturen – så er det rart med noget at henvise til, noget at stå fast ved.

Mange af deltagerne i fokusgruppeinterviewene tilkendegav imidlertid at kanonkravet ikke har den store praktiske betydning for dem, enten fordi de i forvejen allerede gør brug af de 14 forfattere i undervisningen, eller fordi de på trods af kanonkravet alligevel underviser i de forfattere de har lyst til.

I forhold til opprioriteringen af det sproglige og mediemæssige kernestof efter reformen udtrykte flere af fokusgruppedeltagerne glæde ved opprioriteringen der ses som en relevant og meningsfuld udvikling af danskfaget. Der blev endvidere givet flere eksempler på vellykkede undervisningsforløb med udgangspunkt i medier eller sprog. Fx kunne en stx-lærer berette om et meget vellykket sprogsociologisk forløb med inddragelse af tekster fra den danske hiphop-undergrund og forfatteren Hanne-Vibeke Holsts indvendinger mod disse tekster.

Fokusgruppeinterviewene bekræftede på den anden side de resultater som spørgeskemaundersøgelsen også viser, nemlig at der er en stor andel af dansklærerne der finder omfanget af kerne-stoffet meget omfattende set i lyset af den tid der er til rådighed, og de elevforudsætninger der er til stede. Problemstillingen blev i fokusgrupperne ofte omtalt som for mange "pinde" i kerne-stoffet man som dansklærer skal sikre bliver opfyldt og dækket i undervisningen, men som det er urealistisk at nå under de givne forudsætninger og rammer.

Enkelte fokusgruppedeltagere hæftede sig dog ved at de udspecificerede kernestofområder kan være en god støtte at læne sig op ad. En lærer fra hhx formulerede det sådan:

Som ny og forholdsvis uerfaren dansklærer er det faktisk meget rart med en køreplan for ens undervisning. Jeg har haft glæde af kernestoffet som en sådan slags køreplan.

Nogle af lærerne i fokusgrupperne gav dog udtryk for at det kan være svært at integrere kerne-stofområderne sprog og medier i undervisningen. Nogle pegede i den sammenhæng på at flere eksempler i vejledningen og gode lærebøger ville kunne afhjælpe en række af startvanskelighederne.

Mange lærere i fokusgrupperne stod uforstående over for kravet om supplerende stof i en i forvejen tætpakket læreplan. Indtrykket er at der hersker forvirring omkring hvordan det supplerende stof skal defineres, og hvilken status og funktion det bør have.

Enkelte stx-lærere gav endvidere udtryk for at læreplanens anbefalede vægtning af kernestoffet er en u hensigtsmæssig fastlåsning af fagets indhold der fx ikke tager højde for de forskellige toninger en studieretning kan give danskfaget.

3.3 Generelt om læreplanen for dansk på hhx, htx og stx

Spørgeskemaundersøgelsen bekræfter opfattelsen af at læreplanerne for dansk er meget t0æt-pakkede og har en høj detaljeringsgrad. 80 % af de hhx- og htx-lærere der har undervist i dansk før reformen, vurderer således at reformudgaven af læreplanen for dansk fra 2005 har givet dem mindre frihed til selv at tilrettelægge indholdet af undervisningen sammenlignet med tidligere. Den tilsvarende andel blandt stx-lærerne er 97 %. 7 % af hhx-lærerne vurderer på den anden side at læreplanen har givet dem større frihed, mens 13 % mener at de har den samme frihed som før. 5 % af lærerne på htx vurderer at læreplanen har givet dem større frihed sammenlignet med tidligere, mens 14 % vurderer at de har den samme frihed som før. Mindre end 1 % af lærerne på stx svarer at læreplanen har givet mere frihed, mens 2 % vurderer at graden af frihed er uændret.

Under fokusgruppeinterviewene blev bl.a. kanonkravet, de mange områder i kernestoffet og de ambitiøse mål i læreplanen fremhævet som argumenter for opfattelsen af mindre frihed i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid at der blandt lærerne på de tre uddannelser er bred enighed om at læreplanen og dens opbygning er god. Tabel 7 viser således lærernes stillingtagen til tre centrale spørgsmål om læreplanen og dens opbygning.

Tabel 7
Lærernes vurderinger af læreplanen for dansk – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende læreplanen for dansk?

		Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Hhx (N = 111-113)					
Htx (N = 65-66)					
Stx (N = 368-370)					
Læreplanen er fagligt fyldestgørende	Hhx	37 %	53 %	8 %	2 %
	Htx	20 %	66 %	9 %	5 %
	Stx	19 %	55 %	17 %	9 %
Der er en klar sammenhæng mellem	Hhx	25 %	53 %	20 %	2 %

lem fagets identitet og de faglige mål der fremgår af læreplanen	Htx	17 %	65 %	17 %	2 %
	Stx	13 %	52 %	26 %	9 %
Der er en klar sammenhæng mellem de faglige mål og kernestoffet i læreplanen	Hhx	22 %	56 %	22 %	1 %
	Htx	15 %	62 %	20 %	3 %
	Stx	12 %	54 %	26 %	8 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Som tabellen viser, er der på tværs af de tre uddannelser et flertal af dansklærerne som er enige eller overvejende enige i at læreplanen er fagligt fyldestgørende. I alt 90 % af hhx-lærerne, 86 % af htx-lærerne og 74 % af stx-lærerne har denne vurdering.

Et lidt mindre flertal tilkendegiver at der er en klar sammenhæng mellem fagets identitet og de faglige mål der fremgår af læreplanen. I alt 78 % af hhx-lærerne, 82 % af htx-lærerne og 65 % af stx-lærerne er enige eller overvejende enige i at der er en klar sammenhæng mellem fagets identitet på den ene side og de faglige mål som de fremgår af læreplanen, på den anden.

Endelig tilkendegiver hovedparten af lærerne på de tre uddannelser at de er enige eller overvejende enige i at der er en klar sammenhæng mellem de faglige mål og kernestoffet i læreplanen. Det gælder 78 % af lærerne på htx, 77 % af lærerne på htx og 66 % af lærerne på stx.

3.4 Vurderinger og anbefalinger

Gymnasireformens intention om målstyring afspejles i læreplanerne for dansk på hhv. hhx, htx og stx ved at de som fællestræk angiver en række faglige mål som undervisningen skal sætte eleverne i stand til at indfri i et karakterskalabestemt omfang. Arbejdet med det faglige kernestof er et af hovedmidlerne til at bringe eleverne i stand til at nå målene, hvorfor der også er en indgående beskrivelse af kernestoffet i alle tre uddannelsers læreplaner for dansk. Samtlige læreplaner viser desuden en opdatering af det skriftlige arbejde og en styrkelse af det sproglige og mediemæssige stofområde sammenlignet med tidligere fagbilag. Det er ekspertgruppens vurdering at denne udvikling af danskfaget har både faglig, pædagogisk og samfundsmæssig berettigelse.

Det er således ekspertgruppens vurdering at bevægelsen mod mere målstyring er en rigtig ambition. Evalueringen viser imidlertid at en betragtelig andel af lærerne vurderer flere af de faglige mål som uklare eller svære at sætte eleverne i stand til at indfri. Censorerne peger tilsvarende på at flere af de faglige mål er svære at eksaminere ud fra. Ekspertgruppen anerkender at nogle af målene forekommer svære eller uklare. Disse faglige mål påkalder sig derfor særlig opmærksomhed. Ekspertgruppen konstaterer derfor at der i evalueringen er afdækket et behov for en justering af de faglige mål der specifikt volder lærere og censorer vanskeligheder, og en sproglig præcisering og tydeliggørelse af de mål der forekommer uklare.

Ekspertgruppen bemærker at ambitionsniveauet i de faglige mål af en betragtelig andel af lærerne anses for at være for højt i forhold til hvad der praktisk lader sig gøre at indfri ud fra den tildelte elev- og uddannelsestid. Ekspertgruppen stiller sig forstående over for dette dilemma. Ekspertgruppen vurderer imidlertid at det er vigtigt at fastholde ambitionsniveauet. Det er samtidig ekspertgruppens vurdering at det oplevede høje ambitionsniveau også hænger sammen med selve omstillingen til målstyring som i sig selv tager tid og stiller store krav til den enkelte lærer. Samtidig må det understreges at det ikke er ambitionen at alle elever fuldt ud skal kunne indfri de faglige mål for dansk – karakterskalaen angiver således nærmere hvilket niveau eleven befinder sig på i forhold til opfyldelsen af de forskellige mål.

Som med de faglige mål er det også primært de opprioriterede områder sprog og medier der i forhold til kernestoffet volder flere af lærerne vanskeligheder. Og som det er tilfældet med de faglige mål har evalueringen også her givet indikationer af at lærerne – især på stx – har forskellige vurderinger af sværhedsgraden af de forskellige kernestofområder. Ekspertgruppen bemærker i den sammenhæng at omfanget af kernestoffet forekommer meget stort for flere af lærerne. Det kvalitative materiale peger på at de mange pinde i kernestoffet kan tage pusten fra nogle af lærerne.

Ekspertgruppen vurderer som udgangspunkt at det er bemærkelsesværdigt at indføre meget ud-specificerede beskrivelser af undervisningens faglige stof og indhold og samtidig have en tilsigtet intention om en bevægelse hen mod målstyring.

Ekspertgruppen hæfter sig endvidere ved at detailreguleringen af kernestoffet på stx ikke har resulteret i den tilsigtede vægtning af kernestoffet. Endelig bemærker ekspertgruppen den forvirring som evalueringen har afdækket i forhold til supplerende stof på de tre uddannelser.

Ekspertgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet tager initiativ til at læreplanerne for dansk på hhx, htx og stx får et kvalitetstjek på baggrund af erfaringerne fra første elevgennemløb efter reformen. Herunder bør særlig opmærksomhed rettes mod 1) klarhed og sproglig præcision i formuleringen af de faglige mål, 2) omfang, vægtning og detaljeringsgrad af kernestoffet set i lyset af uddannelses-tiden og intentionen om målstyring og 3) status og funktion af det supplerende stof.
- at Undervisningsministeriet tager initiativ til at udvikle efteruddannelsestilbud der målrettet har til hensigt at opfylde behovet for kompetenceudvikling inden for stofområderne sprog og medier. Efteruddannelsen kan evt. være organiseret som rejsehold der gennemfører skolebaseret efteruddannelse.
- at faggruppen i dansk på den enkelte skole tager initiativ til at holde en eller flere faglige dage med fælles erfarings- og idéudveksling for at veksle større nytte af de forskellige erfaringer der er gjort med læreplanens faglige mål og kernestoffet. Herunder bør faggruppen rette særlig opmærksomhed mod de gode såvel som de dårlige erfaringer med de opprioriterede stofområder sprog og medier samt det skriftlige arbejde.

4 Undervisningen

Dette kapitel fokuserer på tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk, herunder anvendte arbejdsformer og praksis for fagligt samspil med andre fag. Fokus flyttes fra læreplanen og de faglige mål til den praktiske proces omkring planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Kapitlet undersøger hvordan dansklærerne tilrettelægger undervisningen med henblik på at imødekomme læreplanens krav, faglige mål og intentioner. Endelig belyser kapitlet også de inspirationskilder som lærerne trækker på i tilrettelæggelsen af undervisningen.

4.1 Arbejdsformer

Læreplanerne i dansk for de tre uddannelser lægger vægt på afvekslende, varierende og elevtilpassede arbejdsformer i undervisningen, og der fordres en tydelig progression i brugen af dem i det treårige uddannelsesforløb. Lærerforedrag, skriveøvelser og projektarbejde er fx nogle af de arbejdsformer der nævnes i læreplanerne. Arbejdsformerne inddeles endvidere i en mundtlig og en skriftlig dimension.

I spørgeskemaundersøgelsen blev dansklærere med undervisningserfaring fra før reformen bedt om at vurdere omfanget af brugen af forskellige arbejdsformer sammenlignet med før reformen. Resultatet fremgår af tabel 8.

Tabel 8
Omfanget af forskellige arbejdsformer i danskundervisningen før og efter reformen – fordelt på hhx, htx og stx

Har du som følge af reformen ændret arbejdsformer i dansk med hensyn til følgende?:

		Ja, fylder meget mere/mere end tidligere	Nej, fylder det samme som tidligere	Ja, fylder meget mindre/mindre end tidligere
Hhx (N = 99-101)				
Htx (N = 55-56)				
Stx (N = 325-333)				
Lærerforedrag	Hhx	23 %	55 %	22 %
	Htx	11 %	60 %	29 %
	Stx	28 %	50 %	22 %
Klassesamtale	Hhx	36 %	63 %	1 %
	Htx	32 %	66 %	2 %
	Stx	17 %	57 %	26 %
Individuelt arbejde	Hhx	48 %	48 %	4 %
	Htx	22 %	64 %	15 %
	Stx	34 %	49 %	17 %
Elevoplæg	Hhx	50 %	37 %	13 %
	Htx	55 %	38 %	7 %
	Stx	50 %	36 %	15 %
Gruppeorganiseret arbejde	Hhx	42 %	44 %	14 %
	Htx	43 %	50 %	7 %
	Stx	52 %	38 %	10 %
Problembaseret projektarbejde	Hhx	51 %	34 %	15 %
	Htx	36 %	53 %	11 %
	Stx	49 %	34 %	17 %
Skriveøvelser	Hhx	33 %	37 %	30 %

	Htx	47 %	34 %	20 %
	Stx	33 %	42 %	25 %
Mundtlig fremstilling	Hhx	35 %	53 %	12 %
	Htx	52 %	43 %	5 %
	Stx	48 %	42 %	11 %
Inddragelse af it i forbindelse med mundtlige arbejdsformer	Hhx	49 %	48 %	4 %
	Htx	52 %	45 %	4 %
	Stx	47 %	46 %	6 %
Inddragelse af it i forbindelse med skriftlige arbejdsformer	Hhx	51 %	47 %	2 %
	Htx	50 %	48 %	2 %
	Stx	41 %	55 %	5 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabellen viser med få undtagelser at de arbejdsformer som nævnes i de respektive læreplaner nu anvendes i højere grad end tidligere. Især i forhold til inddragelsen af it vurderer en stor andel af lærerne at det fylder meget mere/mere i undervisningen i dag sammenlignet med før reformen. Tabellen viser endvidere at individuelle og projektorganiserede arbejdsformer har vundet terræn sammenlignet med før reformen.

Hvad angår de lærerstyrede arbejdsformer, klasseforedraget og klassesamtalen, er billedet mere sammensat. Andelen af stx-lærere der vurderer at klassesamtalen fylder meget mindre/mindre end sammenlignet med før reformen (i alt 26 %), er større end andelen der mener at klassesamtalen fylder meget mere/mere end tidligere (i alt 17 %). Stx-lærerne står forholdsvis alene med denne vurdering set i lyset af at den kun deles af 1 % af hhx-lærerne og 2 % af htx-lærerne. Halvdelen eller flere af de deltagende lærere på de tre uddannelser vurderer dog samstemmende at de lærerstyrede arbejdsformer fylder det samme som tidligere.

Andelen af dansklærere der peger på at skriveøvelser fylder meget mere/mere end tidligere, er større end andelen der peger på at skriveøvelser fylder meget mindre/mindre end tidligere. 30 % af hhx-lærerne, 20 % af htx-lærerne og 25 % af stx-lærerne svarer dog at arbejdsformen fylder meget mindre/mindre end tidligere. Set i lyset af læreplanernes opdatering af de skriftlige arbejdsformer, hvoraf skriveøvelser står meget centralt, er dette en bemærkelsesværdig høj andel.

4.1.1 Elevindflydelse på valg af arbejdsformer og undervisningsstof

Elevindflydelse er et specifikt punkt i læreplanen for dansk på hhx, men nævnes ikke eksplicit i læreplanerne for dansk på htx og stx. I spørgeskemaundersøgelsen blev dansklærerne på alle tre uddannelser imidlertid spurgt om graden af elevernes medindflydelse på valg af arbejdsformer og på valg af undervisningsstof og -emner. Tabel 9 viser resultatet af undersøgelsen.

Tabel 9
Lærernes vurderinger af elevindflydelse – fordelt på hhx, htx og stx

I hvilken grad har eleverne haft medindflydelse på følgende forhold?

		I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke
Hhx (N = 117)					
Htx (N = 66)					
Stx (N = 386-389)					
Valg af arbejdsformer	Hhx	18 %	60 %	20 %	3 %
	Htx	12 %	56 %	30 %	2 %
	Stx	9 %	47 %	37 %	7 %
Valg af stof/emner	Hhx	6 %	40 %	48 %	6 %
	Htx	8 %	44 %	42 %	6 %
	Stx	3 %	20 %	54 %	23 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Ifølge lærerne på alle tre uddannelser er der en højere grad af elevindflydelse på valg af arbejdsformer end på valg af stof/emner i danskundervisningen. I alt 78 % af hhx-lærerne svarer at eleverne i høj grad eller i nogen grad har haft medindflydelse på valg af arbejdsformer, 68 % af htx-

lærerne har samme vurdering, mens det samme gør sig gældende for 56 % af dansklærerne på stx.

Med hensyn til valg af stof/emner svarer i alt 46 % af hhx-lærerne at eleverne i høj grad eller i nogen grad har haft indflydelse på dette, mens 52 % af htx-lærerne og 23 % af stx-lærerne tilkendegiver det samme.

Under 10 % af hhx- og htx-lærerne svarer at eleverne slet ikke har haft indflydelse på valg af arbejdsformer og stof/emner, mens 23 % af stx-lærerne svarer at eleverne slet ikke har haft indflydelse på valget af stof/emner.

Med til dette billede hører også at mange af lærerne i spørgeskemaundersøgelsen vurderer at eleverne sammenlignet med før reformen har fået mindre indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse. Det mener 88 % af lærerne på stx og 46 % af både hhx- og htx-lærerne. Til sammenligning er der 4 % af hhx-lærerne, 2 % af htx-lærerne og 1 % af stx-lærerne der vurderer at eleverne har fået større indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse efter reformen.

Dansklærerne blev endvidere i spørgeskemaundersøgelsen bedt om at forholde sig til evt. barrierer i forhold til at inddrage eleverne i undervisningens tilrettelæggelse. Tabel 10 viser lærernes vurdering af i hvor høj grad forskellige forhold har optrådt som barrierer i forhold til elevinddragelsen.

Tabel 10
Lærernes vurderinger af barrierer for elevinddragelse – fordelt på hhx, htx og stx

I hvilken grad har følgende forhold været barrierer i forhold til at inddrage eleverne i undervisningens tilrettelæggelse?

		I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke
Hhx (N = 116-117)					
Htx (N = 66)					
Stx (N = 383-386)					
Læreplanens detaljeringsgrad i forhold til kernestoffet	Hhx	44 %	45 %	3 %	8 %
	Htx	55 %	30 %	12 %	3 %
	Stx	69 %	25 %	4 %	2 %
Kravet om studieplaner	Hhx	37 %	35 %	18 %	10 %
	Htx	35 %	27 %	24 %	14 %
	Stx	32 %	26 %	25 %	17 %
Den tildelte uddannelsestid	Hhx	63 %	24 %	9 %	4 %
	Htx	41 %	39 %	15 %	5 %
	Stx	66 %	25 %	7 %	3 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Ifølge hovedparten af dansklærerne på de tre uddannelser har de ovennævnte tre forhold i høj grad eller i nogen grad optrådt som barrierer i forhold til at inddrage eleverne i undervisningens tilrettelæggelse. 89 % af hhx-lærerne, 85 % af htx-lærerne og 94 % af stx-lærerne peger fx på at læreplanens detaljeringsgrad i forhold til kernestoffet i høj grad eller i nogen grad har været en barriere i forhold til elevinddragelsen.

Fokusgruppeinterviewene supplerer resultatet fra spørgeskemaundersøgelsen med flere kritiske kommentarer til den gældende læreplan i forhold til elevernes medindflydelse på undervisningens tilrettelæggelse. En stx-lærer sagde bl.a.:

Jeg ville egentlig gerne give eleverne mere indflydelse på hvad der skal undervises i, og hvordan. Men med den her læreplan reduceres spørgsmålet til i hvilken rækkefølge de (eleverne, red.) synes man skal gennemgå kernestoffet.

4.1.2 Målstyring i danskundervisningen

Intentionen om en bevægelse fra pensumbaseret indholdsstyring mod mere kompetencebaseret målstyring af undervisningen er central i forbindelse med reformen. Spørgeskemaundersøgelsen belyser i hvilken udstrækning denne intention ifølge lærerne er slået igennem i danskundervisningen. Tabel 11 viser dansklærernes vurderinger af to centrale udsagn om deres undervisning i relation til målstyringsaspektet.

Tabel 11
Lærernes vurderinger af målstyring – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du på baggrund af dine erfaringer i følgende udsagn om undervisningens tilrettelæggelse?

Hhx (N = 115-116)		Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Htx (N = 66)					
Stx (N = 382-383)					
I tilrettelæggelsen af undervisningen fokuserer jeg nu i større udstrækning på kompetencemål	Hhx	17 %	44 %	30 %	9 %
	Htx	15 %	61 %	17 %	8 %
	Stx	14 %	37 %	34 %	15 %
Min undervisning er blevet mere målstyret frem for indholdsstyret	Hhx	19 %	38 %	34 %	9 %
	Htx	15 %	47 %	27 %	11 %
	Stx	18 %	39 %	32 %	12 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Flertallet af dansklærerne på de tre uddannelser tilslutter sig udsagnet om at deres undervisning er blevet mere målstyret frem for indholdsstyret, og at de i tilrettelæggelsen af undervisningen i større udstrækning end tidligere fokuserer på kompetencemål.

Et knebent flertal på hhv. 57 % af hhx-lærerne og 56 % af stx-lærerne erklærer sig enige eller overvejende enige i at deres undervisning er blevet mere målstyret frem for indholdsstyret. 62 % af htx-lærerne tilslutter sig samme vurdering af deres egen undervisningspraksis.

Kompetencetænkningen er mest udbredt på hhx og htx hvor hhv. 61 % og 76 % af lærerne på disse uddannelser erklærer sig enige eller overvejende enige i at de i tilrettelæggelsen af undervisningen i større udstrækning end tidligere fokuserer på kompetencemål. Til sammenligning har 51 % af lærerne på stx tilsvarende vurdering. Det bør understreges at den forskelligartede udbredelse af kompetencetænkningen også skal ses i lyset af uddannelsernes forskellige profiler, fx har hhx- og htx-uddannelserne profiler der i høj grad kommer til udtryk ved omfanget af kompetencebaseret undervisning.

De deltagende lærere i fokusgruppeinterviewene efterlod i den sammenhæng et indtryk af at dansklærere generelt er glade for bevægelsen hen imod større fokus på mål i faget. Foranlediget af et spørgsmål om hvilken positiv betydning reformen evt. har haft for danskfaget, påpegede en hhx-lærer fx:

Det at arbejde hen imod et opstillet fagligt mål er noget positivt reformen har tilført dansk. Jeg er blevet mere bevidst om hvad det er vi i undervisningen forsøger at arbejde os hen til, og hvorfor.

4.2 Progression i undervisningen

Spørgeskemaundersøgelsen afdækker endvidere lærernes arbejde med progression i danskundervisningen på de tre uddannelser. Af tabel 12 fremgår i hvilken grad lærere på de tre uddannelser tilgodeser progressionen i undervisningen ved hjælp af forskellige redskaber.

Tabel 12
Former for og grader af progression i danskundervisningen – fordelt på hhx, htx og stx

I hvilken grad har du tilgodeset progressionen i undervisningen ved hjælp af følgende?:

		I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke
Hhx (N = 114-116)					
Htx (N = 66)					
Stx (N = 381-384)					
Stoffets omfang og/eller sværhedsgrad	Hhx	48 %	52 %	0 %	0 %
	Htx	58 %	39 %	3 %	0 %
	Stx	48 %	47 %	5 %	0 %
Kravene til elevernes skriftlige og mundtlige produkter	Hhx	62 %	37 %	1 %	0 %
	Htx	62 %	33 %	5 %	0 %
	Stx	52 %	43 %	4 %	0 %
De taksonomiske niveauer	Hhx	48 %	47 %	5 %	0 %
	Htx	26 %	53 %	15 %	6 %
	Stx	37 %	50 %	10 %	3 %
De anvendte arbejdsformer	Hhx	27 %	54 %	18 %	2 %
	Htx	23 %	53 %	23 %	2 %
	Stx	20 %	58 %	19 %	2 %
De faglige mål der sættes for forløbene	Hhx	26 %	54 %	18 %	2 %
	Htx	21 %	61 %	17 %	2 %
	Stx	36 %	50 %	13 %	1 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

I lærernes arbejde med progression i undervisningen har især undervisningsstoffets omfang og/eller sværhedsgrad været en central faktor idet mellem 95 % og 100 % af lærerne svarer at de i høj grad eller nogen grad har tilgodeset progressionen ved hjælp af denne dimension. Mellem 95 % og 99 % af lærerne svarer at de i høj grad eller nogen grad har brugt kravene til elevernes skriftlige og mundtlige produkter som redskaber til at sikre progression i undervisningen. Svarfordelingen viser endvidere at lærerne tillægger taksonomiske niveauer, anvendte arbejdsformer og faglige mål en vis betydning i arbejdet med at sikre progression i danskundervisningen på de tre uddannelser. Billedet er dog at arbejdsformer og faglige mål af et lidt større antal lærere vurderes at have en mindre grad af betydning for måden at sikre progression i undervisningen på.

4.3 Inspirationskilder

I spørgeskemaet blev lærerne bedt om at tilkendegive hvilke inspirationskilder de har gjort brug af i undervisningen, og hvilken betydning inspirationskilderne har haft for undervisningens tilrettelæggelse. Tabel 13 viser inspirationskilderne og deres betydning for lærerne på de tre uddannelser.

Tabel 13
Lærernes vurderinger af inspirationskilder og deres betydning – fordelt på hhx, htx og stx

Hvilken betydning har følgende inspirationskilder haft i dit arbejde som dansklærer efter reformen?

		Stor betydning	Nogen betydning	Lille betydning	Ingen betydning
Hhx (N = 113-115)					
Htx (N = 66-68)					
Stx (N = 386-391)					
Undervisningsvejledningen	Hhx	56 %	36 %	8 %	1 %
	Htx	12 %	40 %	35 %	13 %
	Stx	24 %	48 %	23 %	6 %
Fagets side på EMU'en	Hhx	4 %	30 %	40 %	26 %
	Htx	4 %	27 %	37 %	32 %
	Stx	12 %	39 %	34 %	16 %
Internettet generelt	Hhx	28 %	41 %	25 %	6 %
	Htx	18 %	53 %	25 %	4 %
	Stx	27 %	42 %	26 %	5 %
Udmeldinger fra fagkonsulenten	Hhx	18 %	42 %	35 %	6 %
	Htx	3 %	12 %	42 %	43 %
	Stx	21 %	40 %	30 %	10 %
Materialer fra Dansklærer-	Hhx	5 %	25 %	36 %	34 %

foreningen (ikke lærebøger)	Htx	8 %	23 %	35 %	35 %
	Stx	17 %	42 %	32 %	10 %
Samarbejdet med fagkolleger	Hhx	52 %	32 %	12 %	4 %
	Htx	51 %	33 %	12 %	5 %
	Stx	64 %	30 %	5 %	1 %
Samarbejdet med teamkolleger	Hhx	28 %	30 %	33 %	9 %
	Htx	22 %	49 %	18 %	10 %
	Stx	22 %	34 %	28 %	16 %
Den uformelle snak med kolleger	Hhx	47 %	44 %	9 %	1 %
	Htx	43 %	48 %	9 %	0 %
	Stx	54 %	36 %	10 %	1 %
Lærebøger udgivet i forbindelse med reformen	Hhx	11 %	40 %	31 %	17 %
	Htx	24 %	40 %	22 %	15 %
	Stx	31 %	46 %	19 %	4 %
Efteruddannelsesaktiviteter	Hhx	6 %	17 %	23 %	54 %
	Htx	3 %	21 %	24 %	53 %
	Stx	15 %	36 %	29 %	21 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Dansklærerne tillægger undervisningsvejledningen forskellig betydning som inspirationskilde i undervisningen afhængigt af uddannelse. I alt 91 % af hhx-lærerne tillægger vejledningen stor betydning eller nogen betydning, mens den tilsvarende andel af htx- og stx-lærerne der tillægger vejledningen stor betydning eller nogen betydning er noget mindre, hhv. 52 % og 72 %.

Udmeldinger fra fagkonsulenten tillægges også meget forskellig betydning på de tre uddannelser. Hvor et mindretal på i alt 15 % af htx-lærerne tillægger udmeldinger fra fagkonsulenten stor betydning eller nogen betydning som inspirationskilde, er der omvendt et flertal på i alt 59 % og 61 % af lærerne på hhv. hhx og stx der tillægger udmeldinger fra fagkonsulenten stor betydning eller nogen betydning.

Den uformelle snak med kolleger tillægges af et stort flertal af lærerne på de tre uddannelser (89-91 %) nogen betydning eller stor betydning som inspirationskilde, mens efteruddannelsesaktiviteter af hhv. 77 % af hhx-lærerne, 76 % af htx-lærerne og 50 % af stx-lærerne tillægges lille betydning eller ingen betydning.

4.3.1 Undervisningsvejledningen

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne bedt om at besvare spørgsmål af uddybende karakter til undervisningsvejledningen, herunder hvordan de vurderer længden af den seneste udgave i forhold til deres behov som dansklærere. Af tabel 14 fremgår resultatet.

Tabel 14
Lærernes vurderinger af undervisningsvejledningens omfang

Undervisningsvejledningen er blevet ændret løbende. Hvordan vurderer du længden af den seneste udgave i forhold til dit behov som dansklærer?

	For lang	Passende	For kort	Har ikke læst den seneste udgave
Hhx (N = 115)	34 %	53 %	0 %	13 %
Htx (N = 68)	34 %	50 %	3 %	13 %
Stx (N = 391)	51 %	30 %	1 %	18 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

53 % af hhx-lærerne vurderer at længden af deres undervisningsvejledning for dansk på 68 sider er passende, mens 34 % af lærerne vurderer at den er for lang. 13 % af dansklærerne på hhx har ikke læst den seneste udgave af undervisningsvejledningen fra juni 2007.

Halvdelen af dansklærerne på htx vurderer at undervisningsvejledningens længde på 40 sider er passende, 3 % vurderer at den er for kort mens de resterende 34 % vurderer at den er for lang. 13 % af dansklærerne på htx har ikke læst den seneste udgave af undervisningsvejledningen fra juni 2007.

Undervisningsvejledningen for dansk på stx er 58 sider lang og blev senest revideret i september 2007. 51 % af dansklærerne på stx vurderer at vejledningen er for lang, 1 % at den er for kort og 30 % at dens længde er passende. 18 % af dansklærerne på stx har ikke læst den seneste udgave af vejledningen.

På tværs af uddannelserne og på stx i særdeleshed er der altså en forholdsvis stor andel af dansklærerne der vurderer at deres undervisningsvejledning er for lang. En forholdsvis stor andel af lærerne – især på stx – har imidlertid ikke læst den seneste udgave af undervisningsvejledningen for dansk.

I spørgeskemaundersøgelsen blev dansklærerne på de tre uddannelser også spurgt om i hvilken grad de har haft udbytte af undervisningsvejledningen i forhold til deres tilrettelæggelse af undervisningen i dansk. Tabel 15 viser svarfordelingen på de tre uddannelser.

Tabel 15
Dansklærernes vurderinger af udbyttet af undervisningsvejledningen

I hvor høj grad har du haft udbytte af undervisningsvejledningen i forhold til tilrettelæggelsen af din undervisning?

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Har ikke brugt undervisningsvejledningen
Hhx (N = 116)	24 %	57 %	17 %	1 %	1 %
Htx (N = 68)	6 %	29 %	47 %	10 %	7 %
Stx (N = 391)	15 %	47 %	31 %	3 %	4 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Som det fremgår af tabellen, er det først og fremmest dansklærerne på hhx der tilkendegiver udbytte af undervisningsvejledningen i høj grad eller i nogen grad (i alt 81 %). Den tilsvarende andel blandt htx-lærerne er 35 % og blandt stx-lærerne 62 %. I alt 57 % af lærerne på htx har i mindre grad eller slet ikke haft udbytte af undervisningsvejledningen i forhold til tilrettelæggelsen af deres undervisning, mens hhv. 34 % af hhx-lærerne og 18 % af stx-lærerne deler denne vurdering. Den største andel af lærere der ikke har brugt undervisningsvejledningen (7 %), findes blandt lærere på htx til sammenligning med den tilsvarende andel på 1 % af hhx-lærerne og 4 % af stx-lærerne.

I spørgeskemaundersøgelsen blev dansklærerne endelig bedt om at besvare hvorvidt der er forhold som de savner beskrevet i undervisningsvejledningen. 24 % af lærerne på htx svarer ja til dette spørgsmål, hvilket er den største procentandel sammenlignet med andelen blandt lærerne på hhv. hhx (13 %) og stx (18 %).

Af det åbne svarfelt i spørgeskemaundersøgelsen fremgår det at lærerne på tværs af de tre uddannelser primært efterspørger at undervisningsvejledningen præciserer og uddyber:

- De praktiske retningslinjer omkring afviklingen af den mundtlige og den skriftlige prøve
- Det sproglige og mediemæssige kernestofområde med eksemplariske forløb
- Arbejdet med flerfaglige forløb og projekter, herunder studieretningsprojekter, hvor naturvidenskabelige fag indgår
- *Særligt for stx:* Genrekravene i skriftlig dansk
- *Særligt for htx:* Brugen af portfolio i det skriftlige arbejde og især som udgangspunkt for den mundtlige prøve, del 2.

Fokusgruppeinterviewene har yderligere underbygget behovet for en uddybende og præciserende fremstilling af ovenstående punkter i undervisningsvejledningerne for dansk på de tre uddannelser.

4.4 Fagligt samspil

Af læreplanerne for dansk på de tre uddannelser fremgår det at faget er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene. På stx indgår dansk fx i almen studieforberedelse og almen sprogforståelse der er organiseret som flerfaglige forløb. På hhx og htx indgår dansk i studieområderne, og faget samarbejder med andre fag med henblik på mundtlig og skriftlig formidling. Herudover kan dansk indgå i det flerfaglige studieretningsprojekt på uddannelsernes tredje år.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at faget dansk på alle tre uddannelser indgår hyppigt i flerfaglige sammenhænge. I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne fx spurgt om hvor stor en andel af eleverne (dvs. dimittenderne fra 2008) der har inddraget dansk i studieretningsprojektet. Tabel 16 viser resultatet.

Tabel 16
Andel af elever der har inddraget dansk i studieretningsprojektet 2008

Hvor stor en andel af eleverne i den pågældende klasse har inddraget dansk i studieretningsprojektet?*

	Hhx-lærere (N = 114)	Htx-lærere (N = 68)	Stx-lærere (N = 387)
Ingen	0 %	18 %	17 %
0-20 %	30 %	38 %	57 %
21-40 %	26 %	27 %	20 %
41-60 %	29 %	9 %	5 %
61-80 %	9 %	6 %	1 %
81-100 %	6 %	3 %	0 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

**Note: Med "den pågældende klasse" menes i spørgeskemaet den afgangsklasse som læreren har undervist i dansk første gang efter påske 2008.*

Hhx er ifølge tabellen den uddannelse hvor den største andel af eleverne inddrager dansk i studieretningsprojektet, mens der er hhv. 18 % og 17 % af lærerne på htx og stx der har haft afgangsklasser hvor ingen af eleverne inddrog dansk i studieretningsprojektet. Set i lyset af den samlede elevandel der skriver studieretningsprojekt med inddragelse af dansk, er der dog ingen grund til særlig opmærksomhed omkring dette.

I relation til de øgede krav til fagligt samspil med andre fag blev lærerne endvidere bedt om at tage stilling til en række udsagn om det faglige samspil. Tabel 17 viser resultaterne af lærernes stillingtagen.

Tabel 17
Lærernes vurderinger af fagligt samspil – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du på baggrund af dine erfaringer i følgende udsagn i relation til fagligt samspil?

		Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Hhx (N = 111-117)					
Htx (N = 62-67)					
Stx (N = 360-392)					
De øgede krav til fagligt samspil med andre fag har været gavnlige i forhold til det danskfaglige udbytte	Hhx	4 %	25 %	61 %	10 %
	Htx	9 %	37 %	43 %	10 %
	Stx	5 %	30 %	45 %	20 %
De øgede krav til fagligt samspil med andre fag har været gavnlige i forhold til udviklingen af elevernes studiekompetencer	Hhx	15 %	42 %	37 %	6 %
	Htx	19 %	54 %	22 %	5 %
	Stx	9 %	47 %	32 %	12 %
Det har været vanskeligt at få de fag-	Hhx	24 %	47 %	23 %	5 %

lige mål for dansk i spil i studieområderne/i AT-forløbene	Htx	18 %	37 %	36 %	9 %
	Stx	18 %	38 %	34 %	10 %
Når dansk er indgået i studieretningsprojektet, har det været vanskeligt at få de faglige mål for dansk i spil	Hhx	26 %	46 %	24 %	4 %
	Htx	27 %	36 %	23 %	15 %
	Stx	16 %	24 %	43 %	16 %
Jeg har ikke haft tilstrækkeligt kendskab til de andre fag til at kunne indgå konstruktivt i flerfaglige sammenhænge	Hhx	9 %	31 %	46 %	15 %
	Htx	12 %	27 %	39 %	22 %
	Stx	7 %	22 %	40 %	32 %
Lærerne i de andre fag har ikke haft tilstrækkeligt kendskab til danskfaget til at kunne indgå konstruktivt i flerfagligt samspil med dansk	Hhx	26 %	41 %	26 %	8 %
	Htx	21 %	43 %	31 %	5 %
	Stx	11 %	28 %	39 %	21 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Over halvdelen af lærerne på tværs af de tre uddannelser forholder sig altså negativt til udsagnet om at de øgede krav til flerfagligt samspil har været givtige i forhold til det danskfaglige udbytte. Over halvdelen af lærerne på de tre uddannelser forholder sig til gengæld positivt til udsagnet om at elevernes studiekompetencer udvikles på baggrund af det øgede krav om flerfagligt samspil.

Over halvdelen af lærerne erklærer sig enige eller overvejende enige i at det har været vanskeligt at få de faglige mål for dansk i spil i sammenhæng med AT-forløbene/studieområderne. Hhv. 72 % af hhx-lærerne og 63 % af htx-lærerne erklærer sig endvidere enige eller overvejende enige i at det har været vanskeligt at få de faglige mål for dansk i spil i studieretningsprojekter hvor dansk er indgået. Blandt lærerne på stx er der omvendt et flertal på 60 % der er uenige eller overvejende uenige i udsagnet om at det har været vanskeligt.

I udsagnene der handler om hvorvidt lærerne har tilstrækkeligt kendskab til andre fag i forhold til at kunne indgå konstruktivt i flerfaglige sammenhænge, er der stor spredning i svarfordelingerne. Et flertal af dansklærerne på tværs af uddannelserne (mellem 60 % og 72 %) vender sig mod udsagnet om at de ikke har haft tilstrækkeligt kendskab til de andre fag til at kunne indgå konstruktivt i flerfaglige sammenhænge. Et flertal af dansklærerne på hhx og htx på hhv. 66 % og 64 % tilslutter sig på den anden side udsagnet om at lærerne i de andre fag ikke har haft tilstrækkeligt kendskab til danskfaget til at kunne indgå konstruktivt i flerfaglige sammenhænge. Blandt stx-lærerne er det dog kun et mindretal på 39 % der tilslutter sig udsagnet.

I fokusgruppeinterviewene kom flere af lærerne med kritiske bemærkninger til danskfagets rolle i tilknytning til flerfagligt samspil. To kritiske bemærkninger gik hyppigt igen:

- Der finder ikke i tilstrækkelig grad en overførsel af faglighed sted fra de faglige samspil og flerfaglige forløb til dansk
- Dansk bliver i faglige samspil og flerfaglige forløb ofte reduceret til et redskabsfag for andre fag, dvs. at danskfaget ofte ender med at blive "nettoleverandør" af analysemetoder til det eller de fag hvor den egentlige faglige fordybelse sker.

4.5 Løbende evaluering

Læreplanerne for dansk på de tre uddannelser fremhæver at løbende evalueringer skal give eleverne en klar opfattelse af deres faglige niveau og udvikling samt stimulere den fælles refleksion over udbyttet af undervisningen.

Tabel 18 viser i hvilket omfang lærerne gør brug af forskellige evalueringsformer for at opfylde disse målsætninger.

Tabel 18
Den løbende evaluering – fordelt på hhx, htx og stx

I hvilket omfang har du benyttet følgende i den løbende evaluering?

(Hhx N = 114-116)	I et stort omfang	I et vist omfang	I et lille omfang	Slet ikke
-------------------	-------------------	------------------	-------------------	-----------

(Htx N = 65-66)

(Stx N = 380-384)

Screening ved undervisningens begyndelse	Hhx	17 %	25 %	30 %	29 %
	Htx	18 %	21 %	33 %	27 %
	Stx	13 %	29 %	25 %	34 %
Skriveøvelser	Hhx	16 %	48 %	31 %	5 %
	Htx	12 %	53 %	32 %	3 %
	Stx	13 %	52 %	28 %	7 %
Skriftlige prøver	Hhx	7 %	46 %	30 %	17 %
	Htx	5 %	39 %	39 %	19 %
	Stx	3 %	24 %	45 %	28 %
Mundtlige oplæg	Hhx	22 %	65 %	12 %	1 %
	Htx	41 %	44 %	14 %	2 %
	Stx	30 %	57 %	11 %	3 %
Mundtlige prøver	Hhx	1 %	18 %	40 %	41 %
	Htx	0 %	15 %	36 %	49 %
	Stx	1 %	13 %	30 %	56 %
Samtaler	Hhx	21 %	51 %	25 %	3 %
	Htx	21 %	55 %	23 %	2 %
	Stx	27 %	50 %	19 %	4 %
Portfolio	Hhx	10 %	25 %	41 %	24 %
	Htx	21 %	47 %	27 %	5 %
	Stx	5 %	15 %	24 %	56 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Af tabellen fremgår det at mundtlige oplæg, samtaler og skriveøvelser er de evalueringsformer der i størst omfang anvendes i den løbende evaluering.

Det fremgår desuden at en del lærere anvender screeninger og skriftlige prøver i et vist omfang om end der også er en stor andel af lærerne – især på stx – der svarer at de slet ikke benytter disse former for evaluering.

Som evalueringsredskab benyttes portfolio i størst omfang på htx hvor i alt 68 % af lærerne svarer at de benytter redskabet i et stort omfang eller i et vist omfang. I alt 35 % af lærerne på hhx benytter sig af portfolio i et stort omfang eller i et vist omfang, mens i alt 20 % af lærerne på stx anvender redskabet i samme omfang. 41 % af hhx-lærerne og hhv. 27 % og 24 % af htx- og stx-lærerne anvender portfolio i et lille omfang i den løbende evaluering. 56 % af stx-lærerne tilkendegiver at de slet ikke anvender portfolio, hvilket også 24 % af hhx-lærerne og 5 % af htx-lærerne tilkendegiver.

Af læreplanen for dansk på hhv. htx og stx fremgår et eksplicit krav om anvendelse af portfolio i den løbende evaluering. Set i lyset af disse ekspliciterede krav er en andel på 56 % af lærerne på stx og 5 % af lærerne på htx der ikke benytter denne evalueringsmetode, påfaldende.

4.6 Vurderinger og anbefalinger

Gymnasireformen som trådte i kraft i august 2005, har medført en række ændringer og nyskabelser med betydning for danskfaget hvoraf overgangen fra pensumstyring til målstyring og kravet om flerfagligt samspil med andre fag er blandt de centrale i forhold til den daglige tilrettelæggelse af undervisningen.

Evalueringen viser at flertallet af dansklærerne på de tre uddannelser i vid udstrækning har indoptaget disse ændringer og bevægelser i den daglige praksis og tilrettelæggelse af undervisningen.

Der arbejdes med en mangfoldighed af arbejdsformer og evalueringsformer og specielt arbejdsformer som understøtter reformens intentioner om at fremme elevernes studiekompetencer fylder mere end tidligere. Dansk har især en meget central nøgleplacering i forhold til at øge elevernes skriftlige studiekompetencer. Set i lyset heraf vurderer ekspertgruppen at det er nødvendigt

at arbejdsformer der inddrager skriftlighed i bred forstand, fx skriveøvelser, processkrivning og portfolio, træder tydeligt frem i dansklærernes undervisning, og at undervisningen ikke for tidligt retter sig mod snæver eksamenstræning. Det er i den sammenhæng utilfredsstillende at evalueringen har afdækket et så stort antal dansklærere der ikke benytter portfolio som skriftlig evalueringsmetode, især på htx og stx hvor det ellers er et bekendtgørelseskrav der fremgår af læreplanen. Men det er samtidig ekspertgruppens vurdering at danskfaget og dansklærerne ikke bør stå alene med ansvaret for at udvikle elevernes skriftlige studiekompetencer – alle fag med skriftlige dimensioner har et medansvar. Det er i øvrigt en vurdering der ligger i forlængelse af reformens intention og mål om at gøre arbejdet med skriftlighed til et fælles anliggende for alle fag – naturligvis med dansk som centralt fag.

Bevægelsen mod en mere målstyret undervisning der primært er styret af hensynet til elevernes faglige målopfyldelse, er en bevægelse som allerede afspejles i mange dansklæreres vurderinger af deres egne undervisnings- og tilrettelæggelsesformer. Ekspertgruppen bemærker dog at det er godt en tredjedel af dansklærerne der ikke anser deres undervisning som præget af denne bevægelse. Evalueringen peger dermed på at overgangen til målstyring er godt i gang, men endnu ikke fuldt ud realiseret i alle læreres selvforståelse.

Selv om hovedparten af dansklærerne anerkender at de flerfaglige samspilsforløb bidrager til at styrke elevernes generelle studiekompetencer, bemærker ekspertgruppen dog at en betragtelig andel af dansklærerne omvendt forholder sig kritisk til det flerfaglige samspil. I det kvalitative materiale peger flere lærere desuden på at danskfaget kan være i fare for at blive reduceret til et redskabsfag i disse flerfaglige forløb og projekter. Ekspertgruppen finder det på den ene side vigtigt at forholde sig seriøst til de opsamlede erfaringer, men vurderer samtidig at det er vigtigt at give de opsamlede erfaringer tid til at virke før der skrives til omfattende anbefalinger om ændringer.

Ekspertgruppen har noteret sig at evalueringen har afdækket en faldende elevmedindflydelse på undervisningens tilrettelæggelse. Det er ekspertgruppens vurdering at dette er prisen for den stramme detailregulering som man også af den grund kunne ønske blev lempet. Ekspertgruppen finder det imidlertid vigtigt fortsat at være opmærksom på nye måder og former for inddragelse af eleverne som ikke lader sig stoppe af de påviste barrierer.

Dette kapitel peger på at dansklærerne gør brug af mange inspirationskilder i forberedelsen og tilrettelæggelsen af deres undervisning. Blandt de vigtigste inspirationskilder er andre kolleger. Ekspertgruppen finder dette positivt. En inspirationskilde som et betragteligt antal lærere omvendt af den ene eller den anden grund har fravalgt, eller som de vurderer et ringe udbytte af, er undervisningsvejledningen. Dette vækker umiddelbart ekspertgruppens bekymring der af samme grund vurderer at kritikken af vejledningen skal tages til efterretning. Kritikken skal imidlertid ikke bruges som en undskyldning for ikke at læse undervisningsvejledningen. Ekspertgruppen finder det både bemærkelsesværdigt og helt utilstrækkeligt at så stor en andel af lærerne ikke har læst deres undervisningsvejledning.

Ekspertgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet tager initiativ til oprettelsen af obligatoriske basisforløb om skriftlighed på de tre uddannelser. På stx skal initiativet tænkes sammen med det i forvejen obligatoriske forløb om skriftlighed.
- at Undervisningsministeriet tager initiativ til at undervisningsvejledningerne for dansk på hhv. hhx, htx og stx får et kvalitetstjek på baggrund af opsamlede erfaringer blandt lærerne. Herunder bør særlig opmærksomhed rettes mod 1) en uddybende og præciserende vejledning til skriftlige arbejdsformer, 2) beskrivelser af arbejdet med flerfaglige forløb og projekter og 3) en opfyldelse af lærerbehovet for en kortere vejledningsform med umiddelbart anvendelige og instruktive eksempler.

-
- at hver enkelt skole med inddragelse af faggruppen i dansk iværksætter intern erfaringsudveksling og videndeling med særligt fokus på 1) undervisnings-, arbejds- og tilrettelæggelsesformer i forhold til flerfaglige samspil, 2) målstyret undervisning og 3) skriftlige arbejds- og evalueringsformer, fx portfolio.
 - at ledelserne på skolerne udarbejder fælles retningslinjer for fagenes ansvar i forhold til skriftlighed, og at de enkelte lærerteam udmønter disse retningslinjer i praksis på de forskellige studieretninger.
-

5 Prøveformer og eksamensresultater

Dette kapitel belyser dels prøveformerne i dansk på hhx, htx og stx, dels karakterresultaterne som dimittenderne fra 2008 indhøstede i dansk ved afsluttende prøver og årskarakterer.

Kapitlet belyser erfaringer med de respektive prøveformer og analyserer fordelingen af de skriftlige og mundtlige karakterer. Endelig foretages en karaktersammenligning med tidligere årgange for at afbilde en udvikling.

De tre uddannelser har imidlertid hver deres mundtlige og skriftlige prøveform, og der er gjort forskellige erfaringer afhængigt af uddannelsestype. Derfor behandles hver uddannelse for sig i det følgende.

5.1 Mundtlige prøveformer

Som et fag på A-niveau afsluttes dansk efter tredje år på hhx, htx og stx. Ved afslutningen af tredje år er prøven i skriftlig dansk obligatorisk, mens prøven i mundtlig dansk foregår efter Undervisningsministeriets lodtrækning.

5.1.1 Den mundtlige prøveform på hhx

Den mundtlige prøve i dansk på hhx foregår på grundlag af ukendt tekstmateriale. Herudover får eksaminanden udleveret en eksamenstitel som tager udgangspunkt i kendt stof eller et tema der er behandlet i undervisningen. Der er 60 minutters forberedelsestid. Til eksamen skal eksaminanden holde et oplæg på ca. 5 minutter om eksamenstitlen og bruge de sidste ca. 20 minutter på analyse, fortolkning og perspektivering af den ukendte tekst. Eksaminationstiden er i alt ca. 30 minutter.

Det nye ved prøveformen er eksamenstitlen og eksaminandens oplæg herudfra. Spørgeskemaundersøgelsen viser at hovedparten af de mundtlige censorer ved sommerekamen 2008 (i alt 82 %) i høj grad eller i nogen grad vurderer at eksaminanderne til eksamen var forberedte på de krav som prøveformen efter den gældende læreplan indebærer. 26 % svarer i høj grad, og 56 % svarer i nogen grad. På den anden side svarer 16 % af lærerne at eksaminanderne i mindre grad var forberedte på de nye krav, og 2 % svarer slet ikke.

Spørgeskemaundersøgelsen viser endvidere at hovedparten af de mundtlige censorer vurderer nyskabelsen ved prøveformen (eksamenstitlen) som noget positivt. I alt 61 % af de mundtlige censorer vurderer således at det korte oplæg om eksamenstitlen påvirkede elevernes præstation til eksamen positivt eller overvejende positivt. I alt 39 % af de mundtlige censorer vurderer dog på den anden side at det korte oplæg om eksamenstitlen påvirkede elevernes præstation negativt eller overvejende negativt.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer endvidere bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende eksaminandernes korte oplæg om eksamenstitlen. Tabel 19 viser resultatet af censorernes stillingtagen.

Tabel 19
Censorernes vurderinger af det mundtlige oplæg om eksamenstitlen på hhx (N = 60-61)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende det korte oplæg om eksamenstitlen?

	Enig	Overvejende	Overvejende	Uenig
--	------	-------------	-------------	-------

		enig	uenig	
Det korte oplæg om eksamenstitlen gav et godt udgangspunkt for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder	12 %	34 %	33 %	21 %
Det korte oplæg om eksamenstitlen gav eksaminanderne en god mulighed for at demonstrere deres faglige færdigheder	16 %	38 %	30 %	16 %
Det korte oplæg om eksamenstitlen gav særligt de fagligt stærke eksaminander et privilegium	35 %	32 %	18 %	15 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Et lille flertal på i alt 54 % af de mundtlige censorer er uenige eller overvejende uenige i udsagnet om at det korte oplæg om eksamenstitlen gav et godt udgangspunkt for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder, mens i alt 46 % er enige eller overvejende enige i udsagnet.

I alt 54 % af de mundtlige censorer erklærer sig enige eller overvejende enige i at det korte oplæg om eksamenstitlen gav eksaminanderne god mulighed for at demonstrere deres faglige færdigheder til eksamen, mens i alt 46 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige.

I forhold til udsagnet om at nyskabelsen især giver de fagligt stærke eksaminander et privilegium, erklærer i alt 67 % af censorerne sig enige eller overvejende enige. Der er dog i alt 33 % der erklærer sig uenige eller overvejende uenige i udsagnet.

Af fokusgruppeinterviewene og det åbne svarfelt i spørgeskemaet fremgår det at enkelte af lærerne på htx ser problematiske aspekter ved det indledende oplæg om eksamenstitlen. Overordnet retter bekymringen sig mod at oplæggene kan bære præg af ureflekteret oplæsning. "Der fremlægges udenadslære", som en htx-lærer udtrykker det i det åbne svarfelt.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer også bedt om at vurdere hvor let eller svært det var at bruge de faglige mål for dansk i vurderingen af eksaminandernes præstation til eksamen. Her svarer i alt 64 % af censorerne at det var let eller overvejende let, mens i alt 34 % svarer at det var svært eller overvejende svært.

Htx-lærere med censorerfaringer fra før reformen blev endelig bedt om at vurdere spredningen i eksaminandernes præstationer ved sommereksamen 2008 sammenlignet med tidligere. Her svarer 17 % at den var større end tidligere, 9 % at den var mindre, og 74 % at den var uændret. Blandt de censorer der vurderer at spredningen er blevet større sammenlignet med tidligere, svarer i alt 67 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes det korte oplæg om eksamenstitlen.

5.1.2 Den mundtlige prøveform på htx

Den mundtlige prøve på dansk på htx foregår på baggrund af ukendt tekstmateriale med vejledende spørgsmål. Herudover skal eksaminanden medbringe en prøvemappe hvor en række eksempler på elevens skriftlige produkter indgår. Der er 60 minutters forberedelsestid. Til eksamen skal eksaminanden dels holde et oplæg ud fra ukendt tekstmateriale med vejledende spørgsmål, dels redegøre for udvalgte arbejder i prøvemappen, herunder for skriveformål og målgruppe, valg af sprog og udtryksform samt sproglig form og indhold. Eksaminationstiden er i alt ca. 30 minutter.

Det nye ved prøveformen er de vejledende spørgsmål og prøvemappen. Spørgeskemaundersøgelsen viser at hovedparten af de mundtlige censorer ved sommereksamen 2008 (i alt 80 %) i høj grad eller i nogen grad vurderer at eksaminanderne var forberedte på de krav som prøveformen efter den gældende læreplan indebærer. 23 % svarer i høj grad, og 57 % svarer i nogen grad. Dog svarer 17 % at eksaminanderne i mindre grad var forberedte på de nye krav, og 3 % svarer slet ikke.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer ved sommereksamen 2008 bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende de vejledende spørgsmål til det ukendte tekstmateriale. Tabel 20 viser resultatet af censorernes stillingtagen.

Tabel 20
Tensorernes vurderinger af de vejledende spørgsmål på htx (N = 28-29)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende de vejledende spørgsmål?

De vejledende spørgsmål ...	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
... bidrog til at fastholde eksaminandens fokus	28 %	45 %	14 %	14 %
... bidrog til at sikre anvendelsen af forskellige taksonomiske niveauer	21 %	24 %	28 %	28 %
... var generelt en hjælp for eksaminanderne	35 %	31 %	17 %	17 %
... var en hjælp for de fagligt svage eksaminander	21 %	39 %	21 %	18 %
... virkede generelt begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ	7 %	7 %	38 %	48 %
... virkede begrænsende på de fagligt dygtige eksaminanders mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ	7 %	11 %	29 %	54 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

I alt 73 % af de mundtlige censorer er enige eller overvejende enige i at de vejledende spørgsmål bidrog til at fastholde eksaminandens fokus, mens i alt 28 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige i udsagnet.

Et mindretal på i alt 45 % af de mundtlige censorer tilkendegiver at de er enige eller overvejende enige i at de vejledende spørgsmål bidrog til at sikre anvendelsen af forskellige taksonomiske niveauer, mens i alt 56 % af de mundtlige censorer svarer at de er uenige eller overvejende uenige i udsagnet.

Hovedparten af de mundtlige censorer erklærer sig enige eller overvejende enige i udsagnet om at de vejledende spørgsmål generelt var en hjælp for eksaminanderne, og at de specifikt var en hjælp for de fagligt svage eksaminander (i alt hhv. 66 % og 60 %). Hovedparten af de mundtlige censorer (i alt 86 %) erklærer sig endvidere uenige eller overvejende uenige i at de vejledende spørgsmål generelt virkede begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ. I alt 83 % har samme vurdering i forhold til de fagligt dygtige eksaminander.

Tilsvarende blev de mundtlige censorer på htx bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende prøvemappen. Tabel 21 viser resultatet af denne undersøgelse.

Tabel 21
Tensorernes vurderinger af prøvemappen på htx (N = 30-31)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende elevernes prøvemappe (portfolio)?

	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Elevens redegørelse for udvalgte arbejder i prøvemappen gav et godt grundlag for at vurdere eksaminandens faglige præstationer	7 %	23 %	36 %	36 %
I praksis varierede det hvor lang tid redegørelsen varede	23 %	26 %	29 %	23 %
De fagligt stærke eksaminander høstede fordel af redegørelsen	27 %	37 %	10 %	27 %

De fagligt svage eksaminander høstede fordel af redegørelsen	3 %	23 %	29 %	45 %
--	-----	------	------	------

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Som tabellen viser, er et flertal på i alt 72 % af de mundtlige censorer uenige eller overvejende uenige i at elevens redegørelse for udvalgte arbejder i prøvemappen gav et godt grundlag for at vurdere eksaminandens faglige præstationer. Hhv. 7 % og 32 % af censorerne er enige eller overvejende enige i udsagnet.

Et flertal på i alt 64 % er enige eller overvejende enige i at de fagligt stærke eksaminander høstede fordel af redegørelsen, hvor kun 26 % har samme vurdering når det gælder de fagligt svage elever.

Endelig vurderer 10 % af de mundtlige censorer at prøvemappen påvirkede elevernes præstation til eksamen negativt. 37 % svarer "Overvejende negativt", 50 % svarer "Overvejende positivt", og 3 % svarer "Positivt".

Prøvemappen blev desuden gjort til genstand for livlig diskussion i fokusgruppeinterviewene. Flere undervisere i dansk på htx gjorde her opmærksom på deres utilfredshed med prøvemappen som et element ved den mundtlige prøve. Flere lærere pegede på at de finder det malplaceret at eleverne til en mundtlig prøve skal reflektere over deres skriftlige skriveudvikling ud fra prøvemappen. Andre hæftede sig ved at det er svært at komme i dybden med prøvemappen – og portfolio-tankegangen der ligger bag denne – på den korte tid der er afsat til eksamen, og at prøvemappen desuden tager tid fra elevens behandling af ukendt tekstmateriale. Dermed bliver hele eksamensafviklingen en kamp mod uret. Nogle lærere foreslog derfor at udvide eksaminationstiden, og andre foreslog at afskaffe prøvemappen som et element ved den mundtlige prøve i dansk for i stedet at placere den i studieområdet del 2.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer også bedt om at vurdere hvor let eller svært det var at bruge de faglige mål for dansk i vurderingen af eksaminandernes præstation til eksamen. Her svarer i alt 60 % af censorerne at det var let eller overvejende let mens i alt 40 % svarer at det var svært eller overvejende svært.

Htx-lærere med censorerfaringer fra før reformen blev endelig bedt om at vurdere spredningen i eksaminandernes præstationer ved sommereksamen 2008 sammenlignet med tidligere. Her svarer 13 % at spredningen var større end tidligere, 9 % at den var mindre og 78 % at den var uændret. Blandt de censorer der har vurderet at spredningen er blevet større sammenlignet med tidligere, svarer i alt 33 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes prøvemappen.

5.1.3 Den mundtlige prøveform på stx

Den mundtlige prøve på dansk på stx foregår på baggrund af ukendt eller kendt tekstmateriale, men mindst én tekst i hvert eksamensspørgsmål skal være ukendt. Herudover indgår en titel på eksamensspørgsmålet, et fokus som angiver hvilket stofområde eksamensspørgsmålet er stillet inden for (det sproglige, det litterære eller det mediemæssige stofområde), og endelig et eller flere præciserende delspørgsmål. Der er 60 minutters forberedelsestid. Til eksamen skal eksaminanden holde et indledende oplæg på ca. 10 minutter om det trukne emne. Oplægget skal danne grundlag for den videre samtale mellem eksaminand og eksaminator som varer eksaminationstiden ud. Eksaminationstiden er i alt ca. 30 minutter.

Det nye ved prøveformen sammenlignet med før reformen er at eksamensspørgsmålet skal have fokus på et af stofområderne sprog, litteratur eller medier – og at den samlede fordeling af eksamensspørgsmål falder ud med en vægtning på 2:3:1 i forhold til hhv. sprog, litteratur og medier. Endvidere er de præciserende spørgsmål, det indledende oplæg og inddragelse af kendt tekst nyskabelser. Spørgeskemaundersøgelsen viser at hovedparten af de mundtlige censorer (i alt 89 %) ved sommereksamen 2008 vurderer at eksaminanderne var velforberedte eller overvejende velforberedte på de krav som prøveformen efter den gældende læreplan indebærer. 20 % af censorerne svarer "Velforberedte", og 69 % svarer "Overvejende velforberedte". Dog svarer 11

% af eksaminanderne var "Overvejende uforberedte" på de nye krav. Ingen af de mundtlige censorer på stx svarer "Uforberedte".

Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid at den fordeling af eksamensspørgsmålene som læreplanen foreskriver, ikke følges i praksis. 16 % af de mundtlige censorer ved sommereksamen 2008 svarer fx at der var færre sproglige eksamensspørgsmål end læreplanens anbefaling. 12 % svarer at der var færre mediemæssige spørgsmål end anbefalet. Samtidig tilkendegiver 19 % at der var flere litterære eksamensspørgsmål end læreplanens anbefaling. Hhv. 14 % og 16 % af de mundtlige censorer svarer endvidere at de er uenige eller overvejende uenige i at de sproglige og mediemæssige eksamensspørgsmål havde et klart og entydigt fokus på det pågældende kerne- stofområde. Hvad angår de litterære eksamensspørgsmål er det kun 5 % af censorerne der har samme vurdering, og det er udelukkende svarkategorien "Overvejende uenig" de gør brug af.

Fokusgruppeinterviewene og de åbne svarfelter i spørgeskemaundersøgelsen peger på mulige forklaringer på hvorfor læreplanens udstukne retningslinjer ikke altid efterlevs i praksis på ovennævnte områder. Flere dansklærere på stx har gennem disse kanaler tilkendegivet at de finder fordelingsnøglen 2:3:1 for eksamensspørgsmålene i hhv. sprog, litteratur og medier uhensigtsmæssig. Flere pegede på at det er kunstigt at udarbejde separate eksamensspørgsmål udelukkende med fokus på sprog fordi sproglig analyse mest naturligt indgår i arbejdet med de andre stofområder litteratur og medier. Andre formulerede sig kritisk i forhold til den vægt som det sproglige stofområde har fået i fordelingsnøglen, og vurderede at det øgede fokus på sprog har været på bekostning af området litteratur. Enkelte gjorde endvidere opmærksom på at det kan være svært at udarbejde så mange eksamensspørgsmål med fokus på sprog og medier, og foreslog at regelsættet tillader at spørgsmålene må optræde mere end én gang på samme eksamenshold.

I alt 87 % af de mundtlige censorer vurderer til gengæld i spørgeskemaundersøgelsen at kravet om præciserende delspørgsmål har påvirket elevernes præstation til eksamen positivt eller overvejende positivt. I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer ved sommereksamen 2008 endvidere bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende det eller de præciserende delspørgsmål. Tabel 22 viser resultatet af censorernes stillingtagen.

Tabel 22
Censorernes vurderinger af præciserende delspørgsmål på stx (N = 189-194)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende det/de præciserende delspørgsmål?

Det/de præciserende delspørgsmål ...	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
... bidrog til at fastholde fokus på ét af de tre kernestofområder	27 %	64 %	8 %	1 %
... bidrog til at sikre anvendelsen af forskellige taksonomiske niveauer	11 %	55 %	28 %	6 %
... var generelt en hjælp for eksaminanderne	20 %	62 %	16 %	3 %
... var særligt en hjælp for de fagligt svage eksaminander	20 %	39 %	29 %	12 %
... virkede generelt begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ	20 %	23 %	41 %	15 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabellen viser at hovedparten af de mundtlige censorer (i alt 91 %) erklærer sig enige eller overvejende enige i at de præciserende delspørgsmål bidrog til at fastholde fokus på ét af de tre kernestofområder.

Et flertal på i alt 66 % af de mundtlige censorer tilkendegiver desuden at de er enige eller overvejende enige i at de præciserende delspørgsmål bidrog til at sikre anvendelsen af forskellige taksonomiske niveauer. I alt 82 % erklærer sig enige eller overvejende enige i at de præciserende del-

spørgsmål generelt var en hjælp for eksaminanderne. Hvad angår de fagligt svage eksaminander har i alt 59 % af de mundtlige censorer samme vurdering.

Et mindretal på i alt 43 % svarer at de er enige eller overvejende enige i at de præciserende delspørgsmål virkede begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ. I alt 56 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige i dette udsagn.

Muligheden for at inddrage kendt tekst i prøvematerialet, som er et nyt element ved den mundtlige prøveform på stx, har et flertal på i alt 81 % af de mundtlige censorer ved sommereksamen 2008 vurderet som positivt eller overvejende positivt i forhold til elevernes præstation til eksamen.

I spørgeskemaundersøgelsen blev censorerne desuden bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende inddragelse af kendt tekst i prøvematerialet. Censorerens stillingtagen til disse udsagn fremgår af tabel 23.

Tabel 23
Censorerens vurderinger af kendte tekster på stx (N = 173-175)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende de kendte tekster i prøvematerialet?

De kendte tekster ...	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
... gav et godt udgangspunkt for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder	7 %	46 %	37 %	10 %
... gav eksaminanderne en god mulighed for at demonstrere deres faglige færdigheder	9 %	47 %	35 %	9 %
... gav særligt de fagligt stærke eksaminander et privilegium	14 %	28 %	43 %	14 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Et flertal på hhv. 53 % og 56 % af de mundtlige censorer erklærer sig i spørgeskemaet enige eller overvejende enige i at de kendte tekster gav et godt udgangspunkt for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder, og at de kendte tekster tilsvarende gav eksaminanderne en god mulighed for at demonstrere deres faglige færdigheder. De procentandele der erklærer sig uenige eller overvejende uenige i udsagnet, er til sammenligning hhv. 47 % og 44 %.

Et mindretal på i alt 42 % er enige eller overvejende enige i at de kendte tekster særligt gav de fagligt stærke eksaminander et privilegium. De resterende 57 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige i dette udsagn.

Eksaminandens indledende oplæg på ca. 10 minutter er ligeledes en nyskabelse ved prøveformen i dansk sammenlignet med tidligere. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 93 % af de mundtlige censorer at de er enige eller overvejende enige i at denne nyskabelse har påvirket elevernes præstation til eksamen positivt eller overvejende positivt.

I spørgeskemaundersøgelsen blev censorerne endvidere bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende det indledende oplæg. Censorerens stillingtagen til disse udsagn fremgår af tabel 24.

Tabel 24
Censorerens vurderinger af det indledende oplæg på stx (N = 187-188)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende det indledende oplæg?

Det indledende oplæg ...	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
... gav et godt grundlag for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder	33 %	55 %	11 %	1 %
... gav eksaminanderne en god mulighed for	35 %	55 %	9 %	1 %

at demonstrere deres faglige færdigheder

... gav særligt de fagligt stærke eksaminander et privilegium	34 %	36 %	19 %	11 %
---	------	------	------	------

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Et flertal på hhv. 88 % og 90 % af de mundtlige censorer erklærer sig enige eller overvejende enige i at det indledende oplæg både gav et godt grundlag for at vurdere eksaminandernes faglige færdigheder og gav eksaminanderne en god mulighed for at demonstrere dem. Et flertal på 70 % af de mundtlige censorer tilkendegiver desuden at de er enige eller overvejende enige i at det indledende oplæg særligt gav de fagligt stærke eksaminander et privilegium.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de mundtlige censorer også bedt om at vurdere hvor let eller svært det var at bruge de faglige mål for dansk i vurderingen af eksaminandernes præstation til eksamen. Her svarer i alt 69 % af censorerne at det var let eller overvejende let, mens i alt 32 % svarer at det var svært eller overvejende svært.

Stx-lærere med censorerfaringer fra før reformen blev endelig bedt om at vurdere spredningen i eksaminandernes præstationer ved sommereksamen 2008 sammenlignet med tidligere. Her svarer 21 % at den var større end tidligere, 16 % at den var mindre, og 63 % at den var uændret. Blandt de censorer der har vurderet at spredningen er blevet større sammenlignet med tidligere, svarer i alt 92 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes kravet om fokus på ét fokusområde, 31 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes de kendte tekster i prøvematerialet, 69 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes det indledende oplæg, og endelig 61 % at det i høj grad eller i nogen grad skyldtes den efterfølgende samtale.

5.2 Skriftlige prøveformer

Den skriftlige prøve i dansk er obligatorisk for alle elever på hhx, htx og stx. Eksaminationens varighed er på htx og stx 5 timer, mens den på hhx er 6 timer.

Afsnittet beskriver udformningen af den skriftlige prøveform i dansk på alle tre uddannelser og samler op på lærernes og censorernes erfaringer med de pågældende prøveformer. Endvidere belyser afsnittet censorernes vurderinger af elevernes faglige niveau i skriftlig dansk sammenlignet med før reformen.

Afsnittet beskæftiger sig ikke med materialet til de skriftlige prøver og den konkrete udformning af opgaverne idet disse aspekter allerede er blevet belyst i en evaluering af prøverne i skriftlig dansk 2008 som fagkonsulenterne har udført. Disse rapporter kan læses på Undervisningsministeriets hjemmeside.

5.2.1 Den skriftlige prøveform på hhx

Dimittenderne der afsluttede deres hhx-eksamen i juni 2008, kunne vælge mellem to skriftlige prøveformer. Den første mulighed – som bliver udfaset inden sommereksamen 2009 – består af en skriftlig prøve som finder sted på baggrund af et centralt stillet opgavesæt. Et opgavesæt omfatter mindst fire opgaver, og hver opgave rummer et tekstgrundlag samt inspirationsmateriale. Eksaminanden vælger én af opgaverne til besvarelse. Den anden mulighed – som bliver den eneste fra og med sommereksamen 2009 – består af en centralt stillet it-baseret prøve som består af op til seks forskellige opgaver med tilhørende elektronisk materiale og inspirationsmateriale. Eksaminationens varighed er 6 timer.

Det nye ved prøveformen sammenlignet med tidligere er at den er it-baseret, og at alle opgaver har tilknyttet inspirationsmateriale som eleven skal navigere og selektere i. Skriftlige censorer der ved sommereksamen 2008 gjorde erfaringer med den it-baserede prøve, blev i spørgeskemaundersøgelsen bedt om at vurdere prøveformen. Bl.a. blev censorerne bedt om at vurdere hvorvidt elever der havde gennemført den it-baserede prøve, klarede sig dårligere til eksamen sammenlignet med dem der havde gennemført den ordinære skriftlige prøve. Et stort flertal på 94 % af censorerne afviser at dette var tilfældet til sommereksamen 2008. Censorerne blev desuden spurgt om det var vanskeligere at bedømme eksaminandens faglige niveau ved den it-baserede

prøveform sammenlignet med den ordinære prøveform. 95 % af de skriftlige censorer svarer at det ikke var vanskeligere ved den it-baserede prøve sammenlignet med den ordinære prøve.

Fokusgruppeinterviewene bekræftede at der er bred tilfredshed med den it-baserede prøve. Problemerne der blev nævnt, rettede sig primært mod tekniske vanskeligheder (ved fx cd-rom'en eller skolernes lokale it-udstyr). Det er dog værd at bemærke at 62 % af hhx-lærerne, jf. figur 1, vurderer at det er svært eller overvejende svært at tilrettelægge undervisningen så eleverne kan indfri det faglige mål om "at navigere i store tekstmængder og analytisk fokuseret selekttere og dokumentere". Tilsvarende vurderer 62 % af de skriftlige censorer på hhx, jf. figur 3, at det er et fagligt mål som eleverne kun i mindre grad eller slet ikke kunne indfri ved sommereksamen 2008. Der er altså noget der tyder på at der er vanskeligheder ved at opfylde et centralt mål i forhold til den it-baserede prøve i skriftlig dansk på hhx.

5.2.2 Den skriftlige prøveform på htx

Den skriftlige prøve på htx består af en it-baseret prøve med et centralt udmeldt elektronisk materiale med tilhørende opgaveformuleringer. Eksaminationens varighed er 5 timer. Der er ingen nyskabelser i prøveformen.

Som i tilfældet med den it-baserede prøve på hhx fik også den it-baserede prøve på htx rosede ord med på vejen i fokusgruppeinterviewene. Bl.a. blev det fremhævet som positivt at it-prøveformen i højere grad "henvender sig til eleverne end de grå opgavesæt på papir".

5.2.3 Den skriftlige prøveform på stx

Den skriftlige prøve i dansk på stx finder sted på baggrund af et centralt stillet opgavesæt i papirform. Opgaveformuleringen angiver en bestemt genre som besvarelsen skal foreligge i (den litterære artikel, kronikken eller essayet). Eksaminationens varighed er 5 timer.

Det nye ved prøveformen er genrekravet. I spørgeskemaundersøgelsen blev de skriftlige censorer ved sommereksamen 2008 bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende genrekravet. Tabel 25 viser resultatet af censorernes stillingtagen til disse udsagn.

Tabel 25
Censorenes vurderinger af genrekravet på stx (N = 107-108)

I prøven i skriftlig dansk skal eksaminanden i sin besvarelse vælge en af følgende genrer: den litterære artikel, kronikken eller essayet (genrekravet). Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn vedrørende genrekravet?

	Enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Genrekravet har højnet det faglige niveau i opgavebesvarelsenerne	5 %	30 %	51 %	15 %
Genrekravet har gjort det lettere for eksaminanderne at indfri de faglige mål for faget	6 %	28 %	51 %	16 %
Genrekravet har virket begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ	13 %	36 %	38 %	13 %
Genrekravet har gjort det vanskeligere at bedømme eksaminandernes faglige færdigheder	12 %	17 %	35 %	36 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Et mindretal på i alt 35 % af de skriftlige censorer erklærer sig enige eller overvejende enige i at genrekravet har højnet det faglige niveau i opgavebesvarelsenerne, mens et flertal på i alt 66 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige i dette udsagn.

Et mindretal på i alt 34 % af de skriftlige censorer er enige eller overvejende enige i udsagnet om at genrekravet har gjort det lettere for eksaminanderne at indfri de faglige mål for faget, mens i alt 67 % erklærer sig uenige eller overvejende uenige i udsagnet.

Spørgsmålet om hvorvidt genrekravet har virket begrænsende på eksaminandernes mulighed for at demonstrere selvstændigt initiativ, deler de skriftlige censorer i to. I alt 49 % er enige eller overvejende enige i at det er tilfældet, mens i alt 51 % er uenige eller overvejende uenige.

I alt 29 % af de skriftlige censorer er enige eller overvejende enige i at genrekravet har gjort det vanskeligere at bedømme eksaminandernes faglige færdigheder. 71 % er uenige eller overvejende uenige i dette udsagn.

Den kritiske holdning til genrekravet blev underbygget i fokusgruppeinterviewene. Enkelte lærere pointerede dog at de er glade for kravet da det giver mulighed for at arbejde meget med de sproglige aspekter af skriftsproget. En af lærerne formulerede det sådan:

Der ligger noget specielt danskfagligt i de genrer, det er en måde at arbejde med sprog på som ikke findes i de andre fag, der ligger en dialog med en selv eller en mulig læser, man kan tage sine tanker med på tur – der kan ikke sluttet med en konklusion som i samfundsfagsrapporterne.

Mange lærere fandt i modsætning hertil genrekravet kunstige, snævre og akademiske. Flere mente at genrekravet lægger en dæmper på elevernes kreativitet og frie udfoldelse i det skriftlige arbejde. Andre knyttede især meget kritiske bemærkninger til kravet om at arbejde med essaygenren da den opfattes som en genre der er svær for elever og lærere at forstå. Flere af lærerne kunne desuden pege på uheldige erfaringer med denne genre til den skriftlige eksamen 2008.

5.2.4 Generelt om prøveformer for dansk på hhx, htx og stx

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne på de tre uddannelser bedt om at vurdere prøveformernes indflydelse på deres undervisning. Tabel 26 viser resultatet.

Tabel 26

Lærernes vurderinger af prøveformernes indflydelse på undervisningen – fordelt på hhx, htx og stx

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om undervisningens tilrettelæggelse?

		Enig	overvejende enig	Overvejende uenig	Uenig
Hhx (N = 116)					
Htx (N = 66)					
Stx (N = 387-388)					
Prøveformen i mundtlig dansk har været styrende for min undervisning	Hhx	15 %	41 %	33 %	12 %
	Htx	15 %	36 %	41 %	8 %
	Stx	19 %	45 %	31 %	5 %
Prøveformen i skriftlig dansk har været styrende for min undervisning	Hhx	22 %	61 %	16 %	2 %
	Htx	17 %	53 %	27 %	3 %
	Stx	54 %	42 %	5 %	0 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Med hensyn til prøveformen i mundtlig dansk, tilkendegiver hhv. 56 % af hhx-lærerne, 51 % af htx-lærerne og 64 % af stx-lærerne at de er enige eller overvejende enige i at den har været styrende for deres undervisning. 83 % af hhx-lærerne, 70 % af htx-lærerne og 96 % af stx-lærerne erklærer sig endvidere enige eller overvejende enige i at den skriftlige prøveform har været styrende for deres undervisning.

Overordnet peger tabel 26 altså på at prøveformerne i dansk spiller en betydelig rolle i forhold til den daglige tilrettelæggelse af undervisningen. Et stort flertal af lærerne på de tre uddannelser har især vurderet at prøveformen i skriftlig dansk har været styrende for deres undervisning.

Spørgeskemaundersøgelsen afdækker endvidere dansklærernes vurderinger af om der er en klar sammenhæng mellem de faglige mål og de prøveformer der fremgår af læreplanen. Her svarer i alt 79 % af hhx-lærerne, 49 % af htx-lærerne og 65 % af stx-lærerne at de er enige eller overvejende enige i at der er en klar sammenhæng.

5.3 Censorernes vurdering af det skriftlige niveau

I spørgeskemaundersøgelsen blev skriftlige censorer med censorerfaringer før reformen endvidere bedt om at vurdere elevernes faglige niveau i skriftlig dansk sammenlignet med før reformen. Tabel 27 viser censorernes vurderinger af om niveauet er steget eller faldet på en række områder med tilknytning til skriftlig dansk.

Tabel 27

Censorernes vurderinger af det skriftlige niveau – fordelt på hhx, htx og stx

Hvordan vurderer du eksaminandernes faglige niveau i skriftlig dansk sammenlignet med før reformen?

		Niveauet er steget meget	Niveauet er steget lidt	Niveauet er uændret	Niveauet er faldet lidt	Niveauet er faldet meget
Hhx (N = 39)						
Htx (N = 14-15)						
Stx (N = 78-79)						
Skriftlig fremstilling generelt	Hhx	0 %	5 %	64 %	23 %	8 %
	Htx	0 %	20 %	60 %	13 %	7 %
	Stx	0 %	18 %	57 %	20 %	5 %
Emnebehandling	Hhx	0 %	3 %	67 %	28 %	3 %
	Htx	0 %	7 %	67 %	13 %	13 %
	Stx	0 %	23 %	45 %	27 %	5 %
Tekstanalyse	Hhx	0 %	3 %	72 %	23 %	3 %
	Htx	0 %	0 %	36 %	57 %	7 %
	Stx	1 %	10 %	55 %	27 %	6 %
Argumentation	Hhx	0 %	18 %	56 %	23 %	3 %
	Htx	0 %	20 %	60 %	13 %	7 %
	Stx	0 %	27 %	53 %	19 %	1 %
Grammatik	Hhx	0 %	8 %	62 %	23 %	8 %
	Htx	0 %	13 %	53 %	20 %	13 %
	Stx	0 %	6 %	73 %	17 %	4 %
Sprogrigtighed	Hhx	0 %	5 %	67 %	21 %	8 %
	Htx	0 %	13 %	53 %	20 %	13 %
	Stx	0 %	4 %	68 %	24 %	4 %
Formidlingskompetence	Hhx	3 %	18 %	51 %	23 %	5 %
	Htx	0 %	47 %	33 %	7 %	13 %
	Stx	5 %	29 %	43 %	20 %	3 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Overordnet set er der stor spredning i de skriftlige censorers vurderinger af det faglige niveau i skriftlig dansk sammenlignet med før reformen. Hovedparten af censorerne med skriftlige censorerfaringer fra før reformen har dog med to undtagelser vurderet det faglige niveau i skriftlig dansk som uændret sammenlignet med før reformen. De to undtagelser omhandler begge htx og ligger i emnefeltene "tekstanalyse" og "formidlingskompetence". I forhold til tekstanalyse vurderer 57 % af htx-censorerne at niveauet er faldet lidt i skriftlig dansk, mens 7 % vurderer at niveauet er faldet meget. Når det gælder formidlingskompetence, vurderer 47 % af htx-censorerne at niveauet er steget lidt, mens i alt 20 % vurderer at det er faldet lidt eller meget.

Der tegner sig dog et overordnet billede af at censorerne er mere forbeholdne over for brugen af svarkategorien "Niveauet er steget meget" end brugen af svarkategorien "Niveauet er faldet meget". Med undtagelse af formidlingskompetence er andelen af censorer der vurderer at niveauet er faldet, større end den andel der vurderer at niveauet er steget.

5.4 Karakterer

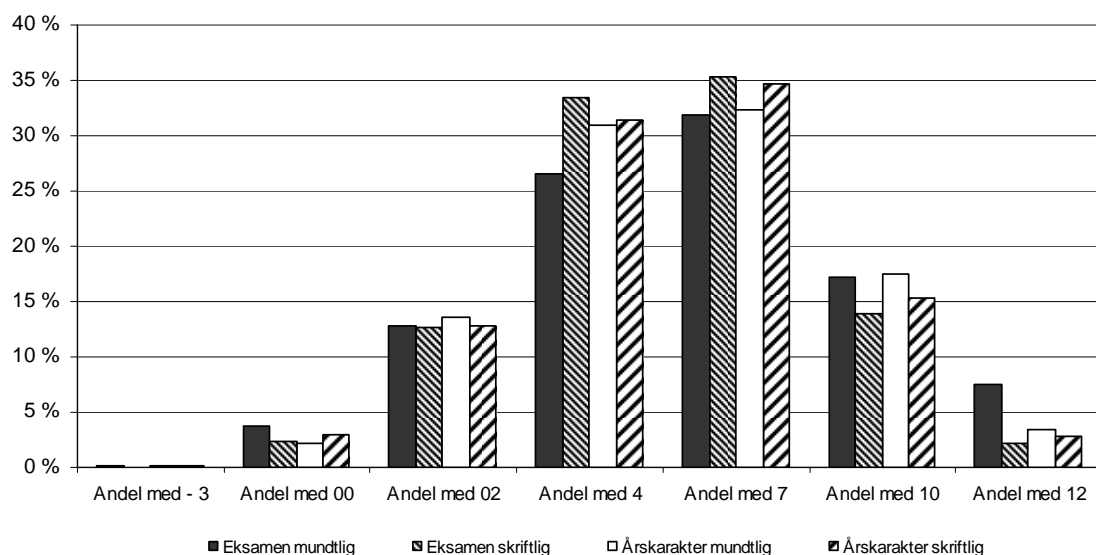
Kapitel 3 præsenterede censorernes vurderinger af i hvilken grad eksaminanderne ved sommereksamen 2008 kunne indfri de faglige mål for dansk. Dette afsnit belyser tilsvarende graden af målopfyldelse ved at se nærmere på de samme censorers afgivne karakterer ved sommereksamen 2008. Karakterskalaen der blev indført med reformen, knytter nemlig karakterbedømmelsen tæt sammen med graden af målopfyldelse.

Afsnittet belyser karakterudviklingen og -fordelingen i dansk på hver af de tre uddannelser.

5.4.1 2008-dimittendernes karakterer i dansk på hhx

Figur 10 viser 2008-dimittendernes karakterer i dansk på hhx. Figuren baserer sig på 2.171 mundtlige og 4.209 skriftlige eksamenskarakterer samt 6.700 mundtlige og 6.698 skriftlige års-karakterer.

Figur 10
Karakterer i dansk på hhx, 2008

Kilde: UNI-C.

Figuren viser at karaktererne 4 og 7 er de hyppigst givne i dansk på hhx. Ved den mundtlige prøve 2008 fik 27 % af eleverne 4, og 32 % fik 7. Ved den skriftlige prøve fik 33 % af eleverne 4, og 35 % fik 7. Den mundtlige prøve dækker over den største karaktermæssige spredning idet andelen af elever der fik over 7, er 25 %, og andelen der fik under 02, er 4 %. Den tilsvarende spredning der trådte frem ved den skriftlige prøve i dansk 2008 var at 16 % af eleverne fik over 7, og 2 % af eleverne fik under 02. Karakteren - 3 bliver brugt i et meget beskedent omfang i dansk på hhx, dvs. i under 1 % af tilfældene. Ved den mundtlige prøve 2008 var karaktergennemsnittet 6,2, mens gennemsnittet i den skriftlige prøve var 5,7. De tilsvarende gennemsnit for årskaraktererne var 5,9 og 5,8 i hhv. mundtlig og skriftlig dansk.

Tabel 28 sammenligner andelen af elever der hhv. ikke bestod eller bestod med topkarakterer i mundtlig dansk i 2008, med lignende andele fra 2005 til 2007.

Tabel 28
Mundtlige karakterer i dansk på hhx i 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	4,3 %	4,4 %	4,3 %	4,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 4.312)	(n = 4.215)	(n = 4.953)	(n = 2.171)
Eksamenskarakterer:	17,1 %	16,3 %	17,6 %	25,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 4.312)	(n = 4.215)	(n = 4.953)	(n = 2.171)
Årskarakterer:	1,7 %	2,5 %	3,1 %	2,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 6.873)	(n = 7.517)	(n = 7.205)	(n = 6.700)
Årskarakterer:	11,3 %	10,7 %	13,7 %	21,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 6.873)	(n = 7.517)	(n = 7.205)	(n = 6.700)

Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Det er ikke muligt direkte at oversætte karaktererne fra den tidligere 13-skala til den nuværende 7-skala og på den måde undersøge og sammenligne elevernes faglige niveau over tid. Samlet set viser tabellen imidlertid at andelen af elever med topkarakterer er steget betragteligt i 2008 i det omfang det er muligt at sammenligne med tidligere. 25 % af eleverne fik karakteren 10 eller 12 til den mundtlige prøve i 2008. Dette er en stigning på 7 procentpoint i forhold til 2007 hvor 18 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Tilsvarende er andelen af elever der fik topkarakterer ved den mundtlige årskaractergivning i dansk, steget betragteligt fra 14 % i 2007 til 21 % i 2008.

Tabel 29 viser den tilsvarende udvikling i andelen af elever med hhv. dumpe- og topkarakterer i skriftlig dansk fra 2005 til 2008.

Tabel 29
Skriftlige karakterer i dansk på hhx i 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	2,6 %	2,7 %	3,4 %	2,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 6.501)	(n = 6.612)	(n = 7.170)	(n = 4.201)
Eksamenskarakterer:	7,9 %	7,7 %	9,6 %	16,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 6.501)	(n = 6.612)	(n = 7.170)	(n = 4.201)
Årskaracterer:	3,6 %	3,6 %	4,9 %	3,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 6.874)	(n = 7.517)	(n = 7.205)	(n = 6.698)
Årskaracterer:	10,2 %	10,4 %	13,0 %	18,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 6.874)	(n = 7.517)	(n = 7.205)	(n = 6.698)

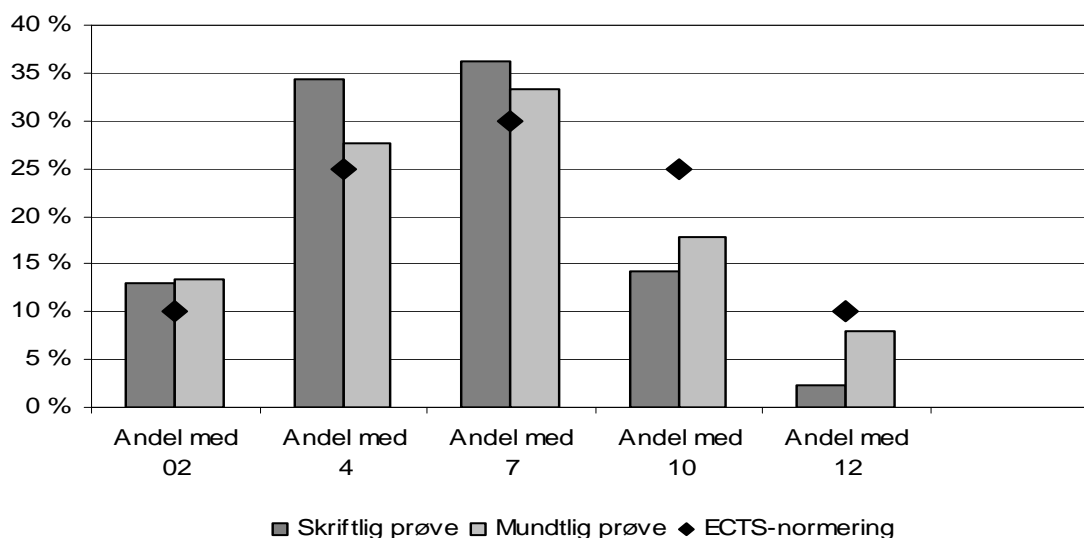
Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Tabellen viser at også udviklingen i de skriftlige karakterer er præget af flere topkarakterer sammenlignet med tidligere. 16 % af hhx-eleverne fik til den skriftlige prøve i dansk 2008 karakteren 10 eller 12, hvilket er en stigning på 6 procentpoint sammenlignet med 2007 hvor 10 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Når det gælder de skriftlige årskaracterer, ses en stigning i andelen af elever med topkarakterer fra 13 % i 2007 til 18 % i 2008.

Den betragtelige stigning i karaktererne i dansk på hhx er dog ikke tilstrækkelig til at ramme den normerede fordeling som karaktererne på 7-skalaen på sigt tænkes at ramme. Den normerede fordeling baserer sig på det internationale ECTS-system og er i figur 11 markeret med sorte kvadrater.

Figur 11
Fordeling af beståede karakterer i dansk på hhx, 2008

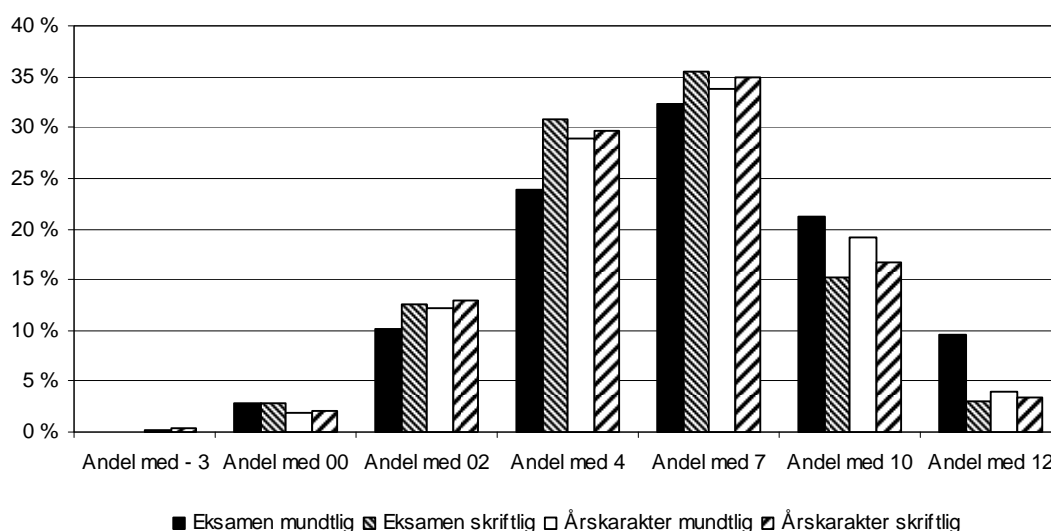
Kilde: UNI-C.

Figuren, som baserer sig på 4.100 skriftlige og 2.087 mundtlige prøvekarakterer, viser at prøvekaraktererne i dansk på htx befinder sig forholdsvis langt fra ECTS-fordelingen som forventes at træde frem på sigt. Der bliver i forhold til ECTS-normeringen givet for mange karakterer på 7 eller derunder og for få karakterer på 10 eller derover – både i mundtlig dansk og mest udtalt i skriftlig dansk.

5.4.2 2008-dimittendernes karakterer i dansk på htx

Figur 12 viser 2008-dimittendernes karakterer i dansk på htx. Figuren baserer sig på 966 mundtlige og 2.432 skriftlige eksamenskarakterer samt 2.633 mundtlige og 2.631 skriftlige årskarakterer.

Figur 12
Karakterer i dansk på htx, 2008

Kilde: UNI-C.

Figuren viser at karaktererne 4 og 7 er de hyppigst givne i dansk på htx. Ved den mundtlige prøve 2008 fik 24 % af eleverne 4, og 32 % fik 7. Ved den skriftlige prøve fik 31 % af eleverne 4, og 36 % fik 7. Den mundtlige prøve dækker over den største karaktermæssige spredning idet andelen af elever der fik over 7, er 31 %, og andelen der fik under 02, er 3 %. Den tilsvarende spredning der trådte frem til den skriftlige prøve i dansk 2008 var at 18 % af eleverne fik over 7, og 3 % af eleverne fik under 02. Karakteren - 3 bliver brugt i et meget beskedent omfang i dansk på htx, dvs. i under 1 % af tilfældene. Ved den mundtlige prøve 2008 var karaktergennemsnittet 6,7, mens gennemsnittet i den skriftlige prøve var 5,9. De tilsvarende gennemsnit for årskaraktererne var 6,1 og 6,0 i hhv. mundtlig og skriftlig dansk.

Tabel 30 sammenligner andelen af elever der hhv. ikke bestod eller bestod med topkarakterer i mundtlig dansk i 2008, med lignende andele fra 2005 til 2007.

Tabel 30
Mundtlige karakterer i dansk på htx 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	4,6 %	3,6 %	3,7 %	3,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 1.522)	(n = 1.624)	(n = 1.553)	(n = 966)
Eksamenskarakterer:	20,8 %	20,3 %	22,8 %	31,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 1.522)	(n = 1.624)	(n = 1.553)	(n = 966)
Årskarakterer:	2,0 %	2,4 %	3,0 %	2,0 %

Andel under 6/under 2	(n = 2.277)	(n = 3.227)	(n = 2.264)	(n = 2.633)
Årskarakterer:	10,1 %	10,1 %	15,9 %	23,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 2.277)	(n = 3.227)	(n = 2.264)	(n = 2.633)

Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Det er ikke muligt direkte at oversætte karaktererne fra den tidligere 13-skala til den nuværende 7-skala og på den måde undersøge og sammenligne elevernes faglige niveau over tid. Samlet set viser tabellen imidlertid at andelen af elever med topkarakterer er steget betragteligt i 2008 i det omfang det er muligt at sammenligne med tidligere. 31 % af eleverne fik karakteren 10 eller 12 til den mundtlige prøve i 2008. Dette er en stigning på 8 procentpoint i forhold til 2007 hvor 23 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Tilsvarende er andelen af elever der fik topkarakterer ved den mundtlige årskaraktorgivning i dansk, steget betragteligt fra 16 % i 2007 til 23 % i 2008.

Tabel 31 viser den tilsvarende udvikling i andelen af elever med hhv. dumpe- og topkarakterer i skriftlig dansk fra 2005 til 2008.

Tabel 31
Skriftlige karakterer i dansk på htx 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	4,1 %	3,1 %	3,9 %	3,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 2.171)	(n = 2.270)	(n = 2.260)	(n = 2.432)
Eksamenskarakterer:	8,6 %	8,5 %	11,2 %	18,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 2.171)	(n = 2.270)	(n = 2.260)	(n = 2.432)
Årskarakterer:	3,2 %	3,0 %	4,2 %	2,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 2.277)	(n = 3.221)	(n = 2.264)	(n = 2.631)
Årskarakterer:	10,7 %	9,3 %	14,4 %	20,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 2.277)	(n = 3.221)	(n = 2.264)	(n = 2.631)

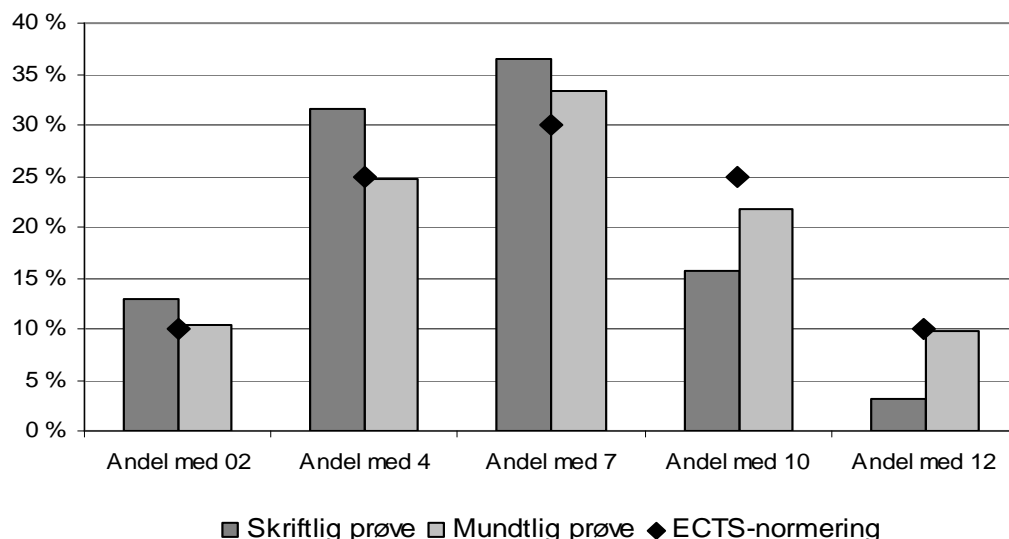
Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Tabellen viser at også udviklingen i de skriftlige karakterer er præget af flere topkarakterer sammenlignet med tidligere. 18 % af htx-eleverne fik til den skriftlige prøve i dansk 2008 karakteren 10 eller 12, hvilket er en stigning på 9 procentpoint sammenlignet med 2007 hvor 11 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Når det gælder de skriftlige årskarakterer, ses en stigning i andelen af elever med topkarakterer fra 14 % i 2007 til 20 % i 2008.

Den betragtelige stigning i karaktererne i dansk på htx er dog ikke helt tilstrækkelig til at ramme den normerede fordeling som karaktererne på 7-skalaen på sigt tænkes at ramme. Den normerede fordeling baserer sig på det internationale ECTS-system og er i figur 13 markeret med sorte kvadranter.

Figur 13
Fordelingen af beståede karakterer i dansk på htx, 2008

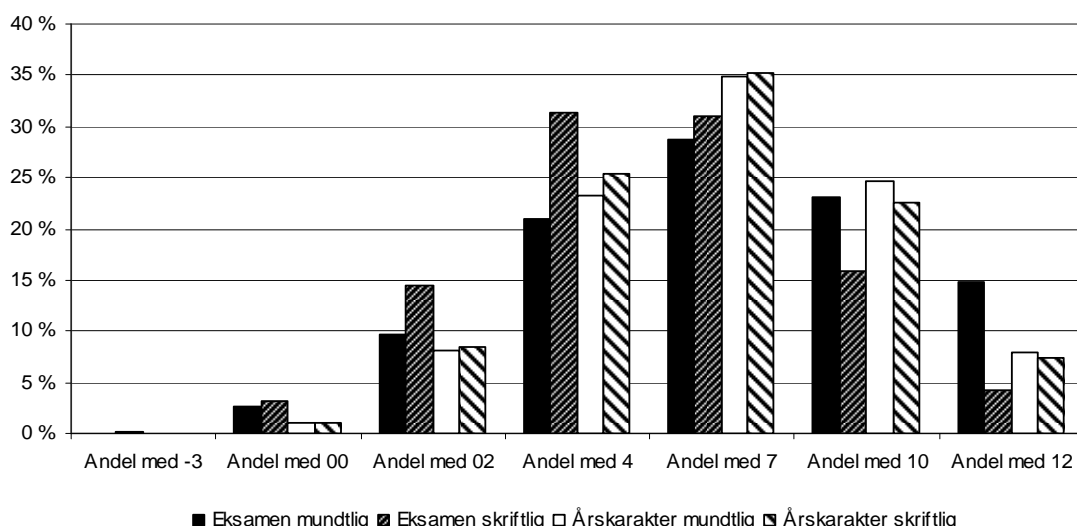
Kilde: UNI-C.

Figuren, som baserer sig på 2.363 skriftlige og 937 mundtlige prøvekarakterer, viser at især fordelingen af de skriftlige prøvekarakterer i dansk på htx er en smule skæv i forhold til ECTS-fordelingen som forventes at træde frem på sigt. Der bliver i forhold til ECTS-normeringen afgivet for mange skriftlige karakterer på 7 eller derunder og for få karakterer på 10 eller derover – i mundtlig dansk følger karaktererne dog normeringen om end en lidt større andel end normeret får 7, og en lidt mindre andel end normeret får 10.

5.4.3 2008-dimittendernes karakterer i dansk på stx

Figur 14 viser 2008-dimittendernes karakterer i dansk på stx. Figuren baserer sig på 7.838 mundtlige og 19.080 skriftlige eksamenskarakterer samt 18.651 mundtlige og skriftlige årskarakterer.

Figur 14
Karakterer i dansk på stx, 2008

Kilde: UNI-C.

Figuren viser at karaktererne 4 og 7 er de hyppigst givne i dansk på stx. Ved den mundtlige prøve 2008 fik 21 % af eleverne 4, og 29 % fik 7. Ved den skriftlige prøve fik 31 % af eleverne 4, og 31 % fik 7. Den mundtlige prøve dækker over den største karaktermæssige spredning idet andelen af elever der fik over 7, er 38 %, og andelen der fik under 02, er 3 %. Den tilsvarende spred-

ning der trådte frem til den skriftlige prøve i dansk 2008 var at 20 % af eleverne fik over 7, og 3 % af eleverne fik under 02. Karakteren - 3 bliver brugt i et meget beskedent omfang i dansk på hhx, dvs. i under 1 % af tilfældene. Ved den mundtlige prøve 2008 var karaktergennemsnittet 7,1, mens gennemsnittet i den skriftlige prøve var 5,8. De tilsvarende gennemsnit for årskaraktererne var 7,0 og 6,8 i hhv. mundtlig og skriftlig dansk.

Tabel 32 sammenlignes andelen af elever der hhv. ikke bestod eller bestod med topkarakterer i mundtlig dansk i 2008, med lignende andele fra 2005 til 2007.

Tabel 32
Mundtlige karakterer i dansk på stx 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	3,5 %	3,5 %	3,9 %	3,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 8.822)	(n = 9.708)	(n = 10.282)	(n = 7.838)
Eksamenskarakterer:	26,4 %	26,6 %	27,5 %	38,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 8.822)	(n = 9.708)	(n = 10.282)	(n = 7.838)
Årskarakterer:	1,1 %	1,1 %	1,3 %	1,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 16.710)	(n = 17.617)	(n = 18.288)	(n = 18.651)
Årskarakterer:	20,0 %	20,8 %	22,4 %	33,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 16.710)	(n = 17.617)	(n = 18.288)	(n = 18.651)

Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Det er ikke muligt direkte at oversætte karaktererne fra den tidligere 13-skala til den nuværende 7-skala og på den måde undersøge og sammenligne elevernes faglige niveau over tid. Samlet set viser tabellen imidlertid at andelen af elever med topkarakterer er steget betragteligt i 2008 i det omfang det er muligt at sammenligne med tidligere. 38 % af eleverne fik karakteren 10 eller 12 til den mundtlige prøve i 2008. Dette er en stigning på 10 procentpoint i forhold til 2007 hvor 28 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Tilsvarende er andelen af elever der fik topkarakterer ved den mundtlige årskaraktergivning i dansk, steget betragteligt fra 22 % i 2007 til 33 % i 2008.

Tabel 33 viser den tilsvarende udvikling i andelen af elever med hhv. dumpe- og topkarakterer i skriftlig dansk fra 2005 til 2008.

Tabel 33
Skriftlige karakterer i dansk på stx 2005, 2006, 2007 og 2008

	2005	2006	2007	2008
Eksamenskarakterer:	3,3 %	3,0 %	3,4 %	3,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 17.110)	(n = 17.959)	(n = 18.796)	(n = 19.080)
Eksamenskarakterer:	11,3 %	10,1 %	12,5 %	20,0 %
Andel over 9/over 7	(n = 17.110)	(n = 17.959)	(n = 18.796)	(n = 19.080)
Årskarakterer:	1,1 %	1,2 %	1,5 %	1,0 %
Andel under 6/under 2	(n = 16.701)	(n = 17.604)	(n = 18.277)	(n = 18.651)
Årskarakterer:	18,4 %	19,0 %	20,9 %	30,0 %
Andel over 9/andel over 7	(n = 16.701)	(n = 17.604)	(n = 18.277)	(n = 18.651)

Kilde: UNI-C og www.uddannelsesstatistik.dk.

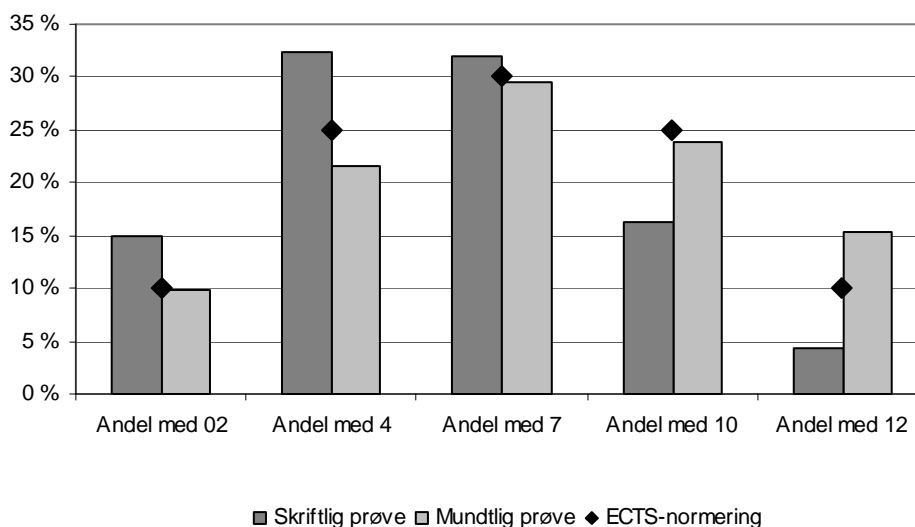
Note: Tallene fra 2005 til 2007 baserer sig på 13-skalaen, mens tallene fra 2008 baserer sig på 7-skalaen.

Tabellen viser at også udviklingen i de skriftlige karakterer er præget af flere topkarakterer sammenlignet med tidligere. 20 % af stx-eleverne fik ved den skriftlige prøve i dansk 2008 karakteren 10 eller 12, hvilket er en stigning på 7 procentpoint sammenlignet med 2007 hvor 13 % af eleverne fik topkarakteren 10, 11 eller 13. Når det gælder de skriftlige årskarakterer, ses en stigning i andelen af elever med topkarakterer fra 21 % i 2007 til 30 % i 2008.

Den betragtelige stigning i karaktererne i dansk på stx er dog ikke helt tilstrækkelig til at ramme den normerede fordeling som karaktererne på 7-skalaen på sigt tænkes at ramme. Den normere-

de fordeling baserer sig på det internationale ECTS-system og er i figur 15 markeret med sorte kvadranter.

Figur 15
Fordelingen af beståede karakterer i dansk på stx, 2008

Kilde: UNI-C.

Figuren, som baserer sig på 18.446 skriftlige og 7.627 mundtlige prøvekarakterer, viser at fordelingen af især de skriftlige prøvekarakterer i dansk på stx er en smule skævt i forhold til ECTS-fordelingen som forventes at træde frem på sigt. Der bliver i forhold til ECTS-normeringen givet for mange skriftlige karakterer på 7 eller derunder og for få karakterer på 10 eller derover. I mundtlig dansk følger karaktererne dog normeringen om end en lidt større andel end normeret får 12, og en lidt mindre andel end normeret får 4.

5.5 Vurderinger og anbefalinger

De mundtlige og skriftlige prøveformer i dansk er på tværs af de tre uddannelser blevet tilføjet nye elementer som dansklærerne knytter forskellige holdninger til. Nyskabelserne afspejles dermed i dokumentationsmaterialet der samtidig bærer præg af den usikkerhed som første prøvegennemløb efter reformen nødvendigvis må resultere i. Ekspertgruppen er overbevist om at mere erfaring vil mindske usikkerheden frem mod næste prøvetermin. Dog afdækker evalueringen også problemstillinger som mere erfaring efter ekspertgruppens vurdering ikke vil afhjælpe.

Det drejer sig om problemstillinger knyttet til prøvemappen i den mundtlige prøve på htx. Ekspertgruppen finder det problematisk at placere elevernes refleksioner over deres skriftlige skriveudvikling i den mundtlige prøve i dansk. Det er vigtigt at være opmærksom på at elevernes skrivekompetencer allerede evalueres i den skriftlige prøve. Samtidig har ekspertgruppen noteret sig at der er god grund til at overveje forslaget om at i stedet lade elevernes refleksioner over skriveudvikling indgå som en del af den flerfaglige prøve i studieområdet del 2. Herved understøttes reformens intention om skriftlighed som et fællesfagligt anliggende også i højere grad.

Det drejer sig desuden om problemstillinger knyttet til kravet om at mundtlige eksamensspørgsmål på stx skal have et snævert fokus på enten sprog, litteratur eller medier. Det er ekspertgruppens vurdering at en sådan fokusering på at gruppere eksamensspørgsmålene kan få negative konsekvenser for det enkelte eksamensspørgsmåls bredde og kvalitet. Fx afdækker det kvalitative materiale behovet for en legalisering af spørgsmål der inddrager både det mediemæssige og det sproglige stofområde.

Endelig er der problemstillinger knyttet til kravet om at eksaminandens skriftlige besvarelse på stx skal udformes inden for én ud af tre særlige eksamensgenrer. Ekspertgruppen mener at genre-

kravet er fagligt velbegrunder, men ud fra resultaterne af evalueringen lader de nuværende gener ikke til at have en form og et indhold der er holdbar.

På de tre områder vurderer ekspertgruppen at evalueringen har fremvist tilstrækkeligt tungvejende dokumentation i forhold til behovet for ændringer og justeringer.

Ekspertgruppen hæfter sig endvidere ved at nogle af de nye elementer i prøveformerne af et flertal af lærerne vurderes at forfordle de fagligt svage elever. Det er efter ekspertgruppens vurdering vigtigt også fremover at være opmærksom på om prøveformerne i dansk er udformet på en måde som stiller alle elever lige til eksamen.

Ekspertgruppen finder det i øvrigt vigtigt at følge de it-baserede prøveformer på hhx og htx tæt. Herunder inspirationsmaterialet som eleverne skal navigere og selekttere i på hhx, hvilket ekspertgruppen betragter som en interessant og fremadrettet nyskabelse ved den skriftlige prøveform.

Endelig bemærker ekspertgruppen at der i forhold til ECTS-normeringen afgives for få topkarakterer i skriftlig dansk. Der kan være flere indbyrdes forbundne forklaringer. En forklaring er at niveauet i skriftlig dansk er for lavt, hvilket censorernes vurdering af den faktiske målopfyldelse kan være en indikation af. En anden er at lærerne stadig er i en omstillingsproces i forhold til at bruge 7-skalaen som den er tænkt, med udgangspunkt i de faglige mål, og at de derfor ikke i tilstrækkelig grad gør brug af topkaraktererne 10 og 12 som på 7-skalaen er normalfordelingskarakterer og ikke undtagelseskarakterer.

Ekspertgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet lader prøvemappen bortfalde som den ene del af den mundtlige prøve i dansk på htx. Elevens refleksion over egen skriveudvikling skal i stedet indgå som en integreret del af den obligatoriske prøve i studieområdet del 2.
- at Undervisningsministeriet genovervejer de anvendte skriftlige eksamensgenrer på stx så de får et mere alment sigte og i højere grad afspejler de bredere målformuleringer i læreplanen.
- at Undervisningsministeriet lempet fokuskravet til de mundtlige eksamensspørgsmål på stx så det enkelte spørgsmål kan dække over flere kernestofområder. Spørgsmålene skal dog til sammen udgøre den vægtning af kernestof som fordelingsnøglen foreskriver.
- at Undervisningsministeriet præciserer de praktiske rammer om og formelle regler for den mundtlige og skriftlige eksamensafvikling på de tre uddannelser. Herunder bør rammerne og reglerne især præcisere hvilke hjælpemidler eksaminanden må benytte sig af til prøverne og i forberedelsestiden.
- at Undervisningsministeriet om et par år tager initiativ til en analyse af de nye prøveformer som er introduceret med reformen. Fokus bør i særlig grad rettes mod 1) om de nye elementer i prøveformerne bidrager til større karakterspredning og social skævvridning og 2) mulighederne og udfordringerne ved de it-baserede prøver.

Appendiks A

Faglige mål i dansk

Nedenfor ses de faglige mål som fremgår af læreplanerne for dansk på hhx (BEK nr. 742 af 30/06/2008), htx (BEK nr. 743 af 30/06/2008) og (BEK nr. 741 af 30/06/2008).

Faglige mål i dansk på hhx

Eleverne skal kunne:

- udtrykke sig mundtligt og skriftligt hensigtsmæssigt, formelt korrekt, personligt, nuanceret og argumenterende
- demonstrere indsigt i sprogets opbygning, brug og funktion samt kunne anvende grammatisk og stilistisk terminologi
- anvende forskellige mundtlige og skriftlige genrer, herunder oplæsning, referat, redegørelse, karakteristik, diskussion og debatoplæg
- selvstændigt udføre en metodisk og relevant analyse og fortolkning af forskellige litterære og ikke-litterære tekster, såvel mundtligt som skriftligt
- karakterisere litterære hovedværker fra epoker med betydning for udviklingen af nutidens tankegang
- perspektivere og vurdere tekster ud fra viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige, æstetiske, psykologiske, kommunikative og erhvervsrelaterede sammenhænge
- aflæse og uddrage betydning af trykte og elektroniske medietekster og kunne vurdere disse som led i en kommunikationssituation
- demonstrere kendskab til danske og internationale strømninger inden for litteratur og medier og samspejlet med kultur og samfund
- navigere i store tekstmængder og analytisk fokuseret selektere og dokumentere.

Kilde: Læreplanen for dansk A på hhx.

Faglige mål i dansk på htx

Eleverne skal kunne:

- formidle en viden og et budskab overbevisende og præcist i mundtlig form, deltage i diskussioner med argumenterede indlæg og indgå i dialog og samtale, der er tilpasset situationen
- lytte aktivt og med opmærksomhed, forståelse og gehør
- tilegne sig skriftligt formidlede synspunkter og oplevelser og læse større sammenhængende tekster og værker med udbytte
- læse hurtigt og sikkert med beherskelse af relevante læsestrategier og give begrundede bedømmelser af skriftsprog ud fra formelle og æstetiske kriterier

- fremlægge et synspunkt eller en sammenhængende argumentation i et klart og korrekt skriftsprog
- genkende en teksttypes konstituerende regler og variabler og vurdere hvilken teksttype, det er mest hensigtsmæssigt at anvende
- anvende tekstanalytiske begreber til at give en nuanceret analyse, fortolkning, perspektivering og vurdering af dansksprogede tekster
- anlægge et historisk og teknologisk perspektiv på forskellige teksttyper og værker og analysere og perspektivere dem med henblik på indhold og form
- udvise kritisk sans over for egen og andres mundtlige og skriftlige brug af sprog og virkemidler og formulere alternativer
- analysere og perspektivere elektroniske medier og medieprodukter og sætte dem i relation til deres produktions- og receptions-vilkår
- anvende it til kommunikation og informationssøgning og demonstrere bevidsthed om muligheder og begrænsninger.

Kilde: Læreplanen for dansk A på htx.

Faglige mål i dansk på stx

Eleverne skal kunne:

- udtrykke sig præcist, nuanceret og personligt såvel mundtligt som skriftligt
- demonstrere kendskab til normer for mundtlig og skriftlig sprogbrug samt kunne beherske skriftsprogets normer for sprogrigtighed
- anvende forskellige mundtlige og skriftlige genrer med blik for den retoriske dimension, herunder kunne læse op, fortælle, referere, redegøre, holde oplæg og indgå i dialog, diskussion og debat
- dokumentere indblik i sprogets funktioner og dets betydning for bevidsthedsliv, samfund og samspil mellem mennesker, herunder træk af sprogets historie og forskellige former for sproglig variation
- dokumentere indblik i sprogets opbygning samt kunne beherske grammatikkens og stilistikens grundlæggende terminologi
- anvende et tekstanalytisk begrebsapparat i en nuanceret og metodisk bevidst analyse, fortolkning, perspektivering og vurdering af litterære og ikke-litterære tekster, herunder kunne give en sproglig karakteristik
- dokumentere kendskab til en bred repræsentation af centrale danske litterære værker gennem tiderne med perspektiv til litteraturen i Norden, Europa og den øvrige verden
- demonstrere viden om den danske litteraturs historie og samspil med kultur og samfund
- aflæse og uddrage betydningen af trykte og elektroniske medietekster med blik for samspil mellem skrift og billeder
- navigere i skærbaserede tekster samt kunne indsamle, sortere og anvende materiale i trykt og elektronisk form.

Kilde: Læreplanen for dansk A på stx.

Appendiks B

Om de anvendte metoder

Ekspertgruppens vurderinger og anbefalinger baserer sig på tre forskellige typer af dokumentation der er indsamlet i perioden juni til december 2008. De tre dokumentationskilder er:

- En spørgeskemaundersøgelse blandt lærere og censorer (juni og november 2008)
- Fokusgruppeinterview med lærere og censorer (september 2008)
- Karakteropgørelser (december 2008).

Formålet med hver af de tre dokumentationskilder er beskrevet i rapportens indledning. Det samme gælder temaerne i spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewene. De følgende afsnit beskriver og vurderer hver af de tre dokumentationskilder. Afsnittene fokuserer på dokumentationsindsamlingsprocesserne, herunder udfordringer forbundet med indsamlingen. Endelig vurderer de kvaliteten af hver enkelt dokumentationskilde.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere og censorer

Udarbejdelse og validering af spørgeskemaet

På baggrund af de gældende regler i bekendtgørelsen og læreplanen med tilhørende vejledning og møder med fagkonsulenter og repræsentanter for de faglige foreninger formulerede projektgruppen et udkast til spørgeskemaet. Udkastet blev sendt til ekspertgruppens medlemmer til kommentering og efterfølgende rettet til på baggrund af kommentarerne. Herefter blev skemaet pilottestet af fire personer på stx, fire personer på hhx og fire personer på htx med forskellige erfaringer med dansk efter reformen. Pilottesterne blev bedt om at forholde sig til om de spørgsmål, svarkategorier og begreber der blev anvendt i skemaet, var relevante, forståelige og dækkende. Pilottesternes kommentarer blev noteret på systematisk vis, og ændringer i spørgeskemaet blev som hovedregel kun gennemført hvis flere pilottestere havde ensartede kommentarer eller ændringsforslag til samme spørgsmål.

Identifikation af population

Undersøgelsens population blev defineret som de dansklærere der havde undervist elever som afsluttede dansk A på stx, hhx eller htx i sommeren 2008, og de personer der fungerede som censorer ved sommereksamen 2008.

Navne og e-mail-adresser på lærerne blev indsamlet ved at henvende sig til samtlige skoler. Der kom oplysninger fra 91 % af skolerne på stx, 89 % af skolerne på hhx og 89 % af skolerne på htx. EVA vurderer at graden af tilbagemelding er tilfredsstillende, og at det ikke har betydning for undersøgelsens validitet at et lille af mindretal af skolerne ikke har oplyst navne og adresser på lærerne.

Navne og e-mail-adresser på mundtlige og skriftlige censorer blev leveret af Undervisningsministeriet i juni 2008.

Gennemførelse af undersøgelsen

Undersøgelsen blandt lærerne blev gennemført i juni 2008 som en webbaseret undersøgelse. Undersøgelsen er gennemført som en totalundersøgelse. Dog har hensynet til lærernes arbejdsbyrde betydet at lærere der ud over dansk også underviste klasser i et af de andre afsluttende fag som EVA evaluerede i sommeren 2008 (dvs. historie, engelsk, matematik og fysik), kun har deltaget i én undersøgelse. I praksis har det betydet at lærere der fx både har undervist i dansk og en-

gelsk i 3. g, er blevet fordelt tilfældigt så at de enten har deltaget i evalueringen af dansk eller af engelsk. Derudover har personer der har været udvalgt til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen i forbindelse med EVA's overordnede evaluering af reformen, ikke deltaget i undersøgelsen af dansk på stx. Det drejer sig om et ganske lille antal personer der er af denne grund ikke har deltaget i undersøgelsen. Endelig har ekspertgruppens medlemmer været udelukket fra at deltage i undersøgelsen.

Da en del af respondenterne i lærerundersøgelsen også samtidig fungerede som censorer ved sommereksamen 2008, blev der allerede i juni indsamlet svar fra en række af censorerne i faget. Resten af dataindsamlingen blandt censorer gennemførtes i november 2008 som en webbaseret undersøgelse. Igen blev der taget hensyn til lærernes arbejdsbyrde så at personer der havde været censorer i mere end et af fagene, dansk, engelsk, historie, matematik og fysik, blev fordelt tilfældigt så at de kun deltog i en af evalueringerne.

Der blev i løbet af dataindsamlingen gennemført to elektroniske påmindelsesrunder til lærere og censorer der ikke havde besvaret spørgeskemaet efter den første udsendelsesrunde.

Svarprocenter og bortfald

Tabel 34 viser svarprocenten blandt lærere og censorer på hhx, htx og stx.

Tabel 34
Svarprocenter lærere og censorer i dansk på stx, hhx og htx

	Antal udsendte skemaer	Antal indkomne svar	Svarprocent
Lærere			
hhx	179	128	72 %
htx	88	70	80 %
stx	518	403	78 %
Censorer			
hhx	107	94	88 %
htx	57	44	77 %
stx	516	299	58 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Det fremgår af tabellen at svarprocenterne for lærere er mellem 72 % og 80 % og at svarprocenterne for censorer er mellem 58 % og 88 %.

Nedenfor er foretaget en analyse med henblik på at vurdere om besvarelserne adskiller sig fra den samlede population. Det undersøges ved at se nærmere på den geografiske fordeling af de indkomne svar i forhold til den geografiske fordeling af populationen. Dette gøres kun i forhold til populationen af lærere da den liste Undervisningsministeriet udleverede over censorer, var en bruttoliste over det samlede censorkorps i dansk. En lang række af personerne på listen henvendte sig derfor til EVA for at gøre opmærksom på de ikke havde censureret ved sommereksamen 2008 og derfor faldt uden for undersøgelsens målgruppe. Samtidig optrådte der en række personer på listen der hverken underviste eller censurerede i dansk.

Da vi ikke ved om de respondenter der ikke har besvaret, reelt set tilhører populationen, er det ikke muligt at lave en analyse af bortfaldet for denne gruppe. Det betyder også at svarprocenten for censorerne formentlig er en anelse undervurderet eftersom det er rimeligt at antage at en mindre andel af de personer der ikke har besvaret skemaet, reelt set ikke tilhører populationen.

I tabel 35 gennemføres en bortfaldsanalyse for lærere i dansk A på hhx.

Tabel 35
Population i forhold til besvarelser, fordelt på region for hhx dansk A (lærere)

	Population		Besvarelse	
	Andel	Procent	Andel	Procent
Hovedstaden	41	22 %	20	16 %
Midtjylland	54	29 %	38	31 %
Nordjylland	19	10 %	16	13 %
Sjælland	22	12 %	12	10 %
Syddanmark	48	26 %	36	30 %
Total	184	100 %	122	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 35 viser at for lærernes vedkommende på hhx dansk A er den største forskel mellem den geografiske fordeling af populationen og den geografiske fordeling af de indkomne svar for lærere fra region Hovedstaden (6 procentpoints forskel). Dette betyder at lærere fra region Hovedstaden er en smule underrepræsenterede i materialet. Bortset fra dette forhold vurderes undersøgelsen dog som repræsentativ.

I tabel 36 gennemføres en bortfaldsanalyse for lærere i dansk A på htx.

Tabel 36
Population i forhold til besvarelser, fordelt på region for htx dansk A (lærere)

	Population		Besvarelse	
	Andel	Procent	Andel	Procent
Hovedstaden	17	19 %	11	16 %
Midtjylland	27	30 %	22	32 %
Nordjylland	9	10 %	8	12 %
Sjælland	10	11 %	9	13 %
Syddanmark	27	30 %	19	28 %
Total	90	100 %	69	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 36 viser at for lærernes vedkommende på hhx dansk A er den største forskel mellem den geografiske fordeling af populationen og den geografiske fordeling af de indkomne svar på to procentpoint. Det tyder på at der ikke er skævt bortfald i undersøgelsen og at de indsamlede svar kan anses for repræsentative.

I tabel 37 gennemføres en bortfaldsanalyse for lærere i dansk A på stx.

Tabel 37
Population i forhold til besvarelser, fordelt på region for stx dansk A (lærere)

	Population		Besvarelse	
	Andel	Procent	Andel	Procent
Hovedstaden	209	33 %	132	33 %
Midtjylland	133	21 %	86	22 %
Nordjylland	69	11 %	39	10 %
Sjælland	85	13 %	48	12 %
Syddanmark	138	22 %	95	24 %
Total	634	100 %	400	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse.

Tabel 37 viser at for lærernes vedkommende på stx dansk A er den største forskel mellem den geografiske fordeling af populationen og den geografiske fordeling af de indkomne svar er på to

procentpoint. Det tyder på at der ikke er skævt bortfald i undersøgelsen og at de indsamlede svar kan anses for repræsentative.

Analyse af data

Analysen af de indkomne besvarelser baserer sig på frekvenstabeller for samtlige spørgsmål og på kryds af svarfordelinger på udvalgte spørgsmål. Krydsene er foretaget med udgangspunkt i projekt- og ekspertgruppens diskussion af interessante resultater fra undersøgelsen og bidrager til at identificere evt. sammenhænge mellem respondenternes svar og baggrundskarakteristika. Der er anvendt signifikanstest for at tage højde for evt. tilfældige målefejl.

Fokusgruppeinterview

Fokusgruppernes sammensætning

Som opfølgning på spørgeskemaundersøgelsen blev der i september 2008 gennemført seks fokusgruppeinterview: tre i Århus og tre i København. Der blev gennemført to interview på hver af de tre uddannelser. Fokusgruppedeltagerne blev rekrutteret blandt de personer der havde modtaget spørgeskemaet. Rekrutteringen gik gennem skolelederne i den forstand at skolelederne blev bedt om at give tilladelse til at projektgruppen kontaktede én eller flere af de ansatte på skolen som havde afsluttet undervisning i dansk med henblik på at føre elever til eksamen ved sommereksamen 2008, og/eller som havde fungeret som censor. Herefter kontaktede projektgruppen potentielle deltagere på de skoler hvor skolelederne havde givet tilsagn.

Der blev i rekrutteringen lagt vægt på at sikre at hver gruppe ikke havde mere end to deltagere fra samme skole. Fordelingen blev således:

- I fokusgrupperne for dansk A på hhx deltog tre personer i København og otte personer i Århus
- I fokusgrupperne for dansk A på htx deltog fire personer i København og fem personer i Århus
- I fokusgrupperne for dansk A på stx deltog seks personer i København og syv personer i Århus.

Fokusgrupperne var sammensat så at de omfattede deltagere med både lærer-, censor- og eksaminatorerfaring, herunder erfaring med forskellige prøveformer.

Fokusgruppeinterviewenes form og fokus

Fokusgruppeinterviewene varede to timer og blev gennemført med udgangspunkt i en spørgeguide udarbejdet af projektgruppen på baggrund af spørgeskemaundersøgelsens resultater og forslag fra ekspertgruppen. Der blev lagt vægt på at få fokusgruppedeltagerne til at diskutere emnerne i spørgeguiden, men også på at give deltagere mulighed for at drøfte temaer i relation til dansk der lå ud over spørgeguidens indhold, men som deltagere selv fandt vigtige.

Der blev taget referat af fokusgruppeinterviewene mens de blev gennemført, og interviewene blev samtidig optaget på diktafon for at understøtte den efterfølgende analyse af interviewene.

Interviewenes kvalitet og brugbarhed

Litteraturen om fokusgrupper anbefaler at man inden man rekrutterer deltagere, overvejer hvor meget deltagere har på hjerte om det emne der skal diskuteres. Er de meget engagerede i emnet, anbefales det at man rekrutterer færre deltagere (typisk ca. 6), men er de mindre engagerede i emnet, som fx i markedsundersøgelser, anbefaler man at rekruttere flere deltagere (typisk op til 12).

Den vellykkede fokusgruppe er kendetegnet ved at:

- Deltagerne interagerer med hinanden
- Diskussionen er konkret og detaljeret og tager udgangspunkt i deltagernes erfaringer frem for i deres holdninger
- Diskussionen afdækker forskelle mellem deltagernes erfaringer og vurderinger frem for at søge konsensus.

Den nye læreplan i dansk var et emne der i fokusgrupperne gav engagerede diskussioner, og hvor der fremkom mange nuancerede perspektiver på en række af de udfordringer og muligheder der er forbundet med dansk efter reformen, og hvor der blev givet bud på mulige forklaringer på flere af spørgeskemaundersøgelsens svarfordelinger. På den baggrund vurderes kvaliteten af fokusgrupperne vedrørende dansk på stx og htx som værende tilfredsstillende.

På hhx var fokusgruppen i København ramt af en mængde afbud. På trods af dette vurderer EVA at de to fokusgrupper i Århus og København tilsammen giver et tilfredsstillende materiale,

Karakteranalysen

Som led i evalueringen er der gennemført en analyse af årskarakterer og eksamenskarakterer fra sommereksamen 2008 i mundtlig og skriftlig dansk A på hhx, htx og stx.

Karakteranalysen er gennemført på grundlag af tal fra UNI-C som bygger på indberetninger fra uddannelsesinstitutionerne. Tallene er de senest tilgængelige (data er modtaget fra UNI-C medio december 2008). Erfaringsmæssigt kan der dog forekomme justeringer af tallene da skolerne har mulighed for at gøre UNI-C opmærksom på evt. fejl. EVA vurderer dog på baggrund af erfaringer fra sidste års fagevalueringer at der vil være tale om marginale ændringer som ikke har betydning for analysens konklusioner.

Karakteranalysen baserer sig derudover på tal fra Undervisningsministeriets dynamiske databaser der angiver karakterfordelingerne for 2004-2007. Data er indhentet i november 2008. Karakterfordelingerne for tidligere år er anvendt til at perspektivere karakterfordelingen for sommeren 2008. Sammenligningen af karakterfordelingerne er sket under hensyntagen til at karakterskalaen er blevet ændret.